

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**SVETOVNA GOSPODARSKA KRIZA IN REFORMA GLOBALNEGA
FINANČNEGA UPRAVLJANJA**

Ljubljana, julij 2016

MATJAŽ ROGELJ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Matjaž Rogelj, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Svetovna gospodarska kriza in reforma globalnega finančnega upravljanja, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Mojmirjem Mrakom

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 12.07.2016

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KONCEPT MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA	7
1.1 Opredelitev koncepta mednarodnega finančnega upravljanja.....	7
1.2 Legitimnost in učinkovitost kot temeljna principa merjenja uspešnosti mednarodnega finančnega upravljanja.....	9
1.3 Opredelitev najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja in njihova medsebojna povezanost.....	11
1.3.1 Formalne mednarodne finančne institucije	11
1.3.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav	13
2 EVOLUCIJA MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA PO II. SVETOVNI VOJNI	16
2.1 Bretton Woodski mednarodni finančni sistem	16
2.1.1 Osnovni elementi Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema.....	19
2.1.2 Delovanje mednarodnega finančnega sistema v času veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma	25
2.2 Mednarodni finančni sistem po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema	32
2.2.1 Propad Bretton Woodskega sporazuma in spremenjena vloga mednarodnih finančnih institucij (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke)	32
2.2.2 Vloga neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav.....	34
2.2.3 Finančne krize razvijajočih se držav v 80-ih in 90-ih letih 20. stoletja	37
2.2.4 Sprememba razporeditve gospodarske moči v svetu – rast moči razvijajočih se držav	40
2.2.5 Izgubljanje legitimnosti delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij.....	43
2.2.6 Povečevanje nelegitimnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav	51
3 SPREMEMBE MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA, POVZROČENE Z ZADNJO SVETOVNO GOSPODARSKO IN FINANČNO KRIZO, TER PREDLOGI NADALJNIH REFORM	53
3.1 Legitimnost vs. učinkovitost.....	53
3.2 Dosedanje izvedene reforme mednarodnega finančnega upravljanja, povzročene z zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo	60
3.2.1 Formalne mednarodne finančne institucije (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke).....	60
3.2.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav	68
3.3 Predlogi nadaljnjih nujnih reform mednarodnega finančnega upravljanja	81

3.3.1	Formalne mednarodne finančne institucije (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke).....	81
3.3.2	Neformalna mednarodna finančna združenja držav	84
SKLEP		87
LITERATURA IN VIRI.....		91
PRILOGA		

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Najpomembnejše razlike med formalnimi mednarodnimi finančnimi institucijami in med neformalnimi mednarodnimi finančnimi združenji držav	15
Tabela 2:	Rangiranje največjih 20 gospodarstev sveta glede na njihovo velikost (2003-2012)	41
Tabela 3:	Sestava Izvršilnega odbora MDS: Število sedežev	61
Tabela 4:	Države z največjimi kvotami vMDS: razvoj od sprejetja držav	62

KAZALO SLIK

Slika 1:	Svetovna trgovina 1929-1933 (v milijonih ameriških dolarjev)	17
Slika 2:	Razvoj delitve dela med MDS in Skupino Svetovne banke.....	23
Slika 3:	Projekcija strukture svetovnega gospodarstva 2014-2060	55
Slika 4:	Projekcija velikosti gospodarstev ZDA, Kitajske in Indije	56
Slika 5:	Arhitekturni prikaz predlagane reforme sprejemanja pravil v okviru mednarodnega finančnega upravljanja: glavni deležniki in hierarhična razmerja	71
Slika 6:	Primerjava gospodarske velikosti držav članic skupine G-20.....	75
Slika 7:	Predlog nove arhitekture delovanja mednarodnega finančnega sistema.....	86

UVOD

Globalno upravljanje ali svetovno upravljanje (angl. *global governance* oz. *world governance*) se osredotoča na upravljanje mednarodnih problemov. Ker globalna vlada ne obstaja, globalno upravljanje vključuje številne akterje, med katere sodijo tudi države ter regionalne in mednarodne organizacije (World Health Organization, 2016, str. 2).

V magistrskem delu se bosta poleg izraza globalno (finančno) upravljanje uporabljala tudi izraza svetovno (finančno) upravljanje in mednarodno (finančno) upravljanje, pri čemer med navedenimi izrazi v okviru obravnavane tematike dejansko ni razlik. Različni avtorji namreč globalno (finančno) upravljanje poimenujejo z različnimi predhodno navedenimi termini, pri čemer dejansko obravnavajo isti pojem.

Del svetovnega oz. mednarodnega upravljanja predstavlja mednarodno gospodarsko upravljanje, katerega pomemben del je mednarodno finančno upravljanje. Na področju svetovnega upravljanja namreč igra zelo pomembno, če ne celo odločilno, vlogo mednarodno finančno upravljanje.

Mednarodno gospodarsko upravljanje obsega institucije, norme, prakso in postopek sprejemanja odločitev, ki omogoča sprejemanje pravil, vodil, standardov in zakonikov z namenom upravljanja svetovnega gospodarstva (Ujvari, 2011, str. 1).

Mednarodno finančno upravljanje zagotavlja finančno stabilnost kot javno dobrino preko globalne integracije in globalnega sprejemanja pravil - na primer s sprejemanjem standardov (Alexander, Eatwell & Dhumale, 2004).

V magistrskem delu se bomo osredotočili na analizo mednarodnega finančnega upravljanja ter na vpliv zadnje svetovne gospodarske krize na njegovo nujno reformo, pri čemer bodo v delu podani tudi konkretni predlogi za reformo mednarodnega finančnega upravljanja. Drugi elementi mednarodnega upravljanja in elementi mednarodnega gospodarskega upravljanja presegajo okvir tega dela, zato jih na tem mestu ne bomo podrobneje obravnavali, temveč se bomo osredotočili izključno na okvir mednarodnega finančnega upravljanja.

Zadnja velika svetovna gospodarska in finančna kriza, ki se je začela poleti leta 2007, močno pa zaostрила jeseni 2008, je razkrila številne slabosti ureditve mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja. Dejstvo je, da veljavna ureditev mednarodnega finančnega upravljanja ni preprečila nastanka velike svetovne gospodarske in finančne krize, niti ni bistveno omejila njenega obsega. Intenzivnost in globina zadnje gospodarske krize je presenetila praktično vse mednarodne finančne strokovnjake. V zadnjem obdobju je tako prišlo do jasnega spoznanja, da obstoječe mednarodno finančno upravljanje ne deluje več na ustrezen način in da so reforme mednarodnega finančnega upravljanja nujno

potrebne. Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza je navedene potrebe po reformah zgolj še dodatno pospešila (Štiblar, 2008).

V okviru analize problematike magistrskega dela bo podana predstavitev koncepta mednarodnega finančnega upravljanja ter predstavljen njegov razvoj in osnovne značilnosti po II. svetovni vojni. V zadnjem obdobju so se v svetu, tudi kot posledica zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, pojavile številne spremembe na področju razporeditve svetovne gospodarske, finančne in politične moči. Spremenjene razmere na svetovnem gospodarskem in političnem zemljevidu vplivajo na svetovno gospodarsko in finančno upravljanje. Predstavitvi koncepta mednarodnega finančnega upravljanja in orisu evolucije ter osnovnih značilnosti mednarodnega finančnega upravljanja po II. svetovni vojni sledi opis največjih problemov delovanja najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja ter njihova poglobitev v času zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. Navedemu delu sledi opis sprememb mednarodnega finančnega upravljanja, ki so jih od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize dalje najpomembnejši akterji svetovnega finančnega upravljanja že implementirali. V nadaljevanju magistrskega dela bodo predstavljeni konkretni predlogi nadaljnjih reform mednarodnega finančnega upravljanja, zlasti v smeri povečanja učinkovitosti in legitimnosti delovanja njegovih najpomembnejših akterjev. Potrebni predlogi reform bodo predstavljeni ločeno za formalne mednarodne finančne institucije in za neformalna mednarodna finančna združenja držav.

Namen in cilji magistrskega dela. Namen magistrskega dela je večplasten. V prvi vrsti želimo opredeliti koncept mednarodnega finančnega upravljanja ter njegove deležnike, spoznati in analizirati stališča relevantnih avtorjev in institucij ter podati kritično oceno posameznih razlag in stališč. Z opredelitvijo ključnih deležnikov mednarodnega finančnega upravljanja, načinov njihove interakcije ter vzvodov formalne in neformalne moči bomo osvetlili ključna, kritična področja mednarodnega finančnega upravljanja.

Nadalje je namen magistrskega dela podati analizo uspešnosti delovanja mednarodnega finančnega upravljanja v obdobju po II. svetovni vojni s stališča njegove legitimnosti in učinkovitosti kot temeljnima kriterijema uspešnosti njegovega delovanja ter oceniti domet in celovitost že izvedenih reform, do katerih je na tem področju prišlo od izbruha svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007. Opredeljene bodo pomanjkljivosti obstoječega sistema mednarodnega finančnega upravljanja in na podlagi spoznanj predlagane nove rešitve in izboljšave, s katerimi bi odpravili pomanjkljivosti obstoječega sistema ter predlagali načine oblikovanja in dinamike medsebojnih odnosov med deležniki s poudarkom na predstavitvi predlogov nadaljnjih reform mednarodnega finančnega upravljanja, zlasti v smeri povečanja učinkovitosti in legitimnosti delovanja najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja, pri čemer bodo predlogi reform predstavljeni ločeno za formalne mednarodne finančne institucije in za neformalna mednarodna finančna združenja držav.

V skladu z opredeljenim namenom so glavni cilji magistrskega dela naslednji:

- preučiti strokovno literaturo s področja mednarodnega finančnega upravljanja;
- preučiti dinamiko mednarodnega finančnega upravljanja in njihovo refleksijo na dejanska dogajanja v mednarodnem gospodarskem upravljanju;
- raziskati ključne deležnike in dejavnike mednarodnega finančnega upravljanja ter njihove vzvode formalne in neformalne moči;
- raziskati že izvedene reforme najpomembnejših deležnikov mednarodnega finančnega upravljanja;
- razviti model mednarodnega finančnega upravljanja, ki bo zmanjšal anomalije ter predvsem pomanjkanje učinkovitosti in legitimnosti obstoječega sistema mednarodnega finančnega upravljanja;
- opozoriti na kritična področja v okviru mednarodnega finančnega upravljanja.

Temeljna hipoteza magistrskega dela se glasi:

Obstoječi sistem mednarodnega finančnega upravljanja je neučinkovit in nelegitimen, zato je potreben nujne in temeljite prenove.

Za potrebe potrjevanja temeljne hipoteze smo opredelili naslednje raziskovalne hipoteze:

- H 1: Veljavni sistem mednarodnega finančnega upravljanja je povezan s številnimi problemi, zaradi česar je potreben temeljite prenove.
- H 2: Problemi na področju mednarodnega finančnega upravljanja so obstajali že pred nastankom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007, vendar jih je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza še poglobila.
- H 3: Najpomembnejši akterji mednarodnega finančnega upravljanja so bili od začetka svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007 že deležni določenih reform, vendar slednje niso zadostne za zagotovitev njihovega učinkovitega in legitimnega delovanja v prihodnosti.

Viri podatkov in metoda dela. Ker primarni viri podatkov pri obravnavanju znanstvenoraziskovalnega problema skoraj ne obstajajo (izjema so sklepi neformalnih mednarodnih finančnih organizacij, statuti in drugi sklepi mednarodnih finančnih organizacij), so pri pisanju magistrskega dela uporabljeni skoraj izključno sekundarni viri podatkov, in sicer relevantna strokovna literatura, raziskave, članki, prispevki ter podatki, ki so pridobljeni z relevantnih spletnih strani.

Pri izdelavi magistrskega dela je uporabljenih več osnovnih metod raziskovanja.

V prvem delu magistrskega dela analiza temelji na deskriptivni metodi ter v zvezi z analizo sekundarnih podatkov na metodi analize vsebine.

Deskriptivna metoda je v magistrskem delu uporabljena pri opisovanju posameznih pojmov mednarodnega finančnega upravljanja in pri opisovanju evolucije mednarodnega finančnega upravljanja po II. svetovni vojni.

Raziskovanje in analiza sekundarnih podatkov obsega:

- študij strokovne literature tujih in domačih avtorjev s področja mednarodnih financ, mednarodnega prava in mednarodnih ekonomskih odnosov, in sicer zlasti raziskav, člankov, virov in prispevkov;
- analizo internih gradiv najpomembnejših akterjev svetovnega finančnega upravljanja, ki se nanašajo na njihov način delovanja in sprejemanja njihovih odločitev;
- sekundarne podatke o načinu delovanja in sprejemanja odločitev najpomembnejših akterjev svetovnega finančnega upravljanja, ki bodo pridobljeni s spletnih strani navedenih akterjev in s pomočjo njihovih publikacij; ter
- primerjavo sekundarnih podatkov o načinu delovanja in sprejemanja odločitev posameznih najpomembnejših akterjev svetovnega finančnega upravljanja.

Sekundarna analiza je raziskovalna metoda, katere posebnost je uporaba podatkov za namen, ki se razlikuje od izvirnega namena zbranih podatkov.

Sledeč Haymanu (1972) razloge za uporabo sekundarne analize lahko razdelimo v tri skupine:

- A. konceptualno-vsebinski razlogi;
- B. metodološki razlogi; in
- C. ekonomski razlogi.

Eden od očitkov sekundarni analizi je, da podatkov ne moremo ločiti od konceptualnih izhodišč, ki so bila uporabljena kot vodilo pri zasnovi prvotne raziskave. Podatki, ki so na voljo, namreč lahko neupravičeno zožijo zanimanje samo na en vidik sicer širšega področja konceptualne opredelitve problema. Na podlagi ocenjevanja vsebinske veljavnosti nam tako grozi nevarnost, da v sekundarni analizi preširoko interpretiramo izbrane indikatorje. Po drugi strani pa lahko pomanjkanje iskanih konkretnih podatkov prispeva k splošnejši opredelitvi problema. Hyman v svojem delu *Secondary Analysis of Sample Surveys* zaključuje, da sekundarna analiza spodbuja bolj teoretski način razmišljanja in pristopa k problemom (Hyman, 1972, str. 23–24).

Prednosti sekundarne analize se nadalje kažejo v treh pristopih, in sicer skozi možnost ponovitve (replikacije), podaljšanja (ekstenzije) in posploševanja pri uporabi podatkov, ki so bili izvirno zbrani za določen namen. Tako za pedagoške namene ali pa kot podaljšek izhodiščne raziskave pogosto uporabljamo postopek replikacije prvotne študije. Ko preverjamo ugotovitve izhodiščne raziskave, te pridobijo v smislu objektivnosti in nepristranskosti. Za izboljšanje kakovosti podatkov in njihove primerljivosti je sekundarna

analiza zelo učinkovita predstopnja vsake nove raziskave na določeno temo, kar dosežemo z uporabo standardnih indikatorjev za določen koncept. Obstoječe raziskave so nadalje tudi vir idej za bodoče študije (Boh, 2015, str. 243).

Metodološki razlogi za uporabo sekundarne analize so tesno povezani s konceptualno-vsebinskimi, s tem da je tokrat poudarek na kakovosti dobljenih sklepov, ki izhajajo iz analiziranih podatkov. Gre za vprašanje napak, zanesljivosti in veljavnosti sklepov. Prednost uporabe sekundarne analize pred drugimi metodami je v tem, da si tu lahko privoščimo uporabo kombinacije več virov podatkov. Isti rezultat bi v primarni analizi lahko dosegli le z izjemnim povečanjem stroškov, ko bi na različne načine pristopali k zbiranju podatkov.

Metodološke slabosti so v tem, da sekundarni raziskovalec nima vpogleda v vse podrobnosti postopkovne kakovosti zbranih podatkov, s čimer se poveča možnost, da spregleda napako v podatkih.

Nadalje je omejitev pri uporabi sekundarne analize neobvladovanje analitičnih prijemov, ki so zaradi količine podatkov in nujnosti upoštevanja njihove raznolikosti nadgradnja običajnih postopkov primarni analizi.

Ekonomski razlogi za uporabo sekundarne analize predstavljajo omejena finančna sredstva, s katerimi razpolaga posamezni raziskovalec. Posamezne podatke bi namreč lahko morebiti zbrali z novo opravljeno raziskavo in zbiranjem primarnih podatkov, vendar bi bilo to povezano z (nesorazmerno) velikimi izdatki.

Po drugi strani je pomemben prihranek sekundarne analize prihranek pri družbenih stroških bremena, ki mu je izpostavljena populacija. Z množenjem števila anket po svetu namreč upada pripravljenost ljudi za sodelovanje (Boh, 2015, str. 244).

Ne glede na predhodno opisane slabosti sekundarne analize zbranih podatkov, ki se jih zavedamo, je pri pripravi magistrskega dela navedena metoda uporabljena, saj primarni viri podatkov praktično ne obstajajo, obseg sekundarnih virov podatkov pa je zelo obširen. Posebno pozornost pri sekundarni analizi smo zato posvetili ustreznosti virov podatkov ter njihovi medsebojni primerjavi, s čimer smo zagotovili, da so končne ugotovitve magistrskega dela pravilne in strokovno utemeljene. Ker smo pri obravnavanju tematike magistrskega dela in analizi znanstvenoraziskovalnega problema uporabili večje število virov, je metoda analize sekundarnih virov najprimernejša metoda, saj je prednost uporabe sekundarne analize pred drugimi metodami tudi v tem, da si tu lahko privoščimo uporabo kombinacije več virov podatkov (tako tudi Boh, 2015, str. 232-244).

V drugem delu magistrskega dela je v metodološkem smislu uporabljena komparativna metoda in induktivna metoda.

Komparativna metoda znanstvenoraziskovalnega dela je uporabljena v zvezi s primerjanjem podatkov o že izvedenih reformah mednarodnega finančnega upravljanja, ki so bile povzročene z zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo, zlasti s primerjanjem izvedenih reform med različnimi akterji mednarodnega finančnega upravljanja.

Nadalje je s pomočjo induktivne metode izvedena analiza ugotovitev z vidika ustreznosti in (ne)zadostnosti dosedanjih izvedenih reform mednarodnega finančnega upravljanja, na osnovi česar so podani konkretni predlogi sprememb delovanja in postopkov sprejemanja odločitev najpomembnejših akterjev svetovnega finančnega upravljanja, ki bi omogočili predvsem večjo učinkovitost in legitimnost njihovega delovanja v prihodnosti.

Pri tem je uporabljeno znanje, ki je bilo pridobljeno tekom dodiplomskega študija na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani ter podiplomskega študija na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, in znanje, pridobljeno z lastnimi delovnimi izkušnjami ter dosedanjim raziskovalnim delom.

Zasnova dela s strukturo poglavij. V magistrskem delu je v uvodu najprej povzeto področje proučevanja, namen, cilji in struktura magistrskega dela.

Prvo vsebinsko poglavje zajema opredelitev koncepta mednarodnega finančnega upravljanja ter opredelitev najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja (formalnih mednarodnih finančnih institucij ter neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav).

Drugo poglavje je namenjeno predstavitvi razvoja mednarodnega finančnega upravljanja po II. svetovni vojni (Bretton Woodski sporazum, zaton in propad Bretton Woodskega sporazuma, Mehiška finančna kriza, Vzhodnoazijska finančna kriza, nastanek in razvoj skupine industrijsko najrazvitejših držav, spremembe razporeditve gospodarske moči v svetu).

Četrto poglavje je namenjeno opisu dosedanjih sprememb mednarodnega finančnega upravljanja, ki so jih od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007 dalje najpomembnejši akterji svetovnega finančnega upravljanja že sprejeli. Navedene spremembe so predstavljene ločeno tako za formalne mednarodne finančne institucije kot za neformalna mednarodna finančna združenja držav. Nadalje je četrto poglavje namenjeno predstavitvi predlogov nadaljnjih reform mednarodnega finančnega upravljanja, in sicer ločeno za formalne mednarodne finančne institucije in za neformalna mednarodna finančna združenja držav, ki bi povečale učinkovitost in legitimnost sprejetih odločitev najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja, posledično pa sprejetost njihovih odločitev med državami sveta in svetovnim prebivalstvom.

Sklepnemu delu sledi navedba uporabljene literature in virov.

1 KONCEPT MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA

1.1 Opredelitev koncepta mednarodnega finančnega upravljanja

Globalno finančno upravljanje je del globalnega gospodarskega upravljanja.

Že od nekdaj je bil pojem »upravljanja« povezan z »vladanjem« ali s politično avtoriteto, institucijami in z nadzorom. Pojem »upravljanja« je tako dejansko predpostavljala obstoj formalnih političnih institucij, ki delujejo s ciljem koordinacije in nadzora, pri čemer imajo tudi moč uveljavljanja svojih odločitev. Šele v zadnjem obdobju se je pojem »upravljanja« uporabljal za opis regulacije medsebojno odvisnih odnosov brez obstoja vseobsegajoče politične avtoritete. Medsebojno odvisni odnosi so sicer lahko navzven vidni, vendar so lahko po svoji naravi tudi precej neformalni (na primer pravila delovanja in vodniki) ali pa samo začasni (na primer: v obliki koalicij). Po drugi strani so lahko navedeni medsebojno odvisni odnosi tudi precej bolj formalizirani, in sicer v obliki pravil (zakonov, norm, kodeksov obnašanja) kot tudi v obliki konstituiranih institucij in pravil delovanja (formalnih in neformalnih), ki upravljajo s skupnimi zadevami preko številnih akterjev (državnih služb, medvladnih organizacij, organizacij civilne družbe in družb zasebnega sektorja) (Weiss, 2009, str. 1).

Globalno upravljanje tako lahko definiramo kot »skupek zakonov, pravil, navodil in institucij, ki definirajo, konstituirajo in posredujejo (mediirajo) v čezmejnih odnosih med državami, kulturami, državljani, medvladnimi in nevladnimi organizacijami in trgi. Globalno upravljanje vključuje celoto institucij, pravil, navodil, primerov, norm, postopkov in iniciativ preko katerih države in njihovi državljani (dejansko človeštvo v celoti) poizkušajo vnesti več predvidljivosti, stabilnosti in reda v njihove odzive na mednarodne izzive – kot so spremembe okolja in onesnaževanje okolja, širjenje jedrskega orožja in terorizem – ki presegajo sposobnosti posamezne države pri njihovem reševanju« (Weiss, 2009, str. 2)

Globalno upravljanje je splošno definirano tudi kot obstoj »upravljanja« brez obstoja »vlade«. Na globalnem nivoju vlada namreč ne obstaja: »Generalna skupščina Združenih narodov ni globalni parlament, generalni sekretar Organizacije združenih narodov Ban Ki-moon pa ni predsednik sveta«. Ne glede na navedeno še vedno obstaja globalno upravljanje, pri čemer je slednje različno učinkovito (Ruggie, 2015, str. 1)

Globalno upravljanje dejansko nima vlade ali drugih institucij oblasti, ki jih imajo posamezne države. Dejansko globalno upravljanje lahko opredelimo kot nasprotje »globalne vlade«: države sprejemajo mednarodno zavezujoča pravila kljub neobstoju jasnih globalnih institucij, ki bi delovale na področju zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti. Globalno upravljanje je torej postopek ustanavljanja »globalnih institucij« brez »globalne vlade« (Kasinomics, 2008; Alexander, Eatwell & Dhumale, 2008, str. 2)

Ideal globalnega upravljanja predstavlja »proces mednarodnega vodenja, ki združuje nacionalne vlade, multilateralne javne agencije in civilno družbo z namenom doseganja splošno sprejetih ciljev. Postavlja strateško usmeritev in usklajuje skupne energije za spoprijemanje z globalnimi izzivi. Da je lahko učinkovito, mora biti inkluzivno, dinamično in sposobno podiranja državnih in sektorskih mej ter interesov. Delovati mora na mehak način in ne s surovo močjo. Biti mora bolj demokratično kot avtoritativno, bolj odprtopolitično kot birokratsko in bolj povezovalno kot specializirano« (Boughton & Bradford, 2007, str. 2).

Globalno finančno upravljanje je »cela paleta pravil in postopkov, s katerimi so vodene mednarodno aktivne finančne institucije, arhitekturni element upravljanja pa predstavlja javne mehanizme, preko katerih so sprejete avtoritativne odločitve o navedenih pravilih in postopkih.« (Germain, 2001, str. 411).

Najbolj splošno sprejeto definicijo globalnega upravljanja je sprejela Komisija za globalno upravljanje (angl. *Commission on Global Governance*). Komisija za globalno upravljanje je mednarodna komisija, ki jo sestavlja 28 članov. Ustanovljena je bila leta 1992, torej po koncu hladne vojne, da bi predlagala nove načine sodelovanja mednarodne skupnosti z namenom izboljšanja globalne varnosti (Hägel, 2011, str. 1).

Komisija za globalno upravljanje je tako leta 1995 sprejela naslednjo splošno definicijo globalnega upravljanja: »Upravljanje je vsota različnih načinov, s katerimi posamezniki in institucije, javne in privatne, rešujejo njihove skupne zadeve. Gre za neprekinjen postopek, preko katerega so lahko nasprotni in različni interesi razrešeni s pomočjo skupnega delovanja. Vključuje formalne institucije in režime z močjo prisilne zagotovitve spoštovanja odločitev, kot tudi neformalne dogovore, ki so jih ljudje in institucije bodisi dogovorili ali pa dojeli, da so v njihovem interesu« (Hägel, 2011, str. 1).

Navedena definicija je med strokovno javnostjo splošno sprejeta. Iz definicije je mogoče jasno razbrati, da globalno upravljanje zadeva ogromno število različnih akterjev in politik, pri čemer je sam koncept dokaj nejasen. Drugi stavek in prva polovica tretjega stavka definicije izpostavljata, da se velik del koncepta ukvarja z vprašanjem, ki je bilo pri mednarodnih odnosih vedno zelo pomembno: katere so možne oblike mednarodnega sodelovanja in preko katerih institucij takšno mednarodno sodelovanje lahko poteka (Hägel, 2011, str. 2).

Ob tem velja poudariti, da posamezni termini predhodno navedene definicije (»posamezniki«, »privaten«, »neformalen«, »ljudje«) povedo, da je enak del pozornosti, kot je namenjen formalnim odnosom in formalnim institucijam, namenjen tudi nevladnim akterjem in neformalnim načinom sprejemanja odločitev ter neformalnim načinom sodelovanja. Ravno iz navedenega razloga je najprimernejši termin, ki se uporablja v mednarodnih odnosih in ki označuje globalno sodelovanje, »upravljanje«. Navedeni termin je iz predhodno navedenih razlogov ustrežnejši od termina »vlada« ali »vladanje« (Hägel, 2011, str. 2).

V zadnjem obdobju nedržavni in neformalni vplivi pridobivajo na pomenu. Navedeni vplivi se povečujejo na račun vpliva posameznih držav. Premik pomena in najpomembnejših vplivov na področju globalnega upravljanja so potrdile številne študije (Hägel, 2011, str. 2).

Nadalje je potrebno opozoriti, da je bistvo definicije že na njenem samem začetku: »vsota različnih načinov«. Navedeni del definicije jasno kaže na »razumevanje svetovne politike kot integralnega sistema, kot odklon od mednarodnih odnosov kot politik med državami do globalnega upravljanja medsebojno odvisnega sveta, v katerem se politični akterji spopadajo z meddržavnimi učinki globalizacije« (Hägel, 2011, str. 2).

Predhodno navedeno definicijo globalnega upravljanja bomo upoštevali v magistrskem delu kot relevantno definicijo, saj je slednja med strokovno javnostjo najbolj splošno sprejeta.

Definicijo globalnega upravljanja bomo pri nadaljnjem delu zgolj omejili na globalno finančno upravljanje, saj nas drugi aspekti globalnega upravljanja v konkretnem primeru ne zanimajo.

Ob upoštevanju predhodno navedene definicije globalnega upravljanja torej lahko zaključimo, da mednarodno finančno upravljanje vključuje tako formalne mednarodne finančne institucije in načine ter procese sprejemanja odločitev, kot tudi neformalne mednarodne finančne institucije in načine ter procese neformalnega načina sprejemanja odločitev, kar bo podrobneje predstavljeno v nadaljevanju tega magistrskega dela.

1.2 Legitimnost in učinkovitost kot temeljna principa merjenja uspešnosti mednarodnega finančnega upravljanja

Za ugotavljanje uspešnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema lahko uporabimo številne kriterije. Temeljna kriterija za ugotavljanje uspešnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema sta legitimnost in učinkovitost.

The Farlex free dictionary (2016) legitimnost opredeljuje kot zakonitost zaradi vsebovane avtoritete ali skladnosti s pravnimi pravili (angl. *lawfulness by virtue of being authorized or in accordance with law*) in kot nesporno kredibilnost (angl. *undisputed credibility*), pri čemer je kredibilnost opredeljena kot kvaliteta verjetnosti ali zaupanja (angl. *the quality of being believable or trustworthy*).

Veliki slovar tujk legitimnost opredeljuje kot zakonitost, pravičnost, upravičenost (Veliki slovar tujk, 2002, str. 653).

Ob obravnavanju definicije legitimnosti v okviru mednarodnega finančnega upravljanja je potrebno upoštevati njeno naravo. Legitimnost je namreč mogoče pridobiti zgolj z

vključenostjo akterjev, na katerega se relevantne odločitve ali posledice relevantnih odločitev nanašajo, z njihovo participacijo in lastništvom (Germain, 2001, str. 412).

Najpomembnejši element legitimnosti v okviru mednarodnega finančnega upravljanja je vključenost, pri kateri je potrebno upoštevati tako politični vidik principa vključenosti (sodelovanje pri odločanju) kot tehnični vidik principa vključenosti (pravočasnost posredovanja podatkov, transparentnost, vključevanje privatnega sektorja itd.) (Germain, 2001, str. 412).

Pojem učinkovitosti The Farlex free dictionary (2016) opredeljuje kot doseganje ali sposobnost doseganja določenega cilja z minimalnimi potroški časa in truda.

Učinkovitost je sposobnost doseganja željenega rezultata. Ko se nekaj opredeljuje za učinkovito, navedeno pomeni, da dosega pričakovan rezultat (Dictionary, 2011). V ekonomiji se učinkovitost nanaša na vprašanje, kako narediti prave stvari. Peter Drucker (2006) je izjavil, da se učinkovitosti lahko naučimo in da se je tudi moramo naučiti.

Pauwelyn (Berman, Duquet, Pauwelyn, Wessel, Wouters, 2012, str. 51) je opredelila osnovna vprašanja, ki determinirajo učinkovitost v okviru mednarodnega sprejemanja odločitev, in sicer se ob vprašanju učinkovitosti pojavlja vprašanje:

- ali se posamezna odločitev materializira oz. realizira;
- ali odločitev obvelja;
- ali odločitev reši problem; ter
- ali odločitev reši problem na stroškovno učinkovit način.

Posebne definicije legitimnosti in učinkovitosti v delovanju mednarodnega finančnega sistema strokovna literatura posebej ne opredeljuje.

Kljub temu je mogoče definicijo legitimnosti v delovanju mednarodnega finančnega sistema opredeliti kot nesporno kredibilnost delovanja mednarodnega finančnega sistema, ki vsem akterjem mednarodnega finančnega sistema omogoča zaupanje v sprejete odločitve in prostovoljno sprejetje navedenih odločitev.

Akterji mednarodnega finančnega sistema bodo bolj zaupali v sprejete odločitve in jih bodo prostovoljno sprejeli, če bodo aktivno udeleženi pri njihovem sprejemanju in če bodo razumeli, da so navedene odločitve razumne in v njihovem interesu. Kot je v svoji definiciji globalnega upravljanja navedla že Komisija za globalno upravljanje gre pri sprejemanju odločitev na področju globalnega upravljanja za neprekinjen postopek, preko katerega so lahko nasprotni in različni interesi razrešeni s pomočjo skupnega delovanja. Skupno delovanje torej povečuje legitimnost sprejetih odločitev.

Učinkovitost delovanja mednarodnega finančnega sistema lahko opredelimo kot sposobnost njegovega učinkovitega spopadanja z izzivi spremenjenih okoliščin v mednarodnem finančnem sistemu.

Tako kot za učinkovitost sprejemanja odločitev tudi za učinkovitost mednarodnega finančnega upravljanja velja, da mora biti inkluzivno, dinamično in sposobno podiranja državnih in sektorskih mej ter interesov. Delovati mora na mehak način in ne s surovo močjo. Biti mora bolj demokratično kot avtoritativno, bolj odprtopolitično kot birokratsko in bolj povezovalno kot specializirano.

Učinkovitost mednarodnega finančnega upravljanja se povečuje, če so relevantne odločitve s strani mednarodnih finančnih institucij sprejete pravočasno, ažurno in brez nepotrebnega zavlačevanja, ki bi bilo posledica birokratskih ovir, dolgotrajnih postopkov ali drugih preprek. Pri vprašanju učinkovitosti delovanja posameznih mednarodnih finančnih institucij je torej potrebno ugotoviti ali so odločitve, ki jih sprejemajo navedene mednarodne finančne institucije, sprejete pravočasno, ali obveljajo ter ali rešujejo posamezen problem mednarodnega finančnega sistema.

Dejstvo je, da bi morale biti vse mednarodne finančne institucije tako legitimne kot imeti ustrezno (kredibilno) moč implementacije, da bi globalno upravljanje delovalo (Kapoor, 2016). Zgolj ustrezna stopnja legitimnosti in učinkovitosti delovanja mednarodnih finančnih organizacij zagotavlja sprejetje legitimnih in učinkovitih odločitev, ki na ustrezen način rešujejo probleme mednarodnega finančnega upravljanja.

Pred nadaljnjo analizo učinkovitosti in legitimnosti delovanja mednarodnega finančnega upravljanja je potrebno opredeliti najpomembnejše akterje mednarodnega finančnega upravljanja in njihovo medsebojno povezanost.

1.3 Opredelitev najpomembnejših akterjev mednarodnega finančnega upravljanja in njihova medsebojna povezanost

1.3.1 Formalne mednarodne finančne institucije

Politične in gospodarske krize so skozi celotno zgodovino veliko prispevale k pojavu novih oblik globalnega upravljanja kot občasno tudi k pojavu institucionalnih in političnih sprememb, ki vključujejo tudi spremembe v arhitekturni zasnovi mednarodnega finančnega upravljanja (Gourevitch, 1986; enako tudi Hall, 1989; enako tudi Helleiner, 2009).

Poleg držav so najpomembnejši akterji mednarodnega finančnega upravljanja mednarodne finančne institucije (Mrak, 2002).

Mednarodne finančne institucije (*International financial institutions – IFIs*) so finančne institucije, ki so bile ustanovljene s strani več kot ene države in so posledično podvržene mednarodnemu pravu. Njihovi lastniki oz. »deležniki« so običajno nacionalne vlade, čeprav se kot deležniki občasno pojavijo tudi druge mednarodne institucije in organizacije. Najpomembnejše mednarodne finančne institucije so ustanovljene s strani več držav, čeprav kot mednarodne finančne institucije lahko tehnično opredelimo tudi tiste finančne institucije, ki so bile ustanovljene s strani zgolj dveh držav. Številne med njimi so multilateralne razvojne banke (angl. *multilateral development banks – MDB*) (Woods, 2010).

Iz definicij globalnega (finančnega) upravljanja, ki so bile že predstavljene, posredno ali neposredno izhaja, da lahko institucije mednarodnega finančnega upravljanja razdelimo najmanj na dve skupini. Tako tudi iz splošno sprejete definicije Komisije za globalno upravljanje jasno izhaja, da globalno upravljanje, del katerega je tudi mednarodno finančno upravljanje, »vključuje formalne institucije in režime z močjo prisilne zagotovitve spoštovanja odločitev, kot tudi neformalne dogovore, ki so jih ljudje in institucije bodisi dogovorili ali pa dojeli, da so v njihovem interesu« (Hägel, 2011, str. 1).

Skladno z navedeno delitvijo lahko institucije mednarodnega finančnega upravljanja razdelimo v dve glavni skupini:

- formalne mednarodne finančne institucije; ter
- neformalna mednarodna finančna združenja držav.

Formalne mednarodne finančne institucije so tiste mednarodne finančne institucije, ki so jih države ustanovile in nanje prenesle formalna pooblastila za sprejemanje odločitev (Woods, 2010).

Vse formalne mednarodne finančne institucije so tako ustanovljene na podlagi formalnega akta o ustanovitvi. Imajo svoj stalni sedež in velikokrat zelo razvejano birokracijo, ki redno opravlja svoje dejavnosti. Organizacijska struktura navedenih organizacij je zelo formalizirana. Ker so države na navedene institucije formalno prenesle pooblastila za sprejemanje odločitev, je tudi sam postopek sprejemanja pravil zelo formalen. Končni produkt formalnega postopka sprejemanja pravil je mednarodni dogovor. Formalno mednarodno sodelovanje je natančno formalizirano in vnaprej predvideno. Srečanj in sestankov se ponavadi udeležujejo tradicionalni diplomati. Pri nekaterih formalnih mednarodnih finančnih organizacijah srečanja ponavadi potekajo na nivoju ministrov ali guvernerjev centralnih bank, v številnih primerih pa tudi na višjih nivojih (na nivojih predsednikov vlad ali predsednikov držav članic). Končni cilj formalnih mednarodnih finančnih institucij je v oblikovanju mednarodnega dogovora, ki ga morajo upoštevati vse države članice (Berman, et al., 2012, str. 1-54).

Slabost formalnih mednarodnih finančnih institucij je v težjem prilagajanju spreminjajočim se razmeram v okviru mednarodnega finančnega sistema (Woods, 2010).

Formalne mednarodne finančne institucije med drugim zajemajo Skupino Svetovne banke, regionalne razvojne banke in Mednarodni denarni sklad. Predstavljajo največji vir razvojnega financiranja na svetu, saj vsako leto posodijo okrog 30-40 milijard ameriških dolarjev nerazvitim in srednje razvitim državam (Bank Information Center, b.l.).

V preteklosti je bilo ustanovljeno večje število formalnih mednarodnih finančnih institucij. Med njimi sta najpomembnejši Mednarodni denarni sklad (v nadaljevanju MDS) in Skupina Svetovne banke (v nadaljevanju Svetovna banka). Tako MDS kot Mednarodna banka za obnovo in razvoj (IBRD), ki je predhodnica današnje Skupine Svetovne banke, sta bili ustanovljeni na konferenci v Bretton Woodsu leta 1944, pri čemer sta odražali geopolitično realnost tistega časa (Cisse, Bradlow, Kingsbury, 2012).

Med ostalimi mednarodnimi finančnimi institucijami je potrebno omeniti Banko za mednarodne poravnave iz Basla (BIS), Evropsko investicijsko banko (EIB), Mednarodno investicijsko banko (IIB), Evropsko centralno banko (ECB) in številne druge regionalne formalne mednarodne finančne institucije.

Ostale institucije upoštevajo vodstvo Svetovne banke in MDS v okviru mednarodnega finančnega sistema, s čimer povečujejo pomen odločitev navedenih dveh institucij (Bank Information Center, b.l.).

V okviru predmetnega magistrskega dela se bomo v zvezi s formalnimi mednarodnimi finančnimi institucijami omejili izključno na dve najpomembnejši formalni mednarodni finančni instituciji, torej na MDS in Skupino Svetovne banke, saj navedeni formalni mednarodni finančni instituciji v največji meri vplivata na mednarodno finančno upravljanje.

1.3.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav

Definicijo neformalnih skupin in združenj ponuja poslovni slovar, ki določa, da so neformalne skupine tiste »skupine, ki se združujejo na naraven način kot odziv na skupne interese članov organizacije, katere se zlahka identificirajo s cilji ali s samostojnimi odločitvami skupine (Business Dictionary, 2016).

V primerjavi s formalnimi mednarodnimi finančnimi organizacijami je osnovna značilnost neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav bolj sproščena organizacijska struktura v obliki neformalnega druženja. Srečanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav ponavadi potekajo na različnih lokacijah, in sicer brez posebnih proceduralnih pravil (Berman, et al., 2012, str. 19-20).

Woods (2010) posebej izpostavlja, da pri neformalnih mednarodnih finančnih združenjih držav ne obstajajo nobena formalna pravila niti glede članstva niti glede postopkov sprejemanja pravil niti glede njihovega delovanja in ustroja niti glede postopkov sprejemanja odločitev. Formalno neurejen je tudi način razreševanja sporov med deležniki (Woods, 2010).

Ker neformalna mednarodna finančna združenja držav niso formalne institucije, države nanje ne morejo prenesti nobene moči za sprejemanje formalno zavezujočih odločitev (Woods, 2010).

Predhodno navedene značilnosti neformalnim mednarodnim finančnim združenjem držav prinašajo tudi številne prednosti. Tako so navedena združenja pri svojem delovanju precej bolj svobodna, sama si lahko postavljajo cilje svojega delovanja, države pa lahko v njihovem okviru svobodneje koordinirajo postopke sprejemanja pravil kot tudi vsebino sprejetih odločitev (Woods, 2010).

Zaradi neformalnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav slednje lahko dosegajo cilje, ki jih formalne mednarodne finančne institucije ne bi mogle doseči, saj lahko odločilno prispevajo k oblikovanju soglasja tudi o temah, pri katerih formalne mednarodne finančne institucije ne bi bile uspešne. Navedene institucije ob tem tudi lažje razporejajo naloge in zadolžitve drugim mednarodnim institucijam, saj ob tem niso vezane na formalna pravila (Woods, 2010).

Neformalna mednarodna finančna združenja držav sprejemajo svoje odločitve v postopku in obliki t.i. neformalnega mednarodnega sprejemanja pravil (angl. *Informal International Lawmaking*). Neformalni način mednarodnega sprejemanja pravil je sestavljen iz treh elementov: neformalnosti, mednarodnega in sprejemanja pravil (Berman, et al., 2012, str. 20-21).

Element »neformalnosti« se nanaša na način sprejemanja mednarodnih pravil in se uporablja v nasprotju s tradicionalnim mednarodnim sprejemanjem pravil, ki vključuje formalne postopke in načine sprejemanja pravil. Neformalni postopki sprejemanja pravil torej nimajo nobene posebne formalnosti, kar je sicer značilnost tradicionalnega formalnega mednarodnega sprejemanja pravil. Formalnost se ob tem nanaša na končni produkt odločanja, na postopke sprejemanja pravil in na vpletenost akterjev (Berman, et al., 2012, str. 20-21).

Definicijo »neformalnega mednarodnega sprejemanja pravil« lahko opredelimo na naslednji način: »Neformalno mednarodno sprejemanje pravil je čezmejno sodelovanje med javnimi predstavniki, z ali brez sodelovanja privatnih akterjev in/ali mednarodnih organizacij, na forumu, ki ni tradicionalna mednarodna organizacija (procesna neformalnost) in/ali med predstavniki, ki niso tradicionalni diplomatski predstavniki (kot so regulatorji ali predstavniki agencij), in/ali nimajo za posledico formalnega dogovora ali pravno izvršljive zaveze (neformalnost končnega produkta) (Berman, et al., 2012, str. 21).

Zelo pomembna značilnost neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav je v učinkih njihovega dela. Posledica njihovega delovanja namreč ni formalen dogovor ali pravno zavezujoč mednarodni dokument (Berman, et al., 2012, str. 20).

Primeri neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav so skupine G-5 (Skupina petih – angl. *Group of Five*), G-7 (Skupina sedmih – angl. *Group of Seven*), G-20 (Skupina dvajsetih – angl. *Group of Twenty*) in FSF (angl. *Financial Stability Forum*).

Mednarodni finančni strokovnjaki skupino G-20 velikokrat opisujejo z besedo »mreža«. Člani skupine so medsebojno povezani na neformalen način in medsebojnoodvisni, ko skušajo doseči določen sporazum z diplomatskimi sredstvi. Formalne mednarodne finančne organizacije imajo stalne sedeže, skupina G-20 pa je na drugi strani neformalni forum ali »klub«. Države članice formalnim mednarodnim finančnim organizacijam podeljujejo formalna pooblastila, medtem ko se mora skupina G-20 sproti osredotočati na aktivnosti, kot so dogovarjanja o dnevnem redu, koordinacija pravil, vzpostavljanje konsenza in distribucija nalog med obstoječe institucije (Berman, et al., 2012, str. 22).

Tabela 1: Najpomembnejše razlike med formalnimi mednarodnimi finančnimi institucijami in med neformalnimi mednarodnimi finančnimi združenji držav

FORMALNE MEDNARODNE FINANČNE INSTITUCIJE	NEFORMALNA MEDNARODNA FINANČNA ZDRUŽENJA DRŽAV
Formalen akt o ustanovitvi / statut obstaja	Formalen akt o ustanovitvi / statut ne obstaja
Birokracija obstaja	Birokracija ne obstaja
Imajo stalen sedež	Nimajo stalnega sedeža
Imajo stalne odbore	Stalni odbori ne obstajajo
Organizacijska struktura je formalizirana	Organizacijska struktura je sproščena
Obstajajo formalna pooblastila držav za sprejemanje odločitev	Poteka sprotno dogovarjanje o dnevnem redu in sprejemanju odločitev
Formalen postopek sprejemanja pravil	Neformalno mednarodno sprejemanje pravil (<i>Informal International Lawmaking</i>)
So manj prilagodljive na spremembe v okolju	So bolj prilagodljive na spremembe v okolju

Glede glavnih značilnosti delovanja skupine G-20, ki jasno kažejo na značilnosti neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, na tem mestu velja opozoriti na dejstvo, da slednja nima formalnega akta (statuta), nima birokracije, nima stalnega sedeža, nima stalnih odborov,

njena organizacijska struktura pa je sproščena. Vsako državo na srečanjih predstavlja po en predstavnik. Poudarek delovanja skupine G-20 je zgolj na iskanju kompromisov na najvišji ravni (Wiltse, 2013, str. 16).

Poleg formalnih mednarodnih finančnih institucij in neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav velja v sklopu akterjev mednarodnega finančnega sistema posebej opozoriti na pomen bilateralnih odnosov med gospodarsko in politično najpomembnejšimi državami sveta. V tem kontekstu so zajete države, ki imajo politično in gospodarsko moč, da lahko s svojimi odločitvami in pogajalsko močjo pomembneje vplivajo na strukturo, delovanje in spreminjanje mednarodnega finančnega sistema.

Bilateralnih odnosov med gospodarsko in politično najpomembnejšimi državami sveta strokovna literatura s področja mednarodnega finančnega sistema eksplicitno sicer ne opredeljuje in analizira, dejstvo pa je, da bilateralni odnosi med gospodarsko in politično najpomembnejšimi državami sveta zagotovo močno vplivajo na sprejemanje odločitev tako formalnih mednarodnih finančnih institucij kot neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, deloma pa tudi samostojno prispevajo k ustroju in spreminjanju delovanja mednarodnega finančnega sistema.

Ker natančna analiza bilateralnih odnosov med gospodarsko in politično najpomembnejšimi državami sveta presega domet tega dela, bodo posamezna dejstva v zvezi z navedenimi bilateralnimi odnosi opisana kot del predstavitve delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij in neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav.

2 EVOLUCIJA MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA PO II. SVETOVNI VOJNI

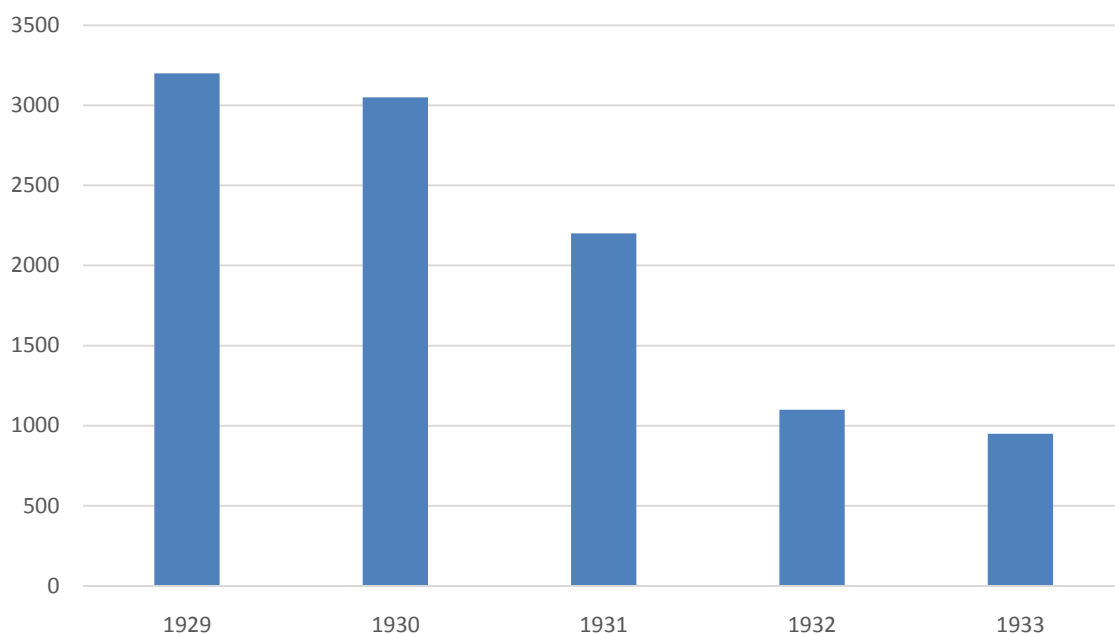
2.1 Bretton Woodski mednarodni finančni sistem

Za celovito analizo učinkovitosti in legitimnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema je prvenstveno smiselno analizirati evolucijo mednarodnega finančnega upravljanja, pri čemer se bomo pri analizi omejili na obdobje od konca II. svetovne vojne dalje. Pred II. svetovno vojno je bil namreč obseg mednarodnih finančnih tokov tako nizek, da obstoj mednarodnih finančnih institucij sploh ni bil potreben. Razmere so se spremenile po II. svetovni vojni, ko se je obseg mednarodnih finančnih tokov močno povečal, države pa so ob tem želele zagotoviti vzdržnost in stabilnost mednarodnega finančnega sistema, ki bi bil odporen na šoke in pretrese ter različne mednarodne finančne krize.

Po Veliki depresiji v 30. letih 20. stoletja so države želele zaščititi svoja gospodarstva na način, da so vzpostavile številne ovire mednarodni trgovini, izvedle so devalvacije svojih valut z namenom olajšanja izvoza in omejile pravico državljanov do posedovanja tujih valut. Vsi navedeni ukrepi so bili namenjeni varovanju lastnih interesov držav. Glede na navedeno

se je obseg svetovne trgovine močno zmanjšal, kar dokazuje Slika 1, padla pa je tudi zaposlenost in življenjski standardi prebivalstva v številnih državah (MDS, 2016a).

Slika 1: Svetovna trgovina 1929-1933 (v milijonih ameriških dolarjev)

Vir: MDS, The World in Depression, 1929-1939, 2016.

Pred II. svetovno vojno se je vsaka država sama spopadala s krizami, in sicer tako z nacionalnimi krizami, kot s krizami v mednarodnem finančnem okolju. Navedeno se je izkazalo za neustrezno, predvsem potem, ko se je obseg delovanja mednarodnega finančnega sistema močno povečal, torej v času po II. svetovni vojni (Boughton, 2009).

Evolucijo mednarodnega finančnega sistema po II. svetovni vojni lahko v osnovi razdelimo na obdobje veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema in obdobje po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema.

Ob upoštevanju predhodno navedenih ciljev so se tekom II. svetovne vojne pojavile prve iniciative, katerih namen je bil vzpostavitev novega mednarodnega finančnega sistema, ki bi zagotavljal mednarodno finančno stabilnost in preprečeval nastanek večjih mednarodnih finančnih kriz. Pravila, ki so jih sprejemale posamične države samostojno, so bila značilnost medvojne obdobja, ki je temeljilo na zlatem standardu menjalnih tečajev, ko so države preko devalvacije njihovih valut zagotavljale suficiten njihovih plačilnih bilanc (ali zmanjševale njihove deficite), s čimer so zmanjšale domačo brezposelnost in dosegale, da se je brezposelnost namesto v domači državi pojavljala v drugih državah (Solomon, 1977, str. 1; enako tudi Bordo, 1993, str. 35; enako tudi Cohen, 2002, str. 2).

Številne težave pri implementaciji zlatega standarda so pripeljale do kolapsa gospodarskih in finančnih odnosov, kar je leta 1929 pripeljalo do Velike depresije. Vse države so želele povečati konkurenčnost svojih izvoznih produktov, da bi preko devalvacij svojih valut zmanjšale svoje plačilnobilančne deficite. Ta strategija je bila uspešna, dokler je bila deflacija v posamezni državi večja od deflacije drugih držav. Mednarodno tekmovanje v povečevanju deflacije je povzročilo visoko nezaposlenost, stečaje gospodarskih družb, propade finančnih ustanov in hiperinflacijo (Dammach, b.l., str. 4).

Takšne rešitve niso bile ustrezne. Finančna nestabilnost, ki je bila povezana z Veliko depresijo v času med I. in II. svetovno vojno, je politično povsem diskreditirala privatne banke. Ameriški načrt glede vzpostavitve novega mednarodnega finančnega sistema je bil dejansko podaljšana roka načrta New Deal (Henning, 1996, str. 175).

Vse navedene težave so pripeljale do potrebe po vzpostavitvi stabilnega finančnega sistema.

Pogajanja o vzpostavitvi novega mednarodnega finančnega sistema so se začela leta 1942 med predstavniki Velike Britanije in ZDA (Kenen, 1993; Hall, Hondroyiannis, Swamy & Tavlas, 2011, str. 294).

Z namenom pravilnega odzivanja na izzive časa sta se tako sredi leta 1942 sestala John Maynard Keynes iz Velike Britanije in Harry Dexter White iz ZDA in pripravila vsak svoje prve predloge nove ureditve mednarodnega finančnega sistema po koncu II. svetovne vojne (Boughton, 2009).

Cilj predhodno navedenih pogajanj je bil, da bi se izognili nestabilnostim menjalnih tečajev drsečih režimov 20. let 20. stoletja preko zunanjih prilagoditev sistema in s ciljem ponovne vzpostavitve mednarodne trgovine in mednarodnih financ. Ker je bilo ugotovljeno, da samostojne državne intervencije niso zadostne, so z vzpostavitvijo novega ustroja in novih pravil mednarodnega finančnega sistema želeli preprečiti, da bi se države samostojno odzivale na krize. Namesto tega so želeli najti celovito rešitev in celovita pravila, ki bi veljala v okviru mednarodnega finančnega sistema. Poleg tega so skušali najti prilagoditve v smislu iskanja ravnotežij med državami s plačilnobilančnimi presežki in med državami s plačilnobilančnimi deficiti. Želeli so doseči tudi simetrijo med različnimi nacionalnimi valutami (Hall, et al., 2011, str. 296).

Načrtovanje novega mednarodnega finančnega sistema v Bretton Woodsu je bilo osnovano na prepričanju, da se je potrebno v prihodnosti izogniti problemom in krizam, ki so se pojavile v obdobju med I. in II. svetovno vojno. Navedene probleme so predstavljale fluktuacija deviznih tečajev po I. svetovni vojni, kolaps kratkotrajnega zlatega deviznega standarda, mednarodni prenos deflacijskih učinkov, trgovinske in menjalne restrikcije in bilaterizem (Bordo, 1993, str. 27).

Cilji novega mednarodnega finančnega sistema so bili stabilni menjalni tečaji, pospeševanje zaposlovanja in mednarodno sodelovanje (Bordo, 1993, str. 27).

Konkretne priprave na novo konferenco, ki se je kasneje imenovala Bretton Woodska konferenca, so se začele že sredi leta 1943. Keynes je takrat predlagal, da bi morale biti število sodelujočih držav močno omejeno, pri čemer bi morata biti izpostavljena vloga ZDA in Velike Britanije kot ustanovnih članic novih institucij. ZDA se s takšnim predlogom takrat niso strinjale in so vztrajale, da naj se vključi več držav, ki naj jim bo dana moč soodločanja in sooblikovanja povojnega mednarodnega finančnega sistema (Boughton, 2009).

Po posameznih neuspešnih poskusih je bila leta 1944 organizirana mednarodna konferenca v Bretton Woodsu, New Hampshire, ZDA. Konferenca v Mount Washington hotelu v Bretton Woodsu, New Hampshire, ZDA, se je udeležilo 730 delegatov, ki so predstavljali 44 držav z namenom prestrukturiranja mednarodnih financ in valutnih odnosov (Dammasch, b.l., str. 5; Mason, Asher, 1973, str. 29).

Načrt novega Bretton Woodskega sistema sta izdelala dva takratna ekonomista Harry Dexter White in John Maynard Keynes, ki je na konferenci izjavil: »Mi, delegati konference, gospod predsednik, smo želeli doseči nekaj, kar se težko doseže. (...) Naša naloga je bila najti splošno sprejemljivo rešitev, splošni standard, splošno pravilo, ki bi bilo sprejemljivo za vse in ne neprijetno za kogarkoli (angl. *We, the delegates of this Conference, Mr. President, have been trying to accomplish something very difficult to accomplish...[...] It has been our task to find a common measure, a common standard, a common rule acceptable to each and not irksome to any*).« (Moggeridge, 1980, str. 103).

2.1.1 Osnovni elementi Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema

2.1.1.1 Formalne mednarodne finančne institucije (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke)

Osnovne elemente Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema predstavljajo mednarodne finančne institucije, ki so se vzpostavile v navedenem obdobju. Navedene mednarodne finančne institucije lahko razdelimo na formalne mednarodne finančne institucije, katerih ustanovitev je bila izvedena tekom trajanja veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema, in na neformalna mednarodna finančna združenja držav, ki so se v navedenem časovnem obdobju prav tako pojavila in začela vplivati na delovanje takratnega mednarodnega finančnega sistema.

Najpomembnejši pridobitvi Bretton Woodske konference z vidika mednarodne finančne arhitekture sta predstavljali ustanovitvi dveh novih formalnih mednarodnih finančnih institucij (Dammasch, b.l., str. 5):

- Mednarodnega denarnega sklada (angl. *International Monetary Fund* – IMF); in
- Mednarodne banke za obnovo in razvoj (ang. *International Bank for Reconstruction and Development* - IBRD).

Namen ustanovitve obeh formalnih mednarodnih finančnih institucij je bil v izboljšanju delovanja svetovnega gospodarstva v primerjavi s predhodnim desetletjem, ko so nekoordinirane politike držav pripeljale do svetovne recesije in brezposelnosti, zmanjšal pa se je tudi obseg svetovne trgovine (Bird, 1996, str. 143).

Mednarodni denarni sklad je bil formalno ustanovljen 27. decembra 1945, ko je 29 držav na konferenci v Bretton Woodu podpisalo njegov Akt o ustanovitvi. Svoje finančne dejavnosti je MDS začel izvajati 1. marca 1947. Namen ustanovitve MDS je bil v vzpodbujanju mednarodnega monetarnega sodelovanja z ustanovitvijo svetovne nadzorstvene agencije, ki nadzira, svetuje in sodeluje pri monetarnih problemih. MDS nadalje pomaga pri razvoju svetovne trgovine in zagotavlja stabilnost menjalnih tečajev. Državam z neizravnanimi plačilnobilančnimi stanji omogoča pridobitev finančnih sredstev za rešitev njihovih plačilnobilančnih problemov (Dammasch, b.l., str. 6).

MDS je mednarodna organizacija, v katero je bilo najprej vključenih 45 držav članic, danes je vanjo vključenih 189 držav članic (Dammasch, b.l., str. 6).

Vsaka država članica MDS mora ob včlanitvi plačati določeno količino denarja, ki se imenuje kvota in je po svoji naravi neke vrste kreditni depozit. Večje kot je vplačilo posamezne države, več denarja si država lahko izposodi od MDS. Kvota nadalje določajo glasovalne pravice posamezne države v MDS (Dammasch, b.l., str. 6).

Na čelu MDS je Svet guvernerjev (angl. *Board of Governors*), v katerem sedi po en predstavnik vsake države članice (ponavadi minister za finance ali guverner centralne banke posamezne države). Svet guvernerjev se ponavadi sestane zgolj na letnem srečanju (Dammasch, b.l., str. 7).

Vsakodnevno delo MDS vodi izvršilni odbor (angl. *Executive Board*), ki je sestavljen iz 24 izvršnih direktorjev, ki se sestanejo vsaj trikrat tedensko. Države članice z največjimi kvotami imenujejo svojega izvršnega direktorja, ki ima toliko glasov, kot je velikost kvote posamezne države. Preostali direktorji so izbrani s strani drugih držav članic MDS. Opozoriti velja na odločilno vlogo ZDA v zvezi z navedenim sistemom kvot, saj kvota ZDA znaša več kot 17% vseh kvot, s čimer lahko dejansko uveljavljajo veto na vse najpomembnejše odločitve navedene organizacije.

Poudariti je potrebno tudi, da niso vse članice MDS suverene države, tako da so med članicami tudi države, ki niso članice Organizacije združenih narodov - OZN (IMF, 2016).

Druga pomembna formalna mednarodna finančna institucija, ki je bila ustanovljena z Bretton Woodskim sporazumom, je Mednarodna banka za obnovo in razvoj.

Ustanovitvi Mednarodne banke za obnovo in razvoj je Keynes nasprotoval, vendar je bila naknadno vseeno ustanovljena, in sicer pod pritiski ZDA. Njen cilj je bila najprej rekonstrukcija gospodarstev po II. svetovni vojni, ki so bila v slabem stanju, kasneje pa se je njeno osnovno poslanstvo bolj nagnilo v smer financiranja razvoja (Marcus, 2002, str. 119).

Po ustanovitvi Mednarodne banke za obnovo in razvoj so bile za časa veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma in po prenehanju njegove veljavnosti ustanovljene tudi druge mednarodne finančne institucije, ki danes sestavljajo Skupino Svetovne banke (angl. *World Bank Group*). Navedene formalne mednarodne finančne institucije so:

- International Finance Corporation – IFC, ki je bila ustanovljena leta 1956;
- International Development Association – IDA, ki je bila ustanovljena leta 1960;
- International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID, ki je bila ustanovljena leta 1965; ter
- Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA, ki je bila ustanovljena leta 1988.

Glavna naloga Svetovne banke je bila v izboljšanju gospodarskega razvoja (Bird, 1996, str. 143).

Svetovna banka je najpomembnejši vir finančne pomoči državam v razvoju na svetu. Njeni cilji so izboljšanje življenjskega standarda in izkoreninjenje najhujših oblik revščine. Svetovna banka je še danes aktivna v več kot 100 državah v razvoju (Damasch, b.l., str. 8).

Svetovna banka je bila ustanovljena z dvema namenoma (North, 1991, str. 21):

- zagotavljanje finančnih sredstev državam, ki so utrpeli škodo zaradi II. svetovne vojne; ter
- pomoč državam v razvoju pri financiranju njihovega razvoja.

Delitev dela in področij delovanja med MDS in Svetovno banko je bila ves čas dokaj problematična. White je tako izjavil: »Cilji Svetovne banke so podobni ciljem MDS, vendar natančna analiza pokaže, da so si v bistvenih aspektih različni.« (Oliver, 1975, str. 297; Feinberg, 1988, str. 546).

Osnovni cilj MDS je v zagotavljanju kratkoročnih plačilnobilančnih pomoči, Svetovna banka pa zagotavlja dolgoročno projektno financiranje. Keynes je najprej zagovarjal medsebojno sodelovanje med obema formalnima mednarodnima finančnima institucijama, kasneje pa je svoje stališče spremenil, saj je izjavil: »Rad bi videl, da so člani upravnega odbora MDS sestavljeni iz previdnih bančnikov, člani upravnega odbora Svetovne banke pa iz

ekspanzionistov, polnih idej« (Moggeridge, 1980, str. 194; Feinberg, 1988, str. 547; Dominguez, 1993, str. 368).

Glavna naloga Svetovne banke je bila torej v izboljšanju gospodarskega razvoja držav članic, glavna naloga MDS pa je bila v izvajanju operacij v okviru Bretton Woodskega mednarodnega monetarnega sistema, ki je temeljil na obrambi valutnega sistema par value (Bird, 1996, str. 143).

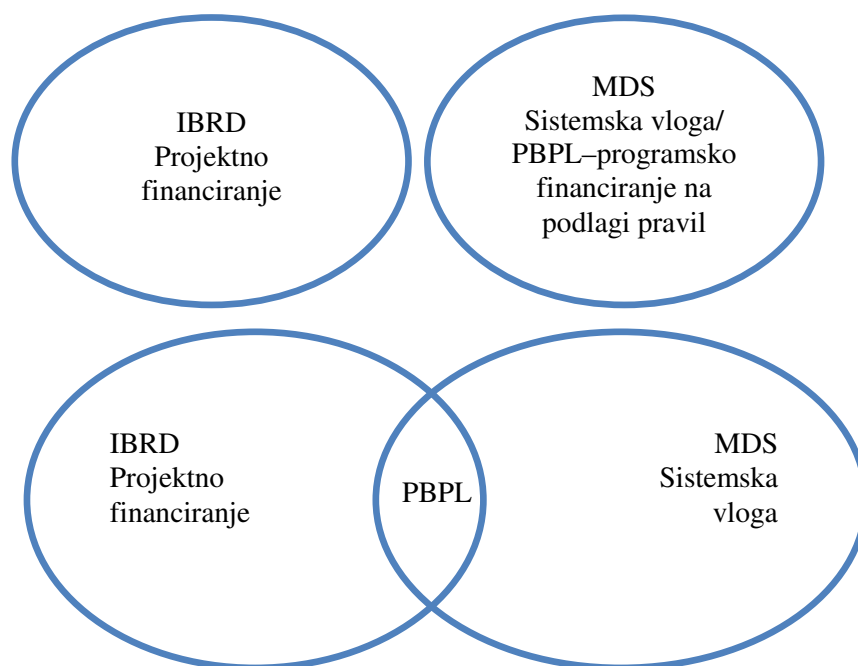
Svetovna banka je neodvisna organizacija v okviru Organizacije združenih narodov (OZN). Vse članice morajo biti članice Mednarodnega denarnega sklada (MDS). Najvišji organ Svetovne banke je Svet guvernerjev (angl. *Council of Governors*), ki ga sestavlja po en predstavnik iz vsake države članice. Izvršilni odbor (angl. *Executive Board*) sestavlja 5 direktorjev, ki praktično odločajo o vseh pomembnejših vprašanih delovanju Svetovne banke. Predsednik Svetovne banke je dejansko izvoljen s strani vlade ZDA in nato potrjen s strani izvršilnega odbora. Predsednik Svetovne banke odloča o tekočih zadevah (Dammach, b.l., str. 8).

Delitev dela med MDS in Svetovno banko je prikazana na Sliki 2. Kot je razvidno iz prvega dela slike je bila prvotno delitev dela med navedenima formalnima mednarodnima finančnima institucijama jasna in nedvoumna. Tekom časa se je navedena ostra delitev dela zabrisala, saj sta se s programskim financiranjem na podlagi pravil začeli dejansko ukvarjati obe instituciji.

Uslužbenci MDS in Svetovne banke niso angažirani po sistemu kvot, ki naj bi zagotovile zastopanost vseh držav. Pri obeh formalnih finančnih institucijah je pomembna meritokracija, ki pri imenovanju na položaje v administraciji ne upošteva nacionalnih kriterijev, temveč nanje imenuje visoko izobražene ekonomiste in finančnike. Izjema je zgolj najvišji management. Meritokracija je sistem, v katerem zavzemanje družbenih položajev v poklicni strukturi temelji na dosežkih, uspešnosti. Meritokracija je sistem družbe, v kateri imajo vpliv in moč tisti, ki se imajo za meritorne (navadno izobraženci na visokih položajih, z naslovi, poslovni ljudje na visokih položajih), gre za vladavino zaslužnih (Slovar tujk, 2002, str. 720). Vodji obeh formalnih finančnih organizacij sta tako politično nastavljeni (predstavnik Evrope v primeru MDS, predstavnik ZDA v primeru Svetovne banke), zaradi česar je višji management zelo podvržen močnemu vplivu najbolj vplivnih držav (Woods, 2006, str. 3).

Finančna in upravljaljska struktura MDS in Svetovne banke naj bi dajala avtonomijo obeh institucij v razmerju do držav članic. Takšen je bil tudi prvotni cilj ob ustanavljanju obeh navedenih institucij. Kljub temu se v praksi obe navedeni instituciji nista obvarovali pred političnimi vplivi, niti pred kritiko javnosti. Levo usmerjene skupine MDS in Svetovno banko označujejo za orodje ameriškega imperializma. Antiglobalizacijske sile jih obtožujejo vpeljevanja svetovnega kapitalizma. Desno usmerjene skupine na drugi strani MDS in Svetovno banko obtožujejo podpiranja koruptivnih elit in vlad (Woods, 2006, str. 4).

Slika 2: Razvoj delitve dela med MDS in Skupino Svetovne banke

Vir: G. Bird, Changing Partners: perspectives and policies of the Bretton Woods institutions, 1994, Slika 1.

Na Bretton Woodski konferenci leta 1944 sta bila predstavljena dva predloga glede določitve glasovalnih pravic v okviru MDS in IBRD. Po prvem predlogu bi bile glasovalne pravice posamezne države v celoti odvisne od državnih prispevkov ali kvot, po drugem predlogu pa bi bile vse države obravnavane enakopravno. Kompromisna rešitev, ki je bila sprejeta, je določala, da ima vsaka država članica v MDS 250 glasov, pri čemer pridobi dodatni glas za vsakih 100.000,00 USD vplačila za kvote (North, b.l., str. 2).

Vpeljava osnovnih glasov v proces odločanja MDS in Svetovne banke je bila izvedena zaradi manjših držav (North, b.l., str. 1).

Podobna ureditev je veljala tudi za IBRD (kasneje Skupino Svetovne banke), pri kateri je bilo v 5. členu njenega Akta o ustanovitvi določeno, da ima vsaka država članica 250 glasov plus en dodaten glas za vsako delnico v lasti (North, b.l., str. 2).

V času Bretton Woodske konference so bile kvotam namenjene 3 vloge (North, b.l., str. 2):

- določitev prispevka posamezne države MDS;
- določitev pravice do črpanja sredstev MDS; ter
- določitev relativne glasovalne pravice posamezne države članice.

Obstoj zgolj ene formule za določanje vseh treh predhodno navedenih vlog je bil pogosto kritiziran. Tako sta med drugim R. Mikesell (1994) in prof. Timbergen (1952) predlagala, da bi morali za doseg vsakega izmed zgoraj navedenih ciljev imeti svoj inštrument in svoj način določanja prispevkov posameznih držav (North, b.l., str. 2).

Ker so deleži in kvote pri delovanju Svetovne banke med države porazdeljeni podobno kot kvote pri MDS, nereprezentativna zastopanost držav pri delovanju Svetovnebanke in pri njenem odločanju spodkopava legitimnost in učinkovitost njenega delovanja, tako kot je to primer tudi pri MDS (North, b.l., str. 22).

Glede na države, ki so se udeležile Bretton Woodske konference, je jasno, da sta tako MDS kot Svetovna banka v navedenem obdobju šteli predvsem interese industrijsko najbolj razvitih držav, predvsem ZDA, Zahodne Evrope, Avstralije, Japonske in Kanade, in ne interese vseh držav članic, kaj šele interese vsega svetovnega prebivalstva (Mason, Asher, 1973, str. 29).

Bretton Woodski dogovor je bil izdelan na osnovi realističnega načrta stabilizacije takratnega mednarodnega finančnega sistema, v okviru katerega je izpostavljena vloga dveh najpomembnejših držav z odločilnim vplivom. Legitimnost je izhajala iz dejstva, da so pri pripravi navedenega sporazuma sodelovale vse najpomembnejše države takratnega časa. K sprejetju sporazuma je zagotovo veliko prispevala tudi kriza, povezana z II. svetovno vojno, ki je vzpodbudila politično voljo za ustrezno ureditev mednarodnega finančnega sistema (Boughton, 2009).

Poleg MDS in Svetovne banke so v času veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma obstajale tudi nekatere druge formalne mednarodne finančne institucije. Kot primer lahko navedemo Banko za mednarodne poravnave (Bank for International Settlement – BIS banka), ki je bila ustanovljena 17.05.1930. Sedež navedene banke je v Baslu in je banka vseh centralnih bank. Navedena banka sprejema standarde mednarodnega bančnega poslovanja in pomembno vpliva na uspešnost delovanja mednarodnega monetarnega sistema (Rogelj, 2003, str. 27).

Nadalje je smiselno omeniti Svetovno trgovinsko organizacijo, ki je formalna mednarodna gospodarska institucija. Ustanovljena je bila šele 01.01.1995, vendar svoje osnovno poslanstvo črpa iz Splošnega sporazuma o tarifah in trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), ki je bil sprejet že leta 1948, torej za časa veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema. Ker ne gre za mednarodno finančno institucijo, jo v magistrskem delu bomo podrobneje analizirali.

2.1.1.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav

Mednarodna finančna arhitektura je bila vedno odvisna od okoliščin in značilnosti posameznega obdobja. Kljub formalnim mednarodnim konferencam so se države na

spremembe v svetovnem gospodarstvu velikokrat odzivale tudi preko neformalnih posvetovanj in iniciativ. V obdobju veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema so navedena neformalna posvetovanja in iniciative potekale predvsem v okviru medsebojne komunikacije industrijsko najrazvitejših držav. Takšna neformalna posvetovanja so velikokrat pripeljala do ustreznih rešitev problemov delovanja mednarodnega finančnega sistema, pri čemer so bile rešitve ponavadi bolj uspešne v tistih primerih, ko je majhna skupina držav upoštevala tudi predloge drugih deležnikov – drugih držav in mednarodnih finančnih organizacij (Broughton, 2009, str. 5).

Že v času veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema so tako potekala dvostranska in večstranska posvetovanja med industrijsko najrazvitejšimi državami sveta, pri čemer takšna posvetovanja niso bila redna, niti niso potekala med istimi deležniki. Šele kasneje so se namreč oblikovala neformalna mednarodna finančna združenja držav, ki so dobila določeno obliko in bolj ali manj stalne deležnike (člane).

Glede na značilnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema v času veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma posebne potrebe po usklajenem delovanju akterjev mednarodnega finančnega sistema niti ni bilo, saj so bila določila Bretton Woodskega sporazuma jasna in nedvoumna.

2.1.2 Delovanje mednarodnega finančnega sistema v času veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma

2.1.2.1 Obdobje do sredine 60-ih let 20. stoletja

Delovanje mednarodnega finančnega sistema v času veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma lahko razdelimo na dve obdobji:

- obdobje do sredine 60-ih let 20. stoletja, ko je Bretton Woodski mednarodni finančni sistem nemoteno deloval skladno s sklenjenimi dogovori in sporazumi;
- obdobje po sredini 60. let 20. stoletja do propada Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema, v katerem je prišlo do pomembnih sprememb v delovanju mednarodnega finančnega sistema, pri čemer so spremembe odstopale od sklenjenega Bretton Woodskega sporazuma, kar je pripeljalo do njegovega zatona in končno do njegovega propada.

Prvo obdobje veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma se nanaša na obdobje od leta 1947 do leta 1969, drugo obdobje pa od leta 1970 do leta 1973 (Dellas, Tavlas, 2011, str. 485).

Po Veliki depresiji v 30. letih 20. stoletja so države želele zaščititi svoja gospodarstva na način, da so vzpostavile številne ovire mednarodni trgovini, izvedle so devalvacije svojih valut z namenom olajšanja izvoza in omejile pravico državljanov do posedovanja tujih valut. Vsi navedeni ukrepi so bili namenjeni varovanju lastnih interesov držav. Glede na navedeno

se je obseg svetovne trgovine močno zmanjšal, padla pa je tudi zaposlenost in življenjski standardi prebivalstva v številnih državah.

Mednarodni finančni sistem po II. svetovni vojni se je v mnogočem močno razlikoval od predvidenega sistema, kot je bil dogovorjen v Bretton Woodu. Prehod iz vojne v mir je bil namreč precej bolj dolgotrajen in težji od prvotnih predvidevanj. Čeprav je sistem začel delovati že leta 1955, še do leta 1958 ni bilo izvedeno popolno skladje med vsemi valutami držav članic. Prvo povojno obdobje sta tako zaznamovala dva glavna problema: bilaterizem in pomanjkanje dolarske valute (Bordo, 1993, str. 36).

Po II. svetovni vojni so bile ZDA v najboljšem gospodarskem položaju. Ameriški dolar je imel največjo kupno moč, pri čemer je bila edina valuta na svetu, ki je bila zavarovana z zlatom. Vse evropske države so bile po II. svetovni vojni močno zadolžene, dodatno pa so v navedenem obdobju v ZDA prenesle velike količine zlata, kar je še dodatno pripomoglo k prevladi ZDA na svetovnem gospodarskem in finančnem prizorišču. Posledično je bil ameriški dolar visoko cenjen v vseh državah, postal pa je tudi glavna valuta Bretton Woodskega sistema. ZDA so predstavljale glavno in gonilno silo Bretton Woodskega sistema. (Dammasch, b.l., str. 6).

Za razliko od Organizacije združenih narodov (OZN) pri delovanju MDS in Svetovne banke ni veljalo načelo, da ima vsaka država en glas, ampak so več glasov imele bogatejše države, ki so prispevale več sredstev (Marcus, 2002, str. 120).

Delujoči sistem je bil na koncu drugačen od načrtovanega. Valute držav podpisnic Bretton Woodskega sporazuma namreč niso bile vse enake, ampak je bil ameriški dolar (USD) postavljen v center sistema. Ameriške zvezne devizne rezerve so razpolagale s kar $\frac{3}{4}$ vseh globalnih zalog zlata (Meltzer, 1991), pri čemer je bila vrednost USD postavljena na 35 dolarjev za unčo zlata. Glede na navedeno je leta 1949 kar 24 držav izvedlo devalvacijo njihove valute v primerjavi z ameriškim dolarjem (Hall, et al., 2011, str. 297).

Kot so bile druge valute vezane na ameriški dolar, tako je bil ameriški dolar vezan na zlato (IMF, 2016).

Glede na vsa predhodno navedena dejstva so ZDA predstavljale center dejansko asimetričnega sistema, pri čemer so preko ameriškega dolarja zagotavljale globalno likvidnost. Japonska in države Zahodne Evrope so predstavljale dejansko periferijo navedenega sistema (Hall, et al., 2011, str. 293).

Navedena periferija je uporabljala fiksne menjalne tečaje, ki so bili vezani na ameriški dolar, pri čemer je imela veliko rezerv v dolarjih, predvsem zaradi zagotavljanja gospodarske rasti preko izvoza (Hall, et al., 2011, str. 293).

Glede vodilne vloge ZDA v povojnem stanju mednarodnega finančnega sistema obstaja več razlag in utemeljitev, ki jih lahko združimo v dve osnovni šoli:

- realistična šola – Navedena šola razlaga, da sta politika in moč najbolj pomembni, zato poudarja pomen ZDA kot vodilne države sveta, ki mora voditi nov gospodarski sistem, ki naj bo urejen po meri ZDA, torej v obliki kapitalistične ekonomije in liberalnedemokracije (Eichengreen, 1987).
- liberalni institucionalisti – Navedena šola odločno nasprotuje ameriški hegemoniji. Predstavniki navedene šole se zavzemajo za združevanje interesov vseh deležnikov pri sprejemanju najpomembnejših odločitev, pri čemer mora biti vloga ZDA predvsem v tem, da na ustrezen način omogoči delovanje sistema na temelju soodvisnosti in sodelovanja vseh narodov (Keohane, 1984).

Obdobje do sredine 60. let naznamuje sistem fiksnih deviznih tečajev z ameriškim dolarjem kot glavno valuto (Damasch, b.l., str. 5).

Že tekom Bretton Woodske konference so številni bankirji od ZDA zahtevali, da morajo dolar opredeliti kot središče povojnega monetarnega sistema in da naj se ne zavzemajo za enakost vseh valut. Navedeni predlog je bil sicer na konferenci zavržen, vendar je kasneje vseeno prišlo do realizacije navedenega dejstva – dolar je postal središče mednarodnega monetarnega sistema (Gardner 1980; Henning, 1996).

Periferija je uporabljala fiksne menjalne tečaje, ki so bili vezani na ameriški dolar, ob tem pa je razpolagala tudi z relativno visokimi deviznimi rezervami v ameriških dolarjih, s čimer so lahko preko izvoza zagotavljali gospodarsko rast lastnih gospodarstev (Hall, et al., 2011, str. 293).

Vsaka država periferije je morala vzpostaviti fiksno razmerje (razmerje par value) med njeno valuto in zlatom ali USD, nato pa je bila dolžna tržni devizni tečaj vzdržati v okviru 1% od določene vrednosti par value. Navedeno so države periferije dosegale tako, da so na zunanjem valutnem trgu kupovale in prodajale ustrezne količine tuje valute (ameriškega dolarja). Iz navedenega je jasno razvidno, da je Bretton Woodski mednarodni finančni sistem za razliko od 20. let 20. stoletja temeljil na fiksnih in prilagodljivih menjalnih tečajih in ne več nadrsečih deviznih tečajih. Pomembno okoliščino je igralo tudi dejstvo, da je spremembe paritet tečajev moral odobriti MDS (Hall, et al., 2011, str. 296).

V 50. in 60. letih 20. stol. so največje evropske države in Japonska kontrolirale kapitalske trge na način, da so ohranjale podcenjenost svojih valut do ameriškega dolarja, s čimer so dosegale višjo gospodarsko rast preko višjega izvoza (Meltzer, 1991, str. 87; Hall, et al., 2011, str. 297).

Iz predhodno navedenih razlogov so se v 50. in 60. letih v ZDA pojavili plačilnobilančni deficiti. ZDA so namreč dejansko zagotavljale dolarsko likvidnost drugim državam. ZDA so tako igrale vlogo »svetovnega bankirja«. Popolna konvertibilnost največjih evropskih valut v transakcijah je bila zagotovljena šele konec leta 1958, jena pa celo šele leta 1964 (Hall, et al., 2011, str. 298).

V 50. in 60. letih je Wall Street vendarle sprejel MDS in Svetovno banko kot najpomembnejši formalni mednarodni finančni instituciji (Henning, 1996, str. 176).

Ker je v 50. in 60. letih veljal režim fiksnih deviznih tečajev, je MDS lahko opravljal funkcijo pomoči državam pri premagovanju njihovih finančnih kriz, izboljševal pa je tudi stabilnost menjalnih tečajev med industrijsko najrazvitejšimi državami sveta. Z navedenimi funkcijami MDS so se strinjale tudi zasebne finančne institucije tistega časa (Henning, 1996, str. 177).

Ustanovitev MDS je bila posledica želje po vzpodbujanju sodelovanja na področju mednarodnih monetarnih vprašanj, nudenju pomoči pri omogočanju zaposlovanja, zagotavljanju fiksnih deviznih tečajev, zagotavljanju delovanja multilateralnih plačilnih sistemov in odpravljanja omejitev pri mednarodni menjavi, nudil pa je tudi finančno pomoč državam članicam s plačilnobilančnimi deficiti, s čimer je MDS dejansko zmanjševal zunanja plačilnobilančna nesorazmerja (Hall, et al., 2011, str. 296).

Nov Bretton Woodski mednarodni finančni sistem je glavno in odločilno vlogo v novem monetarnem sistemu podelil MDS-ju, in sicer v sistemu fiksnih, vendar prilagodljivih menjalnih tečajev, in posojanja na izključno kratkoročni osnovi državam s kratkoročnimi plačilnobilančnimi težavami (Woods, 2006, str. 5).

Ob tem velja poudariti, da so bile zasebne finančne institucije v ZDA v začetku veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema močno skeptične do delovanja MDS in Svetovne banke, saj so se bale, da bosta navedeni dve mednarodni finančni instituciji tekmovali in konkurirali privatnemu bančnemu sektorju v ZDA in mu s tem povzročali težave pri poslovanju (Henning, 1996, str. 175).

Celotni Bretton Woodski sistem ni dobro deloval do vpeljave polne konvertibilnosti valut proti koncu 50. let 20. stoletja. Po vpeljavi polne konvertibilnosti valut se je delovanje Bretton Woodskega sistema izboljšalo. Pri tem še vedno ni jasno ali so Bretton Woodske mednarodne finančne institucije (MDS in Svetovna banka) pomagale izboljšati gospodarski položaj držav ali pa je boljši gospodarski položaj držav vplival na boljše delovanje Bretton Woodskih institucij. V vsakem primeru je mogoče ugotoviti, da je bilo delovanje Bretton Woodskega sistema v navedenem časovnem obdobju uspešno, saj je v splošnem zagotavljal visoke stopnje gospodarske rasti, širjenje svetovne trgovine, nizko inflacijo in nizko stopnjo brezposelnosti (Bird, 1996, str. 143).

V 50. letih 20. stoletja sta MDS in Svetovna banka prevzela svoje mesto v mednarodnem finančnem sistemu, ki jima je bil namenjen z Bretton Woodskim sporazumom. MDS je tako nadzoroval delovanje sistema fiksnih deviznih tečajev in omogočal najemanje kratkoročnih posojil s strani držav s plačilnobilančnimi deficiti. Svetovna banka je na drugi strani zbirala finančna sredstva, ki jih je pridobivala iz zasebnih virov, in jih v obliki posojil izročala razvijajočim se državam, pri čemer je finančna sredstva namenjala tudi za specifične razvojne projekte (Woods, 2006, str. 5).

V času veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema je prišlo do pomembnega povečanja mednarodne trgovine in mednarodnih investicij, kot tudi nezanemarljivih makroekonomskih učinkov: stopnja inflacije je bila v vseh industrijskih državah, razen na Japonskem, nižja od stopenj inflacije v obdobju drsečih deviznih tečajev, realni dohodek na prebivalca je bil v vseh državah višji kot v vseh monetarnih režimih od leta 1879 dalje, obrestne mere pa so bile nizke in stabilne (Dammasch, b.l.).

Glede legitimnosti delovanja Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema lahko ugotovimo, da je navedeni sistem ščitil predvsem interese gospodarsko najrazvitejših držav Zahodne Evrope, Japonske, ZDA in Kanade, ki so skozi navedeno obdobje uživale mir in relativno stabilnost (Wiltse, 2013, str. 10).

Do leta 1958 so bile evropske države oz. periferija naklonjene kopičenju deviznih rezerv v obliki ameriških dolarjev, zato je bilo zgolj nekaj manj kot 10% plačilnobilančnega deficita ZDA financiranega z zlatom. Leta 1959 se je navedeno spremenilo, saj na trgu ni bilo več pomanjkanja ameriških dolarjev, temveč je prišlo celo do presežkov ponudbe ameriških dolarjev. Po letu 1958 so evropske države namreč želele zmanjšati svoje devizne rezerve v ameriških dolarjih, saj so želele imeti več zalog v zlatu. Glede na navedeno je bilo v obdobju od leta 1959 do 1968 tako kar 2/3 plačilnobilančnega deficita ZDA financiranega z zlatom (rezervami zlata ZDA) (Cohen, 2002, str. 6).

Zaradi nezadostnih deviznih rezerv s strani držav je prišlo do težav pri uspešnem delovanju mednarodnega finančnega sistema, zato je prišlo do nujnih reform v obliki vpeljevanja posebnih pravic črpanja (angl. *Special Drawing Rights*), dvostranskih zamenjav (angl. *swaps*), in drugih ukrepov. Kljub navedenim težavam je v 60. letih ta sistem še vedno ustrezno deloval (Bird, 1996, str. 144).

Bretton Woodski mednarodni finančni sistem je dosegel svoj razcvet med letoma 1959 in 1967 (Meltzer, 1991, Bordo, 1993, Cohen, 2002). Sistem je uspešno deloval nekje do leta 1971, ko je prišlo do prvih večjih težav (MDS, 2016b).

2.1.2.2 Zaton in propad Bretton Woodskega sporazuma

Konec 60. let in v začetku 70. let 20. stoletja se je povečevala svetovna inflacija, prišlo je do valutne neuravnoteženosti sistema. Pojavile so se napake v ustroju sistema, in sicer glede oblikovanja deviznih rezerv in vloge ameriškega dolarja. Iz navedenih razlogov je prišlo najprej do zatona navedenega sistema, nato pa tudi do njegovega dokončnega zloma. Fiksni devizni tečaji, ki so predstavljali enega od temeljnih značilnosti Bretton Woodskega sistema, so bili opuščeni (Bird, 1996, str. 143).

Države članice MDS so se s sklenitvijo Bretton Woodskega sporazuma dogovorile, da bodo vezale vrednosti svojih valut na vrednost ameriškega dolarja, ZDA pa so se zavezale, da bodo vrednost ameriškega dolarja vezale na zlato. Navedeni fiksni devizni tečaji so se skladno z dogovorom lahko spremenili zgolj v nujnih primerih, in sicer v primerih večjih neravnotežij v plačilnih bilancah držav. Vse takšne prilagoditve bi moral odobriti MDS. Takšen sistem fiksnih deviznih tečajev, ki se je imenoval Bretton Woodski sistem, je bil v veljavi do leta 1971, ko se je ameriška vlada odločila, da bo ukinila konvertibilnost ameriškega dolarja v zlato (MDSb, 2006).

Že marca 1968 sta se zgodila dva pomembna dogodka (Hall, et al., 2011, str. 298):

- prehoddržav iz funta in dolarja v zlato je povzročil kolaps dogovora iz leta 1961, ki ga je sprejelo 8 največjih držav (Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Nizozemska, Švica, Velika Britanija in ZDA), ki so želele stabilizirati ceno zlata v ameriških dolarjih (35 dolarjev za unčo zlata), s čimer je zlata osnova postala temelj Bretton Woodskega sistema. Ko se je zlata osnova ukinila, je cena zlata v javnih transakcijah sicer ostala pri vrednosti 35 ameriških dolarjev za unčo zlata, vendar države niso več nadzirale zasebnih transakcij, pri katerih se je vrednost unče zlata zato spremenila;
- Zvezne rezerve ZDA (angl. *Federal Reserve*) so odpravile predhodno zahtevo ZDA, da mora biti izdaja zapisov Zveznih rezerv osnovana na 25% zlati rezervi.

Bretton Woodski sistem je zašel v probleme, ko države s plačilnobilančnimi presežki, kot so bile Nemčija in Japonska, niso želele prilagoditi njihovih deviznih tečajev (Vines, 2015, str. 5). ZDA so imele v navedenem obdobju največji plačilnobilančni primanjkljaj, ki je deloma nastal kot posledica vojne v Vietnamu. ZDA same niso mogle prilagoditi svojega deviznega tečaja, ker je bil tečaj njihove valute fiksno vezan na zlato. Navedene napetosti so vodile do špekulativnega napada na ameriški dolar leta 1971, ki je povzročil konec fiksnih deviznih tečajev Bretton Woodsa (Temin & Vines, 2013).

Richard Nixon je avgusta 1971 zaprl t.i. zlato okno (angl. *gold window*), torej sistem izmenjave zlata med centralnimi bankami po fiksni dolarski ceni, s čimer je uničil mehanizem centralne kontrole mednarodnega finančnega sistema (Melloan, 2012, str. 280).

Ko so ZDA leta 1971 zaprle t.i. zlato okno in ko so države leta 1973 prenehale uporabljati sistem fiksnih deviznih tečajev ter prešle k uporabi sistema drsečih deviznih tečajev, je Bretton Woodski sistem dejansko propadel (Helleiner, 2010, str. 626).

Države so sicer kljub krizi želele oživiti Bretton Woodski mednarodni finančni sistem, vendar so vsi poskusi spodleteli, zaradi česar so marca 1973 vse največje svetovne valute prešle na drseči režim deviznih tečajev (MDS_c, 2016).

Bretton Woodski sistem je sicer deloval nekje do leta 1973, vendar je v zadnjem obdobju (v letih 1969-1973) prišlo do pomembnih sprememb. Globalna likvidnost se je namreč v navedenem obdobju že zagotavljala z amerišskimi dolarji. V navedenem obdobju je tudi prišlo do večjega števila kriz menjalnih tečajev in veliko ad-hoc dogovarjanja, vse z namenom, da bi se Bretton Woodski sistem obdržal v veljavi (Hall, et al., 2011, str. 299). V navedenem obdobju je prišlo tudi do številnih finančnih kriz in eksplozije globalne likvidnosti, ki je vodila do razpada Bretton Woodskega sistema (Hall, et al., 2011, str. 314).

Obdobje od leta 1970 do leta 1973 je bilo tudi zelo nestabilno. Globalna likvidnost je bila zelo visoka. Cene so bile napihnjene. Kot je bilo že pojasnjeno, so imele ZDA zelo visok deficit plačilne bilance (Dellas & Tavlas, 2011, str. 486 in 494).

Ker je bila konvertibilnost v ameriške dolarje v navedenem obdobju problematična, so začele centralne banke povečevati zaloge zlata (Chen & Lai, 2008, str. 451).

Do vseh predhodno opisanih problemov je prišlo zaradi slabosti Bretton Woodskega sistema. Predvsem je potrebno izpostaviti tri sklope problemov, ki so povzročile njegov propad, in sicer prilagoditev, konvertibilnost in zaupanje. Premajhna fleksibilnost in prilagodljivost Bretton Woodskega sistema je povzročila »fundamentalne neenakosti«. Pomanjkanje ustreznih prilagoditev je bilo razvidno predvsem na primeru razlik med ZDA in preostankom sveta. V 50. letih 20. stoletja je deficit ZDA služil kot sredstvo zagotavljanja mednarodne likvidnosti. Takšna rešitev ne more biti trajna. Zaradi nezadostne prilagodljivosti je problem likvidnosti tako postal tudi problem konvertibilnosti. Ko so obveznosti ZDA v dolarjih presegle zaloge zlata ZDA, se je povečala tudi kriza konvertibilnosti. Zaradi povečanega tveganja so se individualni investitorji in centralne banke odločile, da bodo dolarje zamenjale za zlato, zaupanje v sistem pa se je bistveno zmanjšalo (Chen & Lai, 2008, str. 451).

Bretton Woodski sistem je bil torej obsojen na propad zaradi zmanjšanja konvertibilnosti dolarja (Chen, Lai, 2008, str. 456). Ko je konvertibilnost dolarja dovolj nizka, pride do krize zaupanja v sistem, ki postane večja od moči dolarja (Chen, Lai, 2008, str. 461). Druge države niso bile pripravljene sprejeti visokih inflacijskih stopenj, ki jih je povzročil fiksni sistem deviznih tečajev, zaradi česar je »ameriški dolar postal šibak in nezaželen«, posledično pa je prišlo do propada Bretton Woodskega sistema (Damasch, b.l., str. 10).

Naslednja negativna posledica Bretton Woodskega sporazuma je bil pritisk, ki so ga države izvajale na ZDA. ZDA državam niso želele zagotoviti dodatne količine zlata, saj so se tudi

njene rezerve zlata zmanjšale, posledično pa je prišlo do zmanjšanja zaupanja držav v ameriški dolar (Dammasch, b.l., str. 12).

Po koncu veljavnosti Bretton Woodskega sistema so vse države lahko svobodno izbirale kateri devizni režim bodo uporabljale za svojo valuto – lahko so se odločile za uporabo povsem drsečega sistema, lahko so svojo valuto fiksirale na drugo valuto ali košarico valut, lahko so se vključile v devizni blok ali pa postale članice kakšne monetarne unije (MDS, 2016).

V letu 1973 so se glavne industrijske države dogovorile o novem sistemu, v okviru katerega so se države lahko odločile za variabilnost svojih valut v odvisnosti od povpraševanja in ponudbe na valutnih trgih. Navedeni sistem je bil formalno priznan šele leta 1978, ko je bil sprejet amandma k Aktu o ustanovitvi MDS (Woods, 2006, str. 6).

2.2 Mednarodni finančni sistem po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema

2.2.1 Propad Bretton Woodskega sporazuma in spremenjena vloga mednarodnih finančnih institucij (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke)

Po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema je prišlo do večjih sprememb, saj se je vloga mednarodnih finančnih institucij močno spremenila. V 80. in 90. letih 20. stoletja je prišlo tudi do finančnih kriz razvijajočih se držav, gospodarska moč v svetu pa se je razporedila na novo, kar je bila predvsem posledica povečanja gospodarske moči predhodno navedenih držav. Vse navedene okoliščine so vplivale na spremembe legitimnosti delovanja tako formalnih mednarodnih finančnih institucij, kot tudi na spremembe legitimnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav.

Marca 1973 so države opustile sistem paritet, saj je bilo posamičnim državam prepuščeno, da po novem same določajo menjalno vrednost svojih valut (Dammasch, b.l., str. 10).

Po navedenih spremembah je od Bretton Woodskega sistema državam ostala le še »izmenjava informacij, posvetovanje in seznanjanje s pravili« (Braithwaite & Drahos, 2001).

V letih drsečih menjalnih tečajev je bila stopnja mednarodnega sodelovanja odvisna od gospodarskega in političnega razvoja posameznih držav (Dammasch, b.l., str. 10).

V prihodnjih desetletjih se je vloga obeh obravnavanih formalnih mednarodnih finančnih institucij (MDS in Svetovne banke) močno spremenila. Svetovna banka finančnih sredstev »ni več posojala zgolj za namene projektnega financiranja, temveč je finančna sredstva posojala za točno določene namene« (Woods, 2006, str. 6).

Ko se je leta 1973 svet premaknil iz sistema fiksnih deviznih tečajev v svet drsečih deviznih tečajev, je s tem prišlo tudi do sprememb v arhitekturi svetovnega upravljanja. Zasebna sredstva so začela igrati čedalje pomembnejšo vlogo v mednarodnih finančnih poslih, ne glede na navedeno pa MDS in Svetovna banka še vedno nista povsem izgubila svoje vloge in pomena, kar se je med drugim pokazalo tudi na primeru naftne krize leta 1973-1974. Ne glede na navedeno je zaradi uporabe sistema drsečih deviznih tečajev in bistvenega povečanja privatnega financiranja sistem uradnih deviznih rezerv držav postal sistemsko nepomemben. Navedeno še zlasti velja za industrijsko najrazvitejše države, v revnih državah pa je bil navedeni vpliv relativno manjši. Nadalje je MDS del svoje bistvene vloge predvsem v industrijsko najrazvitejših državah izgubil tudi zaradi regionalizacije (na primer zaradi vzpostavitve Evropske skupnosti in Evropskega monetarnega sistema) (Bird, 1996, str. 143).

Spremenila se je tudi vloga Svetovne banke. Na spremembo osnovnega poslanstva Svetovne banke je veliko vplivala tudi Mehiška dolžniška kriza leta 1982 in slabo finančno stanje držav v razvoju (Marcus, 2002, str.119). Novonastala tveganja in nejasnosti globalnih odzivov na Mehiško finančno krizo so Skupino Svetovne banke postavile na obrobje mednarodnega finančnega sistema. Njen pomen in vloga sta se bistveno zmanjšali. Glavna naloga Svetovne banke je bilapo novem v nadzoru nad izpolnjevanjem pravil držav posojiljemalk, čeprav je tudi na tem področju skupina G-7 kot neformalno mednarodno finančno združenje držav imela odločilno vlogo. Svetovna banka je postala bolj kot ne zgolj vir pomembnih informacij, raziskav in študij (Marcus, 2002, str.119).

Države torej niso bile več toliko vezane na formalne mednarodne finančne institucije (MDS in Skupino Svetovne banke). Razlog za navedeno dejstvo je po mnenju Northa (North, b.l., str. 17) potrebno iskati v dejstvu, da je eksponentna rast mednarodnih finančnih trgov omogočala industrijsko razvitim državam lažji dostop do zunanjega vira financiranja, poleg tega pa so navedene države tudi same razvijale njihove domače finančne trge. Nadalje so industrijsko razvite države po novem lažje pridobivala sredstva tudi iz regionalnih mednarodnih finančnih virov, ki so se v navedenem času razvijali. Iz vseh navedenih razlogov se industrijsko razvitim državam ni bilo več potrebno podrežati pogojem, ki bi bili povezani s pomočjo MDS ali Svetovne banke. Navedeni problem se je še dodatno razvil v poznih 70. letih 20. stoletja, ko je tudi Evropa razvila svoje lastne monetarne mehanizme, zaradi česar se dejansko ni več zadolževala preko MDS (North, b.l., str. 17).

Po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema in sistema fiksnih deviznih tečajev sta takoMDS kot Svetovna bankapostala dejansko nerelevantna za industrijsko najrazvitejše države sveta. Po letu 1972 sta navedeni formalni mednarodni finančni instituciji ostali relevantni samo še za relativno manjši del njunega članstva (Tan, 2006, str. 520).

Kot je bilo že predhodno omenjeno se je zaradi propada Bretton Woodskega sporazuma in s tem povezanih sprememb v mednarodnem finančnem sistemu spremenila tudi vloga MDS. Po spremembah je njegova glavna naloga postala dajanje posojil državam v razvoju. Na začetku

80. let 20. stoletja je tako MDS skoraj vsa svoja posojila dejansko namenil revnim državam. Po dolžniški krizi leta 1982 se je tudi navedeno spremenilo. Prva naftna kriza je povzročila velika nesorazmerja v tekočih računih plačilnih bilanc držav, kar je povzročilo potrebo po mednarodnem financiranju (Henning, 1996, str. 177). Tako so sveža finančna sredstva za spopadanje s krizo potrebovale tudi posamezne države Latinske Amerike, čeprav slednje niso spadale med revne države, temveč med srednje razvite države (Bird, 1996, str. 144).

V prvi polovici povojnega obdobja so zasebne banke sprejemale pomembno vlogo MDS in Svetovne banke kot najpomembnejših mednarodnih finančnih institucij, saj se interesi zasebnih bank v navedenem obdobju niso križali z interesi in delovnim področjem MDS in Svetovne banke. Navedeni dve mednarodni finančni instituciji sta namreč zgolj ponujali dodatno financiranje državam v razvoju, tako da neposredno nista ogrožali zasebnih bank (Henning, 1996, str. 178).

Položaj je nato zaostрила druga naftna kriza leta 1979. V tem času so banke postale zelo likvidne, kljub temu pa niso želele posojati denarja, zato je MDS izgubil svojo vlogo in vpliv nad tistimi posojiljemalci, katerim so banke predhodno redno posojale finančna sredstva (Henning, 1996, str. 178).

Vloga Bretton Woodskih institucij (MDS in Svetovne banke) je bila po propadu Bretton Woodskega sporazuma ponovno poglobljena z radikalnimi spremembami v gospodarstvih vzhodnoevropskih držav in z razpadom Sovjetske zveze. Po začetnem strahu pred vstopom navedenih držav v MDS in Svetovno banko zaradi gospodarske superiornosti ZDA, so se navedene države kljub vsemu odločile za vstop v članstvo tako MDS kot Svetovne banke, saj so predvidevale, da jim bo navedeno pomagalo pri reševanju njihovih finančnih težav (Dammasch, b.l., str. 10).

Vlogo MDS in Svetovne banke od leta 1970 dalje je spreminjalo več dejavnikov. Najpomembnejši izzivi so bili dolžniška kriza v 70. letih 20. stoletja, tranzicija centralno planskih gospodarstev, nova finančna kriza v 90. letih 20. stoletja in vprašanje pomoči razvoju najrevnejših držav sveta (Woods, 2006, str. 7).

2.2.2 Vloga neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav

Po letu 1970 je v svetu prišlo do razrasta internacionalizacije financ. Zaradi navedene internacionalizacije so se pojavila nova tveganja. V smeri boljše koordinacije držav glede novonastalih tveganj so se v navedenem obdobju najprej na področju bančnega sektorja začela pojavljati neformalna srečanja držav in ustanavljati neformalni odbori, ki jih je na začetku gostila Banka za mednarodne poravnave iz Basla (angl. *Bank for International Settlements* - BIS). Navedeni trend se je v 70. in 80. letih 20. stoletja iz bančnega sektorja prenesel tudi na druge sektorje, in sicer na sektor vrednostnih papirjev, na sektor mednarodnega računovodstva ipd. (Arner & Taylor, 2009, str. 510).

Po koncu konvertibilnosti ameriškega dolarja z zlatom leta 1971 je postalo jasno, da je potrebna nova ureditev mednarodnega finančnega sistema. Generalni direktor MDS Pierre-Paul Schweitzer je predlagal vzpostavitev izenačitve najpomembnejših deviznih tečajev na svetu ter devalvacijo ameriškega dolarja. Industrijsko najbolj razvite države niso bile enotnega mnenja glede potrebnega odziva na nove okoliščine v mednarodnem finančnem sistemu, države v razvoju pa prav tako niso več želele biti izključene iz sodelovanja o vzpostavljanju novih režimov. Industrijsko najrazvitejše države tistega časa Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Nizozemska, Švedska, Velika Britanija in ZDA so prevzele pobudo glede deviznih izenačitev, ko so se decembra 1971 sešle na srečanju v Smithsonian Institution v Washingtonu. Navedenega srečanja so se udeležili v organizacijski obliki G-10 (Skupina desetih - angl. *Group of Ten*), torej v obliki neformalnega mednarodnega združenja držav (Broughton, 2009).

Mednarodni sistem deviznih tečajev je še naprej ostal nestabilen. Francija, ZDA in nekatere druge države so tako v obdobju od leta 1982 do leta 1985 večkrat pozivale k vzpostavitvi novega Bretton Wooda (angl. *new Bretton Wood*). Kljub angažmaju pomembnih političnih veljakov, na primer takratnega francoskega predsednika François Mitteranda in sekretarja Ameriške zakladnice Jamesa Bakerja, se predlogi niso nikoli uresničili. Ne glede na navedeno velja poudariti, da je 5 najrazvitejših držav (Francija, Nemčija, Japonska, Velika Britanija in ZDA), ki so tvorile neformalno združenje G-5 izpodrinilo neformalno združenje G-10 kot najpomembnejši posvetovalni organ industrijskih držav (Broughton, 2009).

Po propadu Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema in po naftni krizi leta 1973 se je torej jasno pokazala potreba po uskladitvi gospodarskih in finančnih politik med državami. Najpomembnejšo vlogo so prevzele industrijsko najrazvitejše države, katere so na srečanjih predstavljali finančni ministri (Hajnal, 2007, str. 11-16).

Dne 25. marca 1973 so se tako sestali finančni ministri Velike Britanije, Francije, Nemčije in ZDA in ustanovili skupino z nazivom »Library Group«. Navedeno ime je skupina dobila zato, ker je njeno prvo srečanje potekalo v knjižnici Bele hiše v Washingtonu. Septembra leta 1973 se je skupini pridružil še japonski finančni minister. Od tedaj dalje se je skupina imenovala G-5, ki se je v naslednjih letih redno srečevala na letnih srečanjih (Smith, 2011, str. 4).

Leta 1976 sta se navedeni skupini G-5 pridružili še Italija in Kanada. Ob tem velja opozoriti, da se je Kanada skupini pridružila na zahtevo ZDA, ker so ZDA želele uravnotežiti dejstvo, da se je skupini na zahtevo Francije pridružila še ena evropska država, in sicer Italija. Skupina se je tako preimenovala v skupino G-7. V 90. letih 20. stoletja se je njenih zasedanj začela udeleževati tudi Rusija, ki je naknadno leta 1997 postala tudi članica skupine. Iz navedenega razloga se je skupina preimenovala iz G-7 v G-8 (Skupina osmih – angl. *Group of Eight*) (Smith, 2011, str. 4).

Predhodno navedena sestava neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav jasno odraža razmerja moči v okviru mednarodnega finančnega sistema. Vse države članice skupine G-7 predstavljajo industrijsko najrazvitejše države sveta, pri čemer vse navedene države prihajajo iz Severne Amerike in Evrope. Ob tem ne gre spregledati dejstva, da so bile vse navedene države vezane (tako politično kot vojaško) na ZDA. Zaradi njihove podobnosti in podobnosti njihovih gospodarstev so se navedene države medsebojno zelo dobro poznale, imele so podobne cilje in se spopadale s podobnimi težavami, imele pa so tudi podobne poglede na rešitev njihovih težav. Njihovo delovanje je bilo tako lahko učinkovito (Smith, 2011, str. 4).

Razširitev skupine G-7 v skupino G-8 s priključitvijo Rusije je predstavljala odklon od predhodnih ugotovitev. Rusija ni bila podobna preostalim državam, njena vključitev pa je bila bolj politične narave. Osnovni namen vključitve Rusije v navedena neformalna združenja držav je bil v tem, da so preostale države želele Rusijo prepričati v sprejetje demokratičnih standardov preostalih držav. Ne glede na navedeno željo je Rusija ostala ves čas delovanja navedene skupine precej drugačna od preostalih članic (Talbott, 2002).

Skupini G-7 in G-8 sta delovali na način, da je predsednik vlade vsake države imenoval posebnega predstavnika, imenovanega šerpa (angl. *Sherpa*), ki se je udeleževal preliminarne sestankov z drugimi šerpami in tako pred začetkom rednih letnih srečanj uskladi dnevni red srečanj in druge formalnosti (Smith, 2011, str. 4).

Skupini G-7 in G-8 sta se prvotno najbolj posvečali razreševanju gospodarskih in finančnih vprašanj, kasneje pa sta se skupini pričeli ukvarjati tudi z drugimi področji meddržavnega sodelovanja, predvsem okoljevarstvenim vprašanjem in vprašanjem zagotavljanja mednarodne varnosti (Smith, 2011, str. 4).

Navedena neformalna mednarodna finančna združenja držav so predstavljala najprimernejši način urejanja odprtih vprašanj s področja mednarodnega finančnega sistema, poleg tega pa so predstavnikom posameznih držav omogočala pridobivanje ugleda tudi v njihovi domači državi (Smith, 2011, str. 4).

Industrijsko najrazvitejše države so se torej srečevale in usklajevale njihova stališča tudi preko skupine G-7, ki se je kasneje razširila in postala skupina G-8. Srečanja navedenih neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav so bila organizirana na ravni predsednikov držav in/ali predsednikov vlad, torej na najvišjem predstavniskem nivoju (Engelbrekt, 2015, str. 536-556).

Skupina G-7 je bila pri svojem delu zelo učinkovita, saj so države članice imele enotno mnenje o veliki večini odprtih zadev in vprašanj s področja mednarodnega finančnega sistema. Razlog za takšno enotno mnenje je bil predvsem v tem, da je navedeno neformalno mednarodno finančno združenje držav dejansko sestavljalo malo članic, poleg tega pa so bile vse predhodno navedene članice gospodarsko približno enako razvite, saj so vse predstavljale

skupino najrazvitejših držav. Glede na navedeno je logično, da so imele podobne poglede na veliko večino odprtih vprašanj glede svetovnega upravljanja in glede delovanja mednarodnega finančnega sistema (Engelbrekt, 2015, str. 536-556).

2.2.3 Finančne krize razvijajočih se držav v 80-ih in 90-ih letih 20. stoletja

V obdobju po koncu veljavnosti Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema zunanja ravnotežja niso bila več bistvena. Države so si lahko prosto izposojala denarna sredstva na mednarodnih trgih, če so le izpolnjevala pogoje posojilodajalcev (Vines, 2015, str. 5).

V obdobju po koncu veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma je veljal sistem drsečih deviznih tečajev (angl. *floating exchange rates system*) (Vines, 2015, str. 5). Pri drsečih deviznih tečajih lahko vsaka država vodi svojo lastno monetarno politiko, ki je pri fiksnih deviznih tečajih ne more voditi. Preko vplivanja na višino obrestnih mer države vplivajo na povpraševanje, s čimer se menjalni tečaji približajo njihovem dolgoročnemu nivoju (Vines, 2015, str. 6).

Pri vodenju monetarne politike ob drsečih deviznih tečajih mednarodno sodelovanje držav z namenom stabilizacije mednarodnega finančnega sistema dejansko ni potrebno, saj vsaka država lahko samostojno doseže svoje cilje (Vines, 2015, str. 6).

Nekateri avtorji navedeno obdobje imenujejo »non-system« (nesistem; poimenovanje dal Max Corden), pri čemer je navedeni »nesistem« relativno dobro deloval ves čas, vsaj do izbruha svetovne gospodarske krize leta 2007 (Vines, 2015, str. 6).

V 80. in 90. letih 20. stoletja so mednarodni finančni sistem zaznamovale finančna liberalizacija in deregulacija navedenega sistema, integracija globalnih finančnih trgov ter neoliberalnejši pristopi k reševanju problemov mednarodnega finančnega sistema. Skladno z navedenim je obstajal cilj, da imajo države čim manj vpliva na delovanje mednarodnega finančnega sistema (Helleiner, 2010, str. 626).

Naftne krize v 70. letih 20. stoletja so povzročile nove pretese v mednarodnem finančnem sistemu. Navedene naftne krize so države uvoznice nafte prisilile, da so si morale sredstva zaradi povišanih cen nafte izposoditi pri komercialnih bankah. Poleg tega so se v navedenem obdobju višine obrestnih mer v industrijsko najrazvitejših državah dvigale, saj so navedene države želele brzdati naraščajočo inflacijo. V 70. letih 20. stoletja so tako zahodne komercialne banke depozite držav proizvajalk nafte posojale državam v razvoju, ki so bile uvoznice nafte, ponavadi po variabilnih obrestnih merah. Ko so se leta 1979 obrestne mere dvignile, so se variabilne obresti na posojila, ki so jih prejele države v razvoju, prav tako dvignile. Med letoma 1978 in 1981 je takšno povečanje obresti države v razvoju, ki niso bile proizvajalke nafte, stalo okrog 22 milijard ameriških dolarjev. Države v razvoju so kot način

reševanja navedenih šokov uporabljale ekspanzivne fiskalne politike in precenjene devizne tečaje, ki so jih vzdrževale z dodatnimi zadolževanji (MDSf, 2016).

Navedena dejstva so vodila do nastanka finančnih kriz razvijajočih se držav v 80. in 90. letih 20. stoletja.

Med vsemi krizami je najprej izbruhnila Mehiška kriza, in sicer leta 1994 (Smith, 2011, str. 5). Politični dogodki v prvi polovici leta 1994, in sicer upor v južni državi Chiapas in uboj predsedniškega kandidata, so povzročile prvo razburjenje v finančnem sektorju, katerega posledica je bilo zmanjšanje povpraševanja po domačih vrednostnih papirjih. Povečana negotovost na domačem prizorišču in javni primanjkljaj, ki se je približeval 8% bruto domačega proizvoda Mehike, ter mehiško vztrajanje pri uporabi fiksnega deviznega tečaja, so povzročile hitro rast zadolževanja. Da bi država preprečila nadaljnje dvige obrestnih mer, so mehiške oblasti svojim bankam omogočile povečanje kreditne dejavnosti, začele pa so izdajati tudi nove kratkoročne vrednostne papirje, ki so jih imenovali »tesonobos«. Navedeni vrednostni papirji so vsebovali kreditno klavzulo, zato so bili tako donosni kot drugi podobni instrumenti, ki so bili denominirani v ameriških dolarjih. »Tesonobos« so bili tako zelo zanimivi za tuje vlagatelje. Z izdajanjem navedenih vrednostnih papirjev in črpanjem deviznih rezerv je leta 1994 Mehika financirala večino svojega plačilnobilanca deficit. Posledice so bile neizbežne, saj se je do konca leta 1994 kratkoročni dolg javnega sektorja povečal na 27 milijard ameriških dolarjev. Na drugi strani so se devizne rezerve Mehike znižale iz 30 milijard ameriških dolarjev na zgolj 6 milijard ameriških dolarjev, kar pomeni, da z njimi Mehika ni bila več zmožna pokrivati kratkoročnega javnega dolga (Mrak, 2002).

Leta 1995 je mehiški peso začel prosto padati, kar je kljub posebnemu več desetletij dolgemu programu gospodarskih reform povzročilo veliko krizo (Woods, 2006, str. 9).

Mednarodna skupnost je kot temeljne razloge za navedene probleme Mehike navedla številne napake ekonomske politike države v kratkem časovnem obdobju. Ker moratorij na odplačevanje dolgov Mehiki ne bi prinesel rešitve, sta se v reševanje krize vključila tudi MDS in ZDA. Po prejemu ustreznega finančnega paketa se je Mehika hitro opomogla in leta 1995 je Mehika skoraj v celoti odpravila plačilnobilanca deficit. Posledice Mehiške krize so bile vseeno velike – država je v letu 1995 zabeležila 6% padec bruto domačega proizvoda, nezaposlenost se je podvojila, inflacija je znašala kar 50%. Že leta 1996 si je država nato dokončno opomogla, saj se je ponovno vključila na mednarodne finančne trge. Obnovljeno zaupanje tujih investorjev je omogočilo hitro stabilizacijo mehiškega deviznega tečaja in postopno zniževanje obrestnih mer (Mrak, 2002, str. 614-615).

Po Mehiški krizi so se pojavile tudi Azijske finančne krize. Azijske krize so se začele z devalvacijo tajskega bahta 2. julija 1997 in so se hitro razširile na druge azijske trge. Leta 1997 je bil zaznan problem širjenja učinkov krize, ko se je kriza na Tajvanu hitro razširila na Južno Korejo, ki je imela dokaj trdno in razvijajoče gospodarstvo (Woods, 2006, str. 9).

V navedenem času so se vsi investitorji spraševali o smiselnosti in uspešnosti investiranja v države v razvoju. Valute Indonezije, Južne Koreje, Malezije, Filipinov, Tajvana in Tajske so od oktobra 1990 do junija 1998 izgubile skoraj polovico svojih vrednosti, tržni prihodki, denominirani v USD, pa so se po začetku krize znižali kar za sedemkrat (Maroney, Naka & Wansi, 2004, str. 143).

Za Azijske krize so značilni predvsem trije elementi, ki navedeno krizo ločijo od drugih kriz (Strašek, 1999, str. 431):

- pojav okužbe in povečana stopnja globalizacije;
- okrepljena prisotnost t.i. samoizpolnjujočih kriz;
- okrepljena povezava premoženjskih in valutnih trgov ter pomembne implikacije za ekonomsko politiko.

Strašek (1999, str. 431) glede pojasnitve vzrokov in povodov za nastanek Azijskih finančnih kriz izpostavlja dve hipotezi:

- fundamentalna hipoteza – kriza je po tej hipotezi odraz nevzdržnega poslabšanja osnovnih makroekonomskih variabel (fundamentals) in slabe ekonomske politike v navedenih državah;
- hipoteza t.i. finančne panike –ključni izvor krize je nepričakovan in znaten samovoljni premik v tržnih pričakovanjih in zaupanju.

Azijska finančna kriza se je reševala s programi ekonomske stabilizacije, pri kateri so prizadete države sodelovale z MDS (Mrak, 2002, str. 619).

V zvezi z reševanjem Azijske finančne krize se je MDS soočal s številnimi kritikami na račun svojega delovanja, saj naj bi se MDS preveč vmešaval v notranjepolitične zadeve držav prejemnic pomoči. Programi MDS v Aziji tudi niso bili najbolj uspešni (Soros, 1999, str. 148-149).

Desai (2004, str. 364) izrecno opozarja, da je v zvezi s finančnimi krizami azijskih držav kratkoročnost danih posojil s strani MDS še pospešila krizo. Nekatere države, med katerimi avtor omenja Malezijo, so bile od navedene krize neprizadete, ker so pravočasno storile vse potrebne korake, da bi se ji izognile. Ne glede na navedeno so krizo čutile skoraj vse azijske države, saj se vplivu tako obširne krize ni mogoče povsem izogniti, tudi če slednja dejansko prizadene sosednje države (Desai, 2004, str. 364).

Leta 1998 je Vzhodnoazijska kriza zajela Rusijo, nato Brazilijo, Turčijo in Argentino. V vseh navedenih državah je začetna liberalizacija pripeljala do dokaj obsežnih pritokov kratkoročnih investicij, in sicer ponavadi v slabo regulirani bančni sistem. Ko se je zaupanje v gospodarstvo začelo zmanjševati, je kratkoročni kapital zapustil državo, vlade pa so prišle v

krizo zaradi nezmožnosti kratkoročnega poravnavanja obveznosti do navedenih upnikov (Woods, 2006, str. 9).

Preostale krize, ki so se pojavile v navedenem časovnem obdobju, so bile tako Ruska kriza leta 1998, Brazilska kriza od leta 1998 do leta 2002, Turška kriza od leta 1999 do leta 2002 in Argentinska kriza od leta 2000 do leta 2001 (Smith, 2011, str. 5).

Mnenja o tem, kaj je dejansko povzročilo predhodno navedene krize, so bila neenotna. Niso se namreč vse države strinjale, da so navedene krize posledica neupoštevanja pravil mednarodnega finančnega upravljanja in pravil mednarodnih finančnih trgov, temveč so predstavniki številnih držav v razvoju, predvsem v Vzhodni Aziji, razloge iskali v spekulativnih globalnih finančnih tokovih (Helleiner, 2010, str. 628).

Glede odziva zahodnih držav na navedene krize je potrebno opozoriti na odziv ZDA, in sicer takratne Clintonove administracije, ki se je odločila, da ne bo izgubljala političnih točk z zbiranjem kakršnih koli finančnih sredstev za kakšno koli valutno intervencijo (Rubin, 2003). Nekateri analitiki so bili ob tej odločitvi mnenja, da ameriška administracija ni dovolj upoštevala simbolnih ekonomskih in geopolitičnih posledic morebitne pomoči Tajski in drugim azijskim državam, ki jih je prizadela Azijska finančna kriza (Widmaier, 2014, str. 243).

MDS in Svetovna banka sta sicer želeli kot odziv na finančne krize razvijajočih se držav zagotoviti mehanizme, ki bi ustrezale zahtevam novih, integriranih globalnih trgov. Kljub temu so zlasti globoke finančne krize v Mehiki in Aziji v 90. letih 20. stoletja izpostavile slabosti ureditve mednarodnega finančnega sistema (MDS, 2016c).

Mehiška kriza je nadalje obnovila zanimanje za vlogo MDS v okviru mednarodnega finančnega sistema v obdobju obsežnih mednarodnih finančnih tokov (Bird, 1996, str. 144).

Azijska finančna kriza je bila pomembna tudi za MDS, saj je razkrila visoke obveznosti vlad revnih držav, ki so nastale kot posledica slabe regulacije njihovih bančnih sistemov (Arner & Taylor, 2009, str. 505).

2.2.4 Sprememba razporeditve gospodarske moči v svetu – rast moči razvijajočih se držav

Od 80. let 20. stoletja dalje se v okviru mednarodnega finančnega sistema kot pomemben deležnik pojavljajo države v razvoju, predvsem države Vzhodne Azije. Leta 1997 se je navedeni »vzhodnoazijski čudež« nenadoma spremenil v Azijsko finančno krizo. Navedene krize so nastale predvsem zaradi podcenjevanja tveganj v zvezi s kreditiranjem držav. Zaradi uporabe fiksnih deviznih tečajev so bili problemi v Vzhodni Aziji še toliko večji (Vines, 2015, str. 5).

Po koncu Azijske finančne krize se je gospodarska rast v državah v razvoju ponovno močno povečala. Posebej je bila gospodarska rast vidna na primeru Kitajske (Vines, 2015, str. 6).

Tabela 2 prikazuje rast pomena držav v razvoju od leta 2003 do leta 2012, torej v obdobju po koncu Azijske finančne krize.

Ob primerjavi bruto domačih proizvodov 20 največjih gospodarstev sveta lahko vidimo, da se je velikost gospodarstev držav v razvoju v navedenem obdobju močno povečala. Gospodarstvo Kitajske se je tako iz 6. mesta leta 2003 po velikosti povzpelo na 2. mesto leta 2012, velikost gospodarstva Brazilije pa iz 13. mesta leta 2003 na 7. mesto leta 2012. Nadalje velja omeniti velikost gospodarstva Rusije, katere gospodarstvo se je iz 16. mesta leta 2003 povzpelo na 8. mesto leta 2012.

Po izbruhu Azijske finančne krize so se investicije v države Vzhodne Azije močno zmanjšale. Varčevanje je v navedenih državah kljub vsemu ostalo na zelo visoki ravni. Gospodarska rast je bila lahko iz navedenega razloga osnovana izključno na izvozu. Povečan izvoz držav v razvoju se je tudi resnično zgodil, kar je povzročilo hitro gospodarsko rast navedenih držav (Vines, 2015, str. 6).

Zaradi visokih prihrankov so namreč države v razvoju v navedenem obdobju deprecirale vrednosti svojih valut. Zlasti se je navedenega ukrepa poslužila Kitajska, saj je na navedeni način preko povečanja izvoza zagotavljala svojo visoko gospodarsko rast in zaposlenost (Vines, 2015, str. 7).

Zaradi depreciacij valut držav v razvoju so ZDA in druge industrijsko najrazvitejše države nenadoma začele ustvarjati deficit na trgovinskem delu njihovih plačilnih bilanc. Navedeni deficit so morale financirati z zelo nizkimi obrestnimi merami, če so hotele obdržati zaposlenost. Tako je v navedenem obdobju prišlo do zgodovinsko nizkih obrestnih mer v ZDA. Na navedeni način je prišlo do nastanka velikih globalnih neravnotežij med državami v razvoju na eni strani in med ZDA na drugi strani (Vines, 2015, str. 7).

Tabela 2: Rangiranje največjih 20 gospodarstev sveta glede na njihovo velikost (2003-2012)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA	ZDA
2	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A	KITAJSKA	KITAJSKA	KITAJSKA
3	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA	KITAJSKA	KITAJSKA	KITAJSKA	JAPONSK A	JAPONSK A	JAPONSK A
4	VELIKA BRITANIJ	VELIKA BRITANIJ	VELIKA BRITANIJ	KITAJSKA	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA	NEMČIJA

	A	A	A							
5	FRANCIJA	FRANCIJA	KITAJSKA	VELIKA BRITANIJ A	VELIKA BRITANIJ A	FRANCIJA	FRANCIJA	FRANCIJA	FRANCIJA	FRANCIJA
6	KITAJSKA	KITAJSKA	FRANCIJA	FRANCIJA	FRANCIJA	VELIKA BRITANIJ A	VELIKA BRITANIJ A	VELIKA BRITANIJ A	BRAZILIJ A	VELIKA BRITANIJ A
7	ITALIJA	ITALIJA	ITALIJA	ITALIJA	ITALIJA	ITALIJA	ITALIJA	BRAZILIJ A	VELIKA BRITANIJ A	BRAZILIJ A
8	KANADA	ŠPANJA	KANADA	KANADA	KANADA	RUSIJA	BRAZILIJ A	ITALIJA	ITALIJA	RUSIJA
9	ŠPANJA	KANADA	ŠPANJA	ŠPANJA	ŠPANJA	BRAZILIJ A	ŠPANJA	INDIJA	RUSIJA	ITALIJA
10	MEHIKA	MEHIKA	BRAZILIJ A	BRAZILIJ A	BRAZILIJ A	ŠPANJA	KANADA	KANADA	INDIJA	INDIJA
11	KOREJA	KOREJA	MEHIKA	RUSIJA	RUSIJA	KANADA	INDIJA	RUSIJA	KANADA	KANADA
12	INDIJA	INDIJA	KOREJA	MEHIKA	INDIJA	INDIJA	RUSIJA	ŠPANJA	AVSTRAL IJA	AVSTRAL IJA
13	BRAZILIJ A	BRAZILIJ A	INDIJA	KOREJA	KOREJA	MEHIKA	AVSTRAL IJA	AVSTRAL IJA	ŠPANJA	ŠPANJA
14	NIZOZEM SKA	AVSTRAL IJA	RUSIJA	INDIJA	MEHIKA	AVSTRAL IJA	MEHIKA	MEHIKA	MEHIKA	MEHIKA
15	AVSTRAL IJA	NIZOZEM SKA	AVSTRAL IJA	AVSTRAL IJA	AVSTRAL IJA	KOREJA	KOREJA	KOREJA	KOREJA	KOREJA
16	RUSIJA	RUSIJA	NIZOZEM SKA	NIZOZEM SKA	NIZOZEM SKA	NIZOZEM SKA	NIZOZEM SKA	NIZOZEM SKA	INDONEZI JA	INDONEZI JA
17	ŠVICA	TURČIJA	TURČIJA	TURČIJA	TURČIJA	TURČIJA	TURČIJA	TURČIJA	NIZOZEM SKA	TURČIJA
18	ŠVEDSKA	ŠVICA	ŠVICA	ŠVICA	ŠVEDSKA	POLJSKA	INDONEZI JA	INDONEZI JA	TURČIJA	NIZOZEM SKA
19	BELGIJA	BELGIJA	BELGIJA	BELGIJA	BELGIJA	ŠVICA	ŠVICA	ŠVICA	S. ARABIJA	S. ARABIJA
20	TURČIJA	ŠVEDSKA	ŠVEDSKA	ŠVEDSKA	ŠVICA	S. ARABIJA	BELGIJA	S. ARABIJA	ŠVICA	ŠVICA

Opomba: Rangiranje je izvedeno na osnovi bruto domačega proizvoda (BDP) posameznih držav, zaradi primerjanja so preračuni izvedeni v ameriške dolarje.

Vir: MDS, World Economic Outlook Database, oktober 2013.

Ob upoštevanju vseh predhodno navedenih dejstev je v obdobju pred začetkom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize prišlo do hitre gospodarske rasti držav v razvoju in hitrega povečevanja njihovega pomena v svetovnem gospodarstvu (Bird, 1996, str. 145).

Rast gospodarstev držav v razvoju se ni odrazila pri delovanju MDS in Svetovne banke oz. pri vlogi navedenih držav v upravljanju navedenih dveh formalnih mednarodnih finančnih institucij. Navedeno dejstvo je prišlo med drugim do izraza že v času Azijske finančne krize v letih 1997 in 1998, ko so ponujeno pomoč MDS in Svetovne banke in s tem povezane pogoje številne države v razvoju štele za neprimerne in v neposrednem nasprotju z njihovimi interesi. Navedene okoliščine so bile neposredno povezane tudi z upravljalno strukturo MDS in Svetovne banke, pri katerih države v razvoju niso bile deležne obravnave, ki bi si jo glede na povečevanje moči njihovih gospodarstev dejansko zaslužile (North, b.l. str. 17).

Do navedene neustrezne obravnave držav v razvoju je prišlo kljub temu, da je vseh 8 največjih gospodarstev sveta (Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Rusija, Velika Britanija in ZDA - Group of 8 – G-8) že po Azijski finančni krizi leta 1997-1998 spoznalo, da bodo morale države v razvoju v večji meri vključiti v procese odločanja, da bi se države tako lahko s skupnimi močmi v boljši meri odzvale na probleme svetovnega gospodarstva (Wiltse, 2013, str. 11).

Vines (2015, str. 7) ob tem poudarja, da v navedenem obdobju medsebojno sodelovanje držav pri vzdrževanju sistema dejansko sploh ni bilo nujno potrebno. Vsaka država je v navedenem sistemu oblikovala takšno višino svojih obrestnih mer, da je preko njene višine zagotavljala zaposlenost v svoji državi.

Kljub temu, da so bili devizni tečaji držav v razvoju v navedenem obdobju deprecirani, navedeno ni predstavljalo nobenih težav za delovanje mednarodnega finančnega sistema, saj so bile v navedenem obdobju obrestne mere v ZDA na izredno nizkih nivojih, v Evropi pa je za nizke obrestne mere skrbela Evropska centralna banka. Takšen sistem je relativno uspešno deloval do začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, ko se je ponovno izkazalo, da bo za rešitev težav potrebno večje mednarodno sodelovanje držav (Vines, 2015, str. 7).

2.2.5 Izgubljanje legitimnosti delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij

Azijske finančne krize v letih 1997-1998 so pokazale, da so potrebne nujne spremembe procesa sprejemanja odločitev v okviru globalnega finančnega upravljanja (Germain, 2001, str. 411).

Dolžniške krize v 80. letih 20. stoletja so spremenile globalno finančno okolje mednarodnih finančnih institucij. Najbolj problematični posojilodajalci – Mehika, Brazilija in Argentina – so prihajali iz Latinske Amerike, zaradi česar so številni analitiki opozarjali, da gre v konkretnem primeru pretežno za ameriški problem in da bi se morale predvsem ZDA aktivno vključiti v reševanje navedenega problema. ZDA so se v reševanje problemov aktivno vključile, in sicer v veliki meri s pomočjo ter preko MDS in Svetovne banke (Henning, 1996, str. 179).

Ko je Mehika kriza izbruhnila sredi leta 1982 je predsednik Zveznih rezerv ZDA Paul A. Volcker izrecno želel, da se v reševanje nastalega položaja vključi MDS. Takratni generalni direktor MDS Jacques de Larosier je zagrozil, da MDS ne bo sodeloval, če ne bodo sodelovale tudi privatne banke in drugi akterji (mehiška vlada, vlade držav posojilodajalk itd.). Privatne banke so bile prisiljene sodelovati (takšno sodelovanje se imenuje »vsiljeno financiranje« - angl. *forced lending*) (Henning, 1996, str. 179).

Poslovne banke so se v 90. letih 20. stoletja umikale iz držav v razvoju, zato je večjo vlogo na področju financiranja ponovno prevzel MDS. MDS je pri svoji novi vlogi deloval bolj enotno od poslovnih bank, ki so v predhodnem obdobju delovale bolj vsaka zase. V navedenem obdobju so se v povezavi s povečevanjem vloge MDS tudi čedalje pogosteje začela pojavljati vprašanja o njegovi neučinkovitosti, visokih stroških delovanja in njegovi nelegitimnosti (Bird, 1996, str. 146).

V 90. letih 20. stoletja je MDS za reševanje finančnih kriz navedenim državam namenil velika posojila, da bi tako povrnil zaupanje vlagateljev v države, ki so se s finančnimi krizami

soočale. Naknadno se je v reševanje finančnih kriz vključila tudi Svetovna banka, in sicer je odobraval dolgoročneje kredite (Woods, 2006, str. 10).

Ameriški način reševanja mednarodnih finančnih kriz se je po Mehiški krizinaknadno uporabil tudi na primeru reševanja drugih kriz. V poznih 80. in v začetku 90. let 20. stoletja je moralo veliko poslovnih bank oblikovati obsežne rezerve za kritje morebitnih izgub v zvezi z nevrnjenimi posojili, veliko posojil do svojih posojilojemalcev so morale poslovne banke tudi odpisati, saj slednji posojil niso bili sposobni vračati. Takšen način reševanja težav preko angažmaja MDS in Svetovne banke je bil za poslovne banke zelo ustrezen, saj sta se v reševanje težav in problemov v zvezi z nevrnjenimi posojili vključili dve formalni mednarodni finančni instituciji, zaradi česar so se morebitne izgube lahko razpršile med več akterjev in skozi daljše časovno obdobje, kar je prispevalo k stabilnosti finančnega sektorja, bančni sistem pa je izgube lažje absorbiral (Henning, 1996, str. 180).

Konec 80. let 20. stoletja se je vloga MDS dodatno spremenila tudi zato, ker so bivše socialistične države Srednje in Vzhodne Evrope iz socializma prešle v kapitalistično družbeno ureditev. MDS in Svetovna banka sta ob tem naletela na številne kritike glede načina dajanja posojil ter glede učinkovitosti njunega delovanja. Kritike so se vrstile tudi na področju ustreznosti ter pravočasnosti reagiranja ob izkazanih potrebah tranzicijskih držav (Bird, 1996, str. 144).

Ko je v začetku 90. let dolžniška kriza počasi zbledela, glavni problem mednarodno aktivnih bank ni bil v nevrnjenih posojilih tujih posojilojemalcev, temveč v nevrnjenih posojilih domačih posojilojemalcev, ki so si finančna sredstva izposojali na domačih finančnih trgih. MDS je v navedenem obdobju dejansko reševal poslovne banke pred propadom, ker so bile v 70. in 80. letih preveč izpostavljene do posojilojemalcev, za katere se je kasneje izkazalo, da svojih posojil ne bodo mogli vrniti. Ko so kasneje v finančne težave z odplačevanjem svojih posojil prišle tudi druge države, se je predhodno opisan način reševanja težav s pomočjo MDS večkrat uporabil (Henning, 1996, str. 179).

Vloga MDS v finančnih krizah je bila zelo kritizirana. Z vidika legitimnosti so dolžniške krize klasičen primer, kako so industrijsko najrazvitejše države sveta uporabile sredstva MDS in Svetovne banke, da so reševale domače bančne sisteme in posredno tudi mednarodni finančni sistem. Njihov najpomembnejši cilj namreč sploh ni bil v reševanju razvijajočih se držav ali najrevnejših držav, temveč v pomoči poslovnim bankam industrijsko najrazvitejših držav, da bi se slednje lažje izvile iz primeža kriz, saj so bile poslovne banke do posameznih držav močno izpostavljene (Henning, 1996, str. 179).

Način reševanja mednarodne dolžniške krize, ko sta MDS in Svetovna banka dejansko reševali poslovne banke, je izzval nasprotovanje številnih nevladnih organizacij in številnih vlad držav v razvoju do politike MDS in Svetovne banke. MDS je namreč državam v razvoju nalagal številne pogoje, med drugim tudi glede potrebe po prestrukturiranju njihovih

gospodarstev, po zmanjšanju javnega trošenja in določitve višjih davčnih stopenj, kar je glede na predhodne očitke še dodatno vzpodbudilo nasprotovanje številnih organizacij in držav, saj so številne države menile, da delovanje MDS in Svetovne banke ni legitimno (Henning, 1996, str. 180).

Leta 2005 je MDS zaznal največji upad financiranja svojih članic. Tako je MDS v letih 2002-2003 svojim članicam namenil kar 30 milijard ameriških dolarjev, v letih 2005-2006 pa zgolj še 4 milijarde ameriških dolarjev. Navedeno financiranje se je drastično zmanjšalo predvsem zato, ker se srednje razvite države niso strinjale s politiko MDS in se z njo tudi niso več poistovetile. Problem je bil predvsem v tem, ker se je po mnenju navedenih držav MDS čedalje manj ukvarjal s problemi, ki so navedene države dejansko zadevali. MDS se je tako znašel v položaju, ko je imel na eni strani države, ki si denarja ne izposojajo, imajo pa velik vpliv na delovanje MDS, na drugi strani pa države, ki si denar izposojajo, a na delovanje MDS nimajo vpliva. Navedene države so bile dejansko prisiljene, da zgolj sprejemajo vsiljena pravila MDS, v kolikor želijo pridobiti denarna sredstva. MDS je bil tako deležen številnih kritik glede njegovega dela in glede njegove politike, kot tudi kritik glede njegove nereprezentativnosti in nelegitimnosti. Deficit na področju legitimnosti delovanja MDS je bil tako še dodatno dopolnjen z njegovo neučinkovitostjo pri spopadanju s finančnimi problemi držav posojiljemalk (Tan, 2006, str. 509).

MDS je vsled predhodno opisanih trendov čedalje bolj izgubljal svoj vpliv, pri čemer je imel med številnimi državami izredno nizko kredibilnost. MDS se je ob tem tako soočal s čedalje večjo krizo legitimnosti. MDS svojo legitimnost izgublja že od 90. let 20. stoletja naprej, ko ni ustrezno deloval za časa mednarodnih finančnih kriz. MDS ob tem čedalje bolj izgublja tudi podporo srednje razvitih držav, saj zanje MDS ni več relevantna mednarodna finančna institucija. Ne glede na dejstvo, da je v MDS danes vključenih kar 189 članic, se njegove dejavnosti nanašajo samo na dobro ¼ članic, pa še to skoraj izključno zgolj na najrevnejše države sveta (Tan, 2006, str. 507). Ob tem velja poudariti, da se postavlja tudi vprašanje njegove vloge v najbolj revnih državah, saj se tudi pri njih pojavljajo dvomi o njegovi učinkovitosti (Tan, 2006, str. 508).

Iz Tabele 2 je razvidno, da se je gospodarska moč razvijajočih se držav v obdobju po sprejetju Bretton Woodskega sporazuma v primerjavi z industrijsko najrazvitejšimi državami bistveno povečala. Navedeno povečanje gospodarske moči razvijajočih se držav se ni odrazilo v spremembah delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij ter v večji vključenosti razvijajočih se držav v procesu sprejemanja odločitev mednarodnega finančnega upravljanja.

Lastništvo v mednarodnih finančnih institucijah in participacija morata biti v centru vseh reform, da bi reforme lahko prispevale k izboljšanju legitimnosti delovanja mednarodnih finančnih institucij. V primeru želje po povečanju učinkovitosti izvedenih reform, je potrebno v proces vključiti glavne deležnike v okviru mednarodnega finančnega upravljanja, torej v konkretnem primeru tudi razvijajoče se države (Woods, 2006, str. 11).

Upravljalna struktura MDS in Svetovne banke je bila sporna že vse od Bretton Woodske konference leta 1944 dalje (Woods, 2006, str. 16).

V delovanju MDS in Svetovne banke je mogoče opaziti dva trenda (North, b.l., str. 1):

- Povečevanje razkola med industrijsko razvitimi državami kot upniki, ki si denarja s strani MDS in Svetovne banke ne izposojajo, določajo pa pravila delovanja navedenih institucij, ter na drugi strani razvijajočih držav kot dolžniki ali potencialni dolžniki na drugi strani, ki so se dolžni podrežati pravilom, sprejetih s strani prve skupine držav.
- Povečevanje gospodarskega pomena razvijajočih se držav v svetovnem gospodarstvu.

Učinkovitost dela MDS in Svetovne banke je omejena z dvema faktorjema (Woods, b.l., str. 15):

- sredstva MDS in Svetovne banke so sicer velika v primerjavi z drugimi organizacijami v okviru OZN, vendar so še vedno izredno majhna v primerjavi s sredstvi na svetovnih kapitalskih trgih. Navedena omejitev onemogoča MDS in Svetovni banki, da bi s svojimi posojili in drugimi aktivnostmi aktivno vplivala na navedene trge;
- Obe instituciji sta naleteli na velike ovire pri udejanjanju pogojev pridobitve finančnih sredstev s strani posojilojemalcev. V obeh primerih je bila izražena želja po participaciji in lastništvu držav posojilojemalk v navedenih dveh mednarodnih finančnih institucijah.

Glede legitimnosti delovanja MDS in Svetovne banke je Woods opozoril na naslednje (Woods, b.l., str. 15-16):

- MDS in Svetovna banka sta na zahtevo držav članic postali odgovornejši. Obe imata trenutno bolj ali manj neodvisni službi za ocenjevanje njihovega dela.
- Kljub navedenemu še vedno prihaja do obtožb, da sta tako MDS kot Svetovna banka še vedno premalo odgovorni in zelo nelegitimni. Države, ki so z delovanjem navedenih dveh formalnih mednarodnih finančnih institucij najbolj prizadete – to so najrevnejše države in njihovi državljani –, so še vedno marginalizirane in nimajo skoraj nobenega vpliva v postopku odločanja obeh institucij.

V navedenem časovnem obdobju se je povečevala tudi nereprezentativnost MDS in Svetovne banke, saj je celotni nadzor nad delom navedenih dveh formalnih mednarodnih finančnih institucij dejansko v rokah majhne skupine industrijsko najrazvitejših držav. Industrijsko najrazvitejše države držav v razvoju in tranzicijske države ne obravnavajo kot povsem enakovredne partnerje, kljub njihovi čedalje pomembnejši vlogi v svetovnem gospodarstvu, in kljub temu, da navedene države predstavljajo večino svetovne populacije, ter kljub temu, da navedene države razpolagajo z največjimi mednarodnimi finančnimi rezervami (North, b.l., str. 1).

Naslednje pomembno področje, ki je v obdobju pred zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo zmanjševalo legitimnost delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij (MDS in Svetovne banke), je vprašanje razporeditve glasovalnih pravic držav v navedenih mednarodnih finančnih institucijah. Vsaka država namreč razpolaga s tehtano velikostjo svojih glasov, ki je odvisna od njene »kvote«. »Kvota« je določena s formulo, ki relativni pomen in velikost posamezne države v svetovnem gospodarstvu pretvori v delež prispevkov in glasov navedene države (ter pri MDS dostop do virov sredstev) (Woods, 2006, str. 17).

Pri formalnih mednarodnih finančnih institucijah se v zadnjih letih vprašanje upravljanja navedenih dveh institucij osredotoča zlasti na vprašanje, če je potrebno državam v razvoju dodeliti večje število glasovalnih pravic (Woods, 2006, str. 14).

Razporeditev kvot je bila vedno močno politično obarvana. Raymond Mikesell je bil leta 1943 kot prvi zaprosen, da določi alokacijo kvot v okviru MDS. Raymond Mikesell je sam opisal, da je sam prejel neposredno navodilo zakladništva ZDA, da naj navedeni državi nameni kvoto v višini 2,9 milijarde ameriških dolarjev, Velika Britanija naj bi skupaj s svojimi kolonijami dobila približno polovico navedene kvote, Sovjetska zveza zgolj malenkost nižjo kvoto, Kitajska pa še malo nižjo. ZDA so si prizadevale, da imajo njeni vojaški zavezniki največje kvote, in sicer v višini, s katero sta se strinjala tako predsednik ZDA kot državni sekretar ZDA (Woods, 2006, str. 18).

Zlasti azijske države so izražale številne pomisleke glede legitimnosti upravljanja formalnih mednarodnih finančnih institucij, ker po njihovem mnenju sistem določanja glasovalnih pravic ni odražal spremembe v gospodarski teži posamezne države v svetovnem gospodarstvu ali pa je navedene spremembe odražal vsaj prepočasi (Woods, 2006, str. 18).

Ob tem je potrebno dodatno opozoriti, da ima zgolj ena država članica pravico do dejanske uporabe individualnega veta na sprejetje najpomembnejših odločitev MDS in Svetovne banke. Večino odločitev MDS in Svetovna banka sprejema z navadno večino glasov, določene odločitve pa se sprejemajo s 85% večino glasov. Ker imajo ZDA več kot 15% glasovalnih pravic, navedeno pomeni, da imajo dejansko pravico veta na sprejemanje vseh najpomembnejših odločitev MDS in Svetovne banke. Čeprav se je število glasovalnih pravic industrijsko najrazvitejših držav skozi leta zmanjševalo, so ZDA pravico veta ohranile na ta način, da so se zavzemale za spremembe, po katerih se najpomembnejše odločitve sprejemajo z višjim potrebnim deležem glasovalnih pravic, tako da se dejansko čedalje več sklepov sprejema s kvalificirano večino glasov (v večini primerov nad 85% večino). Druge države se na drugi strani redko odločijo za medsebojno povezovanje in uveljavitev nekakšnega skupinskega veta. Tudi države EU in razvijajoče se države redko usklajujejo svoje odločitve. Glede na navedeno zgolj ZDA dejansko razpolagajo z efektivno pravico veta, ki jo v praksi tudi dejansko uresničujejo (Woods, 2006, str. 19).

ZDA so tudi država, ki med vsemi državami članicami dejansko najbolj natančno spremlja delo MDS in ima na njegovo delo tudi največji vpliv (Woods, 2006, str. 19). Podobna ugotovitev velja tudi za Svetovno banko (Woods, 2006, str. 20).

V teoriji Izvršilni odbor MDS in Svetovne banke določa vodjo posamezne organizacije. V praksi predsednik Svetovne banke že od začetkov vedno prihaja iz ZDA. Na drugi strani predsednika MDS vedno določijo zahodnoevropske države. Na nižjih organizacijskih stopnjah veljajo podobna pravila. Namestnik izvršnega direktorja MDS je tako vedno Američan, prav tako pa se morajo z večino predstavnikov višjega managementa obeh organizacij predhodno strinjati ZDA (Woods, 2006, str. 20).

Najpomembnejše države sveta nadalje vplivajo na delovanje MDS in Svetovne banke tudi na neformalen način. Uslužbenci MDS in Svetovne banke namreč natančno poznajo želje in interese posameznih članov Izvršilnega odbora, zaradi česar v odločanje Izvršilnemu odboru ne predlagajo odločitev, ki jih slednji nato ne bi sprejel. Delo MDS in Svetovne banke je tako v veliki meri odvisno od interesov industrijsko najrazvitejših držav, ki imajo v obeh organizacijah tudi največji vpliv (Woods, 2006, str. 30).

Poglavni problemi delovanja MDS in Svetovne banke so torej zmanjševanje pomena osnovnih glasov držav članic, nereprezentativnost kvot, zmanjšanje učinkovitosti MDS in Svetovne banke, ki svoje nadzorstvene funkcije ne izvajata na enak način v primeru industrijsko razvitih držav in v primeru držav v razvoju ter tranzicijskih držav ter neustrezna vloga in vpliv razvijajočih se držav, ki bi si jo glede na svoj položaj v mednarodnem gospodarstvu zaslužile (North, b.l. str. 17).

V trenutnem sistemu upravljanja imata tako MDS kot Svetovna banka svoj izvršilni odbor (angl. *Executive Board*). Predstavništvo v Izvršilnem odboru ni enakomerno in pravično porazdeljeno med države. Zgolj največji deležniki v posamezni formalni mednarodni finančni organizaciji - to so ZDA, Japonska, Nemčija, Francija in Velika Britanija – skupaj s Kitajsko, Rusijo in Savdsko Arabijo imajo svoje sedeže v Izvršilnem odboru. Preostalih 16 izvršnih direktorjev je voljenih za dveletno obdobje s strani skupine držav, ki tvorijo posamezno konstituenco. Vsako konstituenco predstavlja zgolj en izvršni direktor. Tako na primer 21 afriških držav predstavlja zgolj en izvršni direktor v Svetovni banki. Navedeno dejstvo je pripeljalo do zahtev po večji vključitvi afriških držav, in sicer tako, da bi se povečala njihova vključitev v uradniški aparat, ali tako, da bi se jim dodelilo dodatno mesto v Izvršilnem odboru (Woods, 2006, str. 16-18).

Svetovna banka je glede problema učinkovitosti in legitimnosti delovanja v marsičem podobna MDS. Svetovna banka je tako v času pred zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo razširila svoje delovanje v tranzicijske države in ustanovila novo podpredsedništvo za Evropo in Centralno Azijo (Dervis, Selowsky & Wallich, 1995). Kitajska je postala drugi največji izposojevalec sredstev Svetovne banke in takoj za Indijo tudi največji

posojilodajalec. Evropske države se niso strinjale, da bi glede na neučinkovitost in nelegitimnost zgolj Svetovna banka urejala financiranja držav Vzhodne in Srednje Evrope. Pomisleki so nastali predvsem zaradi velikega vpliva ZDA na Svetovno banko. Iz navedenega razloga je bila v Evropi ustanovljena Evropska banka za obnovo in razvoj (*European Bank for Reconstruction and Development* – EBRD) (Henning, 1996, str. 182).

Glede delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij na področju držav v razvoju je prav tako prišlo do številnih polemik. Tako Svetovna banka kot MDS namreč velik del svojih dejavnosti opravljata na področju držav v razvoju (Bird, 1994, str. 500).

Killick je tako izjavil, da je MDS »brezzobi tiger«, kar se tiče pomoči državam v razvoju, saj so njegovi programi imeli zanemarljiv vpliv na večino makroekonomskih kategorij navedenih držav, razen na področju deviznih tečajev (Harrigan, 1996, str. 765).

V zvezi z vprašanjem legitimnosti MDS in Svetovne banke so se pojavila nasprotujoča stališča, ki se nanašajo na vlogo držav v razvoju pri delovanju formalnih mednarodnih finančnih institucij in pri porabi njihovih finančnih sredstev. Po stališču številnih držav bi morale države, ki so prejemnice sredstev MDS in Svetovne banke, imeti več pravic pri porabi denarja, pri čemer bi moralo biti s strani MDS in Svetovne banke manj postavljanja pogojev glede porabe sredstev. Navedeno stališče je denimo v popolnem nasprotju s stališči neformalnega mednarodnega združenja držav G-7, v katerega so združene industrijsko najrazvitejše države, saj se skupina G-7 že daljše časovno obdobje zavzema za več pogojevanja glede porabe sredstev s strani držav v razvoju. Takšno postavljanje pogojev, ki je bilo velikokrat definirano in usmerjano preko MDS in Svetovne banke, in sicer s strani gospodarsko najrazvitejših držav, je še dodatno zmanjševalo legitimnost delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij (Bird, 1996, str. 146).

Postavilo se je tudi vprašanje, zakaj MDS praktično ne nadzoruje industrijsko razvitih držav, temveč zgolj države v razvoju in tranzicijske države, ki so prejemnice sredstev MDS (North, b.l., str. 19).

Legitimnost in učinkovitost delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij je glede na vsa predhodno navedena dejstva v državah v razvoju v veliki meri odvisna od odnosa in politik gospodarsko in politično najpomembnejših držav sveta (Bird, 1994, str. 500).

Roland Vaubel je izjavil, da sta tako MDS kot Svetovna banka organizacijsko neučinkovita, in sicer zaradi zbirokratiziranosti njune narave in zato, ker jima deležniki namenljajo čedalje manjši pomen (Bird, 1996, str. 146). Killick je nadalje ugotovil, da imata MDS in Svetovna banka »dober program« in »slabe rezultate« (Bird, 1996, str. 146).

Posamezne države, predvsem razvijajoče se države, so se na nova razmerja v okviru mednarodnega finančnega sistema odzvale na način, da so vse manj zaupale vlogi, legitimnosti in učinkovitosti MDS in Svetovne banke, zato so se pred negativnimi

posledicami mednarodnih finančnih kriz in njihovimi izpostavljenostmi do globalnih finančnih trgov vse manj naslanjale nanju. Navedene države so ponovno začele s samostojnim kopičenjem svojih deviznih rezerv, vzpostavljeni so bili tudi mehanizmi regionalne finančne pomoči in regionalnega sodelovanja držav. Kot primer vzpostavitve mehanizma regionalne finančne pomoči velja navesti Chiang Mai iniciativo (angl. *Chiang Mai Initiative*), ki je bila vzpostavljena leta 2000. Chiang Mai pobuda je mednarodno finančno združenje, ki je bilo ustanovljeno v mestu Chiang Mai na Tajskem z namenom sklepanja bilateralnih dogovorov o zamenjavah (t.i. *swap agreements*). Članice Chiang Mai pobude so države ASEAN (Brunej, Kambodža, Indonezija, Laos, Malezija, Mjanmar, Filipini, Singapur, Tajska, Vietnam) ter Japonska, Kitajska in Južna Koreja, skupaj poimenovane kot članice ASEAN+3. Pobuda naj bi zagotavljala likvidnostno pomoč državam članicam, ki se znajdejo v finančni krizi. Predstavljala naj bi dodatek k dejavnostim MDS (Britannica, 2016).

Chiang Mai iniciativa je bila vzpostavljena zaradi resnih pomislekov in dvomov glede učinkovitosti in legitimnosti sprejemanja mednarodnih pravil in standardov, predvsem zato, ker so bila pravila in standardi vedno sprejeta v mednarodnih finančnih organizacijah, v katerih razvijajoče se države niso imele nobene glasovalne pravice. Države v razvoju so bile tudi proti finančni liberalizaciji po letu 1995, kar je prav tako predstavljalo odmik od splošne usmeritve formalnih mednarodnih finančnih institucij (Helleiner, 2010, str. 628).

Chiang Mai pobuda naj bi zagotavljala likvidnostno pomoč tistim državam, ki se znajdejo v finančnih težavah ali pri katerih pride do špekulativnih napadov na njihove valute (North, b.l., str. 17). Masahiro Kawai, bivši japonski finančni minister, je izjavil: »Chiang Mai pobuda ima sposobnost, da postane Azijski monetarni sklad.«. Že navedeno stališče jasno kaže na to, da je bila Chiang Mai pobuda dokaj široko sprejeta (Kawai & Petri, 2010).

Na vrhuncu Azijske finančne krize v letih 1997-1998 je Japonska predlagala ustanovitev Azijskega monetarnega sklada, ki bi predstavljal regionalno različico MDS. Navedeni predlog je naletel na odločno in ostro nasprotovanje ZDA, kar jasno kaže na odnos industrijsko najrazvitejših držav do tovrstnih regionalnih pobud glede reševanja mednarodnih finančnih težav (Lipsky, 2003, str. 93-104).

Zaradi ne vključenosti razvijajočih se držav v procese odločanja v okviru formalnih mednarodnih finančnih institucij (MDS in Svetovne banke), so se pomisleki in nasprotovanja organizacijski ureditvi navedenih institucij kar vrstila. Razvijajoče se države so imele namreč vedno večjo gospodarsko in finančno moč, ki je bila neprimerno večja od njihove gospodarske in finančne moči iz časov, ko se je sprejemal Bretton Woodski sporazum. Po prepričanju razvijajočih se držav so bile formalne mednarodne finančne institucije neučinkovite, saj v procese odločanja razvijajoče se države niso bile vključene v zadostni meri. Že v 70. letih 20. stoletja so se pojavile želje in zahteve posameznih držav, da bi se vzpostavil nov Bretton Woodski sistem, ki bi bil bolj učinkovit in bolj legitimen, saj bi odražal realna razmerja moči v svetovnem gospodarstvu. Svetovno gospodarstvo je bilo

namreč v nekakšni zmedi, zato bi bilo potrebno sprejeti nova pravila delovanja. Vzpostavitev novega Bretton Woodskega sporazuma (t.i. Bretton Wood II) bi bil tako po mnenju številnih držav pravi odgovor na navedene izzive (James, 2012, str. 428).

Okrog leta 2002 so bile posledično tudi najvplivnejše članice MDS prisiljene k razmisleku o vpeljavi trdnjše, na pravilih osnovanega mehanizma, ki bi bil sposoben spopadanja s finančnimi krizami in ki bi v večji meri vključeval tudi privatni sektor, kar bi povečalo učinkovitost delovanja mednarodnega finančnega sistema (Woods, 2006, str. 10).

Poleg Evrope se tako čedalje več azijskih in afriških držav obrača stran od MDS. Če se bo navedeni trend še dolgo nadaljeval, MDS na bo več prava multilateralna institucija monetarnega sodelovanja, temveč bo čedalje bolj postajala institucija, ki se bo ukvarjala zlasti s plačilnobilančnimi problemi nizkodohodkovnih držav Afrike in preostalega nerazvitega sveta (tako tudi North, b.l., str. 18).

Delovanje predhodno navedenih formalnih mednarodnih finančnih institucij je v veliki meri odvisno od njenih glavnih deležnikov, to so industrijsko najrazvitejše države. Ko bo vpliv navedenih držav ustrezno zmanjšan oziroma urejen, institucionalne reforme formalnih mednarodnih finančnih institucij ne bi več smele predstavljati večjega problema. Bird (1994, str. 501) je namreč posebej poudaril, da »kjer je politična volja, tam je tudi institucionalna pot«.

2.2.6 Povečevanje nelegitimnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav

Industrijsko najrazvitejše države so se na krize 80. in 90. let 20. stoletja prvotno odzvale predvsem preko neformalnega mednarodnega združenja držav - skupine G-7. Navedeno skupino so sestavljale industrijsko najrazvitejše države sveta, vanjo pa niso bili vključeni novi centri moči v svetovnem gospodarstvu, predvsem niso bile vključene države v razvoju, ki so v predhodnem obdobju močno pridobile na pomenu (Sohn, 2005, str. 500).

Skupina G-7 je bila ustanovljena že v 70. letih 20. stoletja kot najpomembnejši forum na področju globalnega finančnega upravljanja. Ko se je v začetku 90. let 20. stoletja močno povečal pomen držav v razvoju, v letih 1989-1991 pa so pomembnejšo vlogo v mednarodnem gospodarstvu začele pridobivati tudi tranzicijske države Vzhodne Evrope, ki so socialistično družbeno ureditev zamenjale za kapitalistično družbeno ureditev, se je legitimnost skupine G-7, ki navedenih držav ni vključevala v procesu sprejemanja svojih odločitev, močno zmanjšala (Helleiner, 2010, str. 627).

Na prejšnje finančne krize, vključno z Mehiško finančno krizo in Azijsko finančno krizo, se je torej kot pglavitno neformalno mednarodno finančno združenje držav odzvala predvsem skupina G-7 (angl. *Group of seven*). Navedeno skupino sestavljajo najbogatejše države sveta,

in sicer Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Velika Britanija in ZDA. Leta 1998 se je skupini pridružila še Rusija, zato se je skupina G-7 preimenovala v skupino G-8 (angl. *Group of Eight*). Člani skupine so se še naprej srečevali na letnih sestankih, je pa res, da se je dnevni red delovanja navedene skupine precej spremenil. Člani skupine G-8 so namreč velikokrat bolj naslavljali geopolitična vprašanja in manj finančna vprašanja, čeprav naj bi bil to najpomembnejši forum sprejemanja odločitev na področju mednarodnega finančnega upravljanja. Glede na navedeno so se večkrat po potrebi še vedno srečevale tudi države, ki so bile članice skupine G-7, če so navedene države navedeno smatrale za potrebno (Nolle, 2015, str. 4).

Ob tem je potrebno poudariti, da Rusija ne spada med industrijsko najrazvitejše države sveta in se posledično po svoji gospodarski razvitosti, političnih in geostrateških usmeritvah ter načinu razmišljanja močno razlikuje od preostalih članic skupine G-8. Čeprav se je skupina G-7 razširila v skupino G-8, s čimer je nedvomno postala bolj legitimna, njene odločitve pa učinkovitejše, je pristop Rusije v skupino G-8 povzročil številne težave pri delovanju skupine, ki se kažejo tudi v spremembi področij in obravnavanih tem delovanja navedene skupine, ki so bile manj posvečene reševanju mednarodnih finančnih vprašanj.

V poznih 90. letih 20. stoletja so nadalje finančne krize držav Južne Amerike in Azije pokazale državam članicam skupine G-7 oz. G-8, da so razvijajoče se države premalo vključene v odločevalni proces mednarodnega finančnega upravljanja. Industrijsko najrazvitejše države so problem najprej rešile na način, da so se finančni ministri skupine G-7 najprej vzporedno sestajali z guvernerji centralnih bank razvijajočih se držav. Teme pogovorov so bile bolj tehnične narave, cilji pa so bili predvsem namenjeni zagotavljanju finančne stabilnosti in razvoja (Smith, 2011, str. 5).

Na predlog kanadskega finančnega ministra Paula Martina in sekretarja Zakladništva ZDA Lawrenca Summersa so industrijsko najrazvitejše države v svoj krog vključile nove države, tako da je na srečanjih leta 1998 in 1999 sodelovalo kar 22, kasneje pa celo 33 držav. Skupine so se tedaj neuradno imenovala G-22 in G-33. Decembra leta 1999 je bilo nato število vključenih držav zmanjšano na 20, tako da je bila ustanovljena skupina G-20. Poleg članic skupine G-8 so skupino G-20 sestavljali tudi predstavniki Argentine, Avstralije, Brazilije, Kitajske, Indonezije, Mehike, Savdske Arabije, Južne Afrike, Južne Koreje in Turčije, torej predstavniki regionalnih centrov moči. Skupino je tako sestavljalo 19 držav, saj je 20. mesto zasedel predstavnik Evropske unije (Smith, 2011, str. 5).

Naslednja pomembna pridobitev povečevanja nelegitimnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih institucij (zlasti skupine G-7) v obdobju pred zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo je ustanovitev Finančnega stabilizacijskega foruma (angl. *Financial Stability Forum* – FSF). FSF sestavlja skupina finančnih ministrov, guvernerjev in predstavnikov mednarodnih finančnih organizacij. Forum je bil ustanovljen leta 1999 z namenom zagotavljanja mednarodne finančne stabilnosti. FSF je nastal kot

posledica odločitve finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank skupine G-7, kar kaže na relativno nelegitimnost njegovega delovanja v prvi fazi njegovega obstoja (FSB, 2016b).

Zaradi številnih mednarodnih finančnih kriz v 80. in 90. letih 20. stoletja so se bila neformalna mednarodna finančna združenja prisiljena dogovarjati o skupnih odzivih na skupne probleme, pri čemer so skupne rešitve posamezne države naknadno implementirale v okviru lastnih zakonodaj. Najboljši primer za navedeno sodelovanje je sprejem mednarodnih monetarnih standardov BIS I v letu 1988 (Arner & Taylor, 2009, str. 510). Nadalje je potrebno poudariti, da so v 90. letih 20. stoletja zaradi številnih družbenopolitičnih sprememb finance postale izjemno globalne. Globalne so postale tudi mednarodne finančne krize. Navedeno se je pokazalo že na primeru Mehiške finančne krize in na primeru Azijske finančne krize. Po navedenih krizah so se pojavili številni pozivi, da je potrebno vzpostaviti novo mednarodno finančno arhitekturo, tako da bi slednja lahko učinkovito in legitimno odgovorila na potrebe globalnih financ (Arner, 2007, str. 402-405). Ravno iz navedenih razlogov je nastalo novo neformalno mednarodno finančno združenje držav FSF (Arner & Taylor, 2009, str. 510).

Ne glede na širjenje članstva v neformalnih mednarodnih finančnih združenjih držav v obdobju pred zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo so številne azijske države, ki niso članice skupine G-7 in skupine G-8, še naprej ostale skeptične glede legitimnosti sprejetih odločitev, in sicer tako skupine G-20 kot FSF. Navedeni skepticizem azijskih držav je naknadno pripeljal do položaja, ko so se azijske države čedalje bolj upirale načinu reševanja mednarodnega finančnega upravljanja s strani MDS in ZDA kot najpomembnejše članice, kar je v končni posledici vzpodbudilo novo azijsko regionalno dogovarjanje. Do navedenega novega regijskega dogovarjanja je prišlo kljub številnim političnim in gospodarskim omejitvam na strani azijskih držav. Navedene države si ob tem prizadevajo, da bi v svoje vrste pridobile nove članice, saj bi se tako navedena regionalna združenja lahko bolj globalno odzivala na spremembe mednarodnega finančnega upravljanja (Sohn, 2005, str. 501).

3 SPREMEMBE MEDNARODNEGA FINANČNEGA UPRAVLJANJA, POVZROČENE Z ZADNJO SVETOVNO GOSPODARSKO IN FINANČNO KRIZO, TER PREDLOGI NADALJNIH REFORM

3.1 Legitimnost vs. učinkovitost

Že azijske finančne krize leta 1997-1998 so pokazale, da so potrebne spremembe procesa sprejemanja odločitev v okviru globalnega finančnega upravljanja (Germain, 2001, str. 411).

Leta 2007 je svetovno gospodarstvo zajela globalna finančna in gospodarska kriza, ki se je leta 2008 iz ZDA razširila tudi v Zahodno Evropo in druge industrijsko najrazvitejše države

sveta (MDS, 2016d; MDS, 2016e). Navedeno globalno finančno krizo številni ekonomisti štejejo za največjo krizo od Velike depresije v 30. letih 20. stoletja (Eigner & Thomas, 2015; Eichengreen, 2010; Temin, 2010).

Nekatere nujne spremembe mednarodnega finančnega upravljanja so bile oblikovane že pred svetovno gospodarsko in finančno krizo leta 2007, po izbruhu krize pa so bile navedene spremembe še bolj potrebne, prizadevanja za spremembo mednarodnega finančnega upravljanja pa še dodatno okrepljena (Porter, 2009, str. 3-8).

Značilnosti svetovnega gospodarstva so bile pred začetkom svetovne gospodarske in finančne krize povsem drugačne, kot so bile ob ustanovitvi Bretton Woodskih institucij. Svet je sedaj precej bolj medsebojno povezan, in sicer tako glede trgovine kot financ. Globalizacija je močno prisotna, mobilnost kapitala je neprimerno večja. Ob tem so se v zadnjem obdobju pred svetovno gospodarsko in finančno krizo pojavili novi centri moči v Jugovzhodni Aziji ter številne politične spremembe po celem svetu. Glede navedenega velja posebej opozoriti na povečano moč Kitajske in nekaterih drugih držav v razvoju na področju mednarodnega finančnega upravljanja (Bird, 1996, str. 145). Kitajska sedaj predstavlja t.i. novo periferijo. Ob tem je potrebno poudariti, da je značilnost trenutnega mednarodnega finančnega sistema obstoj velikih globalnih neravnovesij, ki dodatno zahtevajo enoten odziv mednarodne skupnosti na področju mednarodnega finančnega upravljanja (Hall, et al., 2011, str. 294).

Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza se je začela v ZDA, v kasnejšem razvoju krize pa je bolj kot druge države prizadela industrijsko najrazvitejše države sveta. Navedeno dejstvo je med drugim razvidno iz Tabele 2, ki prikazuje gibanje sprememb bruto domačega proizvoda (BDP) in rangiranje posameznih gospodarstev glede na njihov BDP, pri čemer se obdobja od leta 2007 do leta 2012 nanašajo na obdobje po začetku svetovne gospodarske in finančne krize.

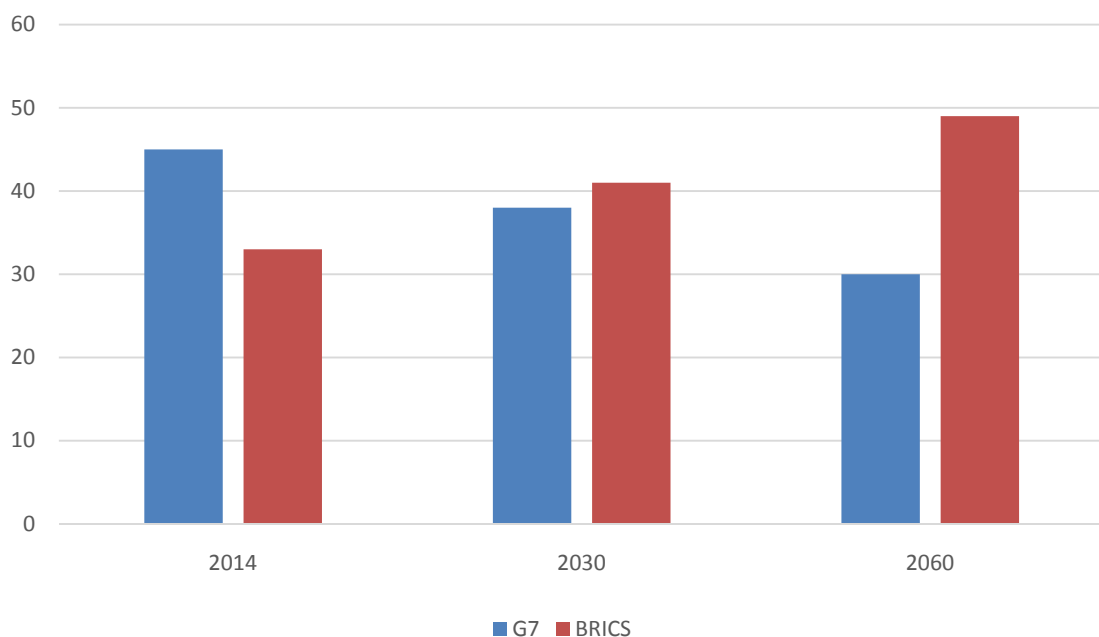
Iz Tabele 2 je tako ob pregledu podatkov in rangiranj držav za obdobje od leta 2007 do leta 2012 razvidno, da se je bruto domači proizvod (BDP) držav v razvoju v primerjavi z industrijsko najrazvitejšimi državami sveta po začetku svetovne gospodarske in finančne krize povečal. Kitajska je imela tako leta 2007 3. največji BDP na svetu, po krizi pa 2. največjega. Brazilija je imela leta 2007 10. največji BDP na svetu, leta 2011 pa že 7. Tudi ruski BDP je iz 11. mesta na svetu leta 2007 zrasel na 8. mesto na svetu leta 2012.

Probleme v zvezi s povečevanjem nelegitimnosti delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij in v zvezi s povečevanjem nelegitimnosti delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, ki so bili opisani v poglavjih 2.2.5 in 2.2.6, je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza še močno povečala in zaostila, saj je glede na predhodno navedene podatke vključenost držav v razvoju in nerazvitih držav v sistemu mednarodnega finančnega upravljanja še manj legitimna in učinkovita, kot je bila pred začetkom svetovne gospodarske in finančne krize.

Ob tem ne gre zanemariti predvidevanj o prihodnji strukturi svetovnega gospodarstva. Projekcijo strukture svetovnega gospodarstva v letih 2014-2060 je izdelala Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organization for Economic Cooperation and Development* – OECD). Navedena projekcija je predstavljena v Sliki 3.

Na podlagi navedene projekcije je mogoče ugotoviti, da se bo delež gospodarstev držav BRICS v svetovnem gospodarstvu povečal iz 33% leta 2014 na 41% v letu 2030 in celo na 49% v letu 2060. BRICS je združenje držav, ki ga sestavljajo Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska in Južna Afrika. Navedene države so najpomembnejše države v razvoju. Zadnja se je združenju pridružila leta 2010 Južna Afrika, ki beleži najnižjo gospodarsko rast med vsemi članicami BRICS.

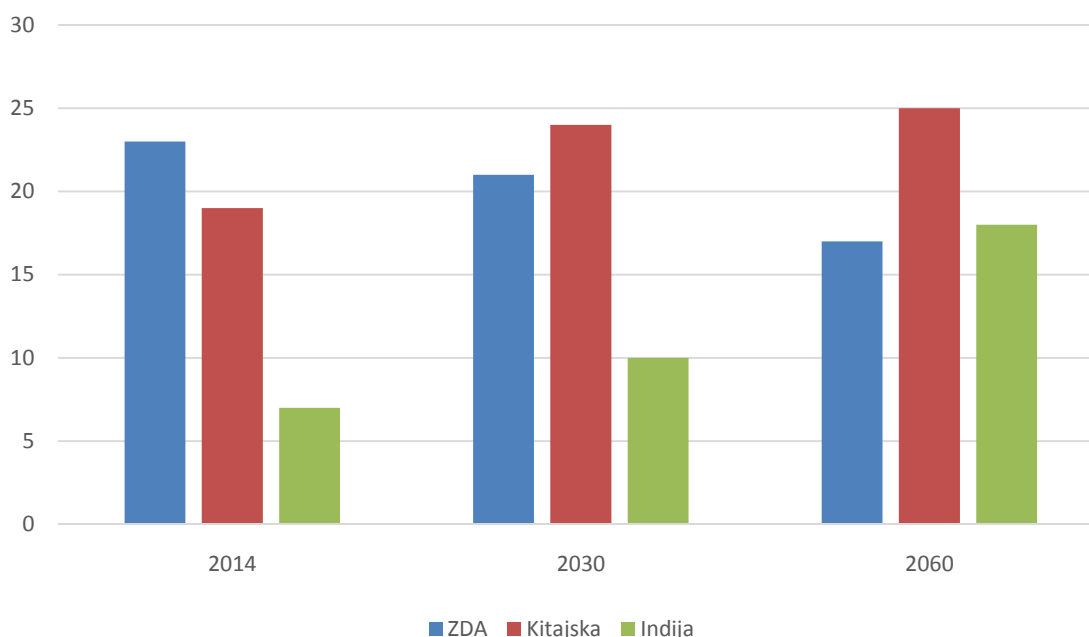
Slika 3: Projekcija strukture svetovnega gospodarstva 2014-2060

Vir: OECD, Economic Outlook No. 95, Long-term Baseline Projections Dataset, maj 2014.

OECD je naredil primerjavo tudi med napovedjo deleža posameznih državnih gospodarstev v svetovnem gospodarstvu, in sicer na primeru ZDA, Kitajske in Indije. Navedeno projekcijo prikazuje Slika 4.

Slika 4:Projekcija velikosti gospodarstev ZDA, Kitajske in Indije

Vir: OECD, Economic Outlook No. 95, Long-term Baseline Projections Dataset, maj 2014.

Iz Slike 4 je tako mogoče ugotoviti, da se bo delež gospodarstva ZDA (industrijsko razvito gospodarstvo) v svetovnem gospodarstvu zmanjšal iz 23% leta 2014 na 21% leta 2030 ter na zgolj 17% leta 2060. Nasprotno se bo delež kitajskega in indijskega gospodarstva v svetovnem gospodarstvu glede na projekcijo povečeval. Kitajsko gospodarstvo (gospodarstvo države v razvoju) bo po projekciji iz 19% deleža v letu 2014 zraslo na 24% delež do leta 2030 in do leta 2060 na 25% delež, torej bo kitajsko gospodarstvo po velikosti prehitelo ameriško gospodarstvo. Delež indijskega gospodarstva se bo iz trenutnega 7% deleža v svetovnem gospodarstvu po projekciji do leta 2030 dvignil na 10% delež, do leta 2060 pa že nanezanemarljivi 18% delež. Tudi indijsko gospodarstvo naj bi torej po projekciji OECD leta 2060 po velikosti prehitelo ameriško gospodarstvo.

Ne glede na navedeno relativno povečevanje moči gospodarstev držav v razvoju v primerjavi z industrijsko najrazvitejšimi državami, se takšna relativna sprememba mednarodne gospodarske in finančne moči ni odrazila na spremembah mednarodnega finančnega upravljanja oz. se ni odrazila v zadostni meri. Iz vseh predhodno navedenih podatkov in projekcij je jasno razvidno, da so nadaljnje reforme mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja nujno potrebne.

Določene spremembe mednarodnega finančnega upravljanja so bile po začetku svetovne gospodarske in finančne krize že izvedene, kar je podrobneje predstavljeno v poglavju 3.2.

Če je Azijska finančna kriza leta 1997-1998 zmanjšala legitimnost delovanja mednarodnih finančnih institucij in legitimnost ter učinkovitost delovanja mednarodnega finančnega

sistema, jo je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza povsem odpravila (Helleiner, 2010, str. 629). Glede navedenega vprašanja je bil pomemben odnos ZDA in Velike Britanije, ki sta se po izbruhu zadnje svetovne gospodarske in finančne krize začeli zavzemati za dodatno regulacijo finančnih trgov, in sicer tako državnih finančnih trgov kot tudi mednarodnega finančnega trga. Države v razvoju ob tem niso pozabile stališč industrijsko najrazvitejših držav sveta, ki so jih slednje zavzele v Azijski finančni krizi leta 1997-1998. V ZDA in v Veliki Britaniji so se po izbruhu zadnje svetovne gospodarske in finančne krize večkrat odločili intervenirati na trgih, kar so predhodno leta 1997-1998 vzhodnoazijskim državam odsvetovali. S takšnim postopanjem se je kredibilnost in legitimnost delovanja industrijsko najrazvitejših držav močno zmanjšala. Predvsem države v razvoju so zavzele stališče, da svojega modela reševanja mednarodnih finančnih kriz industrijsko najrazvitejše države ne morejo več ponujati drugim državam (Helleiner, 2010, str. 629). Predstavnik Kitajske je tako na mednarodni konferenci izjavil: »Videli smo ZDA kot naše učitelje, sedaj pa vidimo, da naš učitelj neprestano dela napake, zato smo se odločili, da bomo zapustili razred.« (Beattie & Dyer, 2009).

Kitajska je po začetku mednarodne gospodarske in finančne krize zavzela stališče, da so zahodne države precenile sposobnosti trga in da so spregledale regulatorno moč vlad, kar naj bi bili »temelji oz. glavne korenine trenutne krize« (Helleiner, 2010, str. 629).

Posledica zadnje svetovne gospodarske in finančne krize je bila tudi v tem, da se je gospodarska moč premaknila od regije severnega Atlantika (ZDA in Evropa) na druge države. Tako ZDA kot Evropa sta za izhod iz zadnje krize nujno potrebovale dodatna finančna sredstva, ki sta jih pridobivali na mednarodnem kapitalskem trgu. Denar so lahko zagotovile države v razvoju, kjer so bile številne finančne institucije v državnih rokah. Zaradi navedenega financiranja so navedene institucije postale mednarodno zelo pomembne. Zaradi velikih izgub v industrijsko najrazvitejših državah, ki jih je povzročila zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza, so kar tri največje banke na svetu po tržni kapitalizaciji leta 2009 postale kitajske banke (Wines, Wong, 2009). Kriza je tudi pokazala, kako zelo so ZDA odvisne od finančne pomoči Kitajske in drugih držav v razvoju (Helleiner, 2010, str. 629).

Z vidika zagotavljanja uspešnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema, ki mora biti učinkovit in legitimen, je potrebno na področju mednarodnega finančnega upravljanja izvesti spremembe, s katerimi se bodo strinjale vse države ali vsaj velika večina vseh držav, tako da bi lahko trdili, da so spremembe mednarodnega finančnega upravljanja splošno sprejete. V takšnem primeru je mogoče spremembe tudi najlažje udejanjiti, s čimer se poveča učinkovitost delovanja celotnega mednarodnega finančnega sistema (Broughton, 2009).

Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza je izpostavila problem legitimnosti za neoliberalne globalizirane finančne režime, ki so se vzpostavili v 80. in 90. letih 20. stoletja (Helleiner, 2010, str. 627). Joseph Ackerman iz Deutsche bank je objavil svojo izgubo zaupanja: »Nič več ne verjamem v samoozdravitveno moč trga.« (Helleiner, 2010, str. 628). V letih 1997-1998 je veljalo splošno prepričanje, da se je kriza pojavila zato, ker so države v

razvoju delale napake pri vodenju njihovih politik in ne zaradi nestabilnosti globalnih finančnih trgov (Helleiner, 2010, str. 628). Zaradi navedenega stališča so morale države sprejeti popravne ukrepe in mednarodne finančne standarde. Andrew Walter navedene popravne ukrepe poimenuje kar model »regulatornega neoliberalizma, ki je osnovan na idealizirani anglo-ameriški izkušnji« (Walter, 2008).

Kot posledica zadnje svetovne gospodarske in finančne krize se je dodatno pokazalo, da je v proces sprejemanja odločitev in v sistem mednarodnega finančnega upravljanja potrebno vključiti tudi druge države, in ne samo industrijsko najrazvitejše države, to so ZDA, države Zahodne Evrope in Japonsko. V kolikor države želijo rešiti mednarodni finančni sistem, bo potrebno oblast deliti. Pri tem se posebna pozornost namenja skupini G-20, saj navedena skupina na relativno enakopravni osnovi vključuje večje število držav (Wiltse, 2013, str. 11).

V prid večji vključenosti držav v razvoj v globalno finančno upravljanje z namenom povečanja njegove legitimnosti govori tudi podatek, da so od leta 2000 do leta 2008 države v razvoju zagotavljale kar $\frac{3}{4}$ celotne rasti svetovnega gospodarstva, njihov delež pa se je v svetovnem gospodarstvu v tem času povečal iz 37% na 45%. Večji gospodarski pomen navedenih držav zahteva vzpostavitev sistema boljšega mednarodnega finančnega upravljanja. Večjo zastopanost v mednarodnem finančnem upravljanju zahtevajo tudi BRICS države (Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska) (Wiltse, 2013, str. 11).

Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza držav, ki so združene v BRICS, ni posebej prizadela. Navedeno je razvidno iz Tabele 2. Pomen vseh navedenih držav namreč narašča, saj narašča njihova gospodarska moč (Wiltse, 2013, str. 12). Glede na podatke in projekcije MDS bodo v prihodnjih letih države v razvoju dosegale višje stopnje gospodarske rasti kot industrijsko najrazvitejše države. Glede na navedeno ni presenetljivo, da navedene države zahtevajo večjo vključenost v mednarodnem finančnem upravljanju (Wiltse, 2013, str. 12).

Tabela 2 sicer prikazuje gospodarsko moč 20 največjih svetovnih gospodarstev, iz katere je mogoče razbrati pomembnost držav v razvoju v strukturi mednarodnega finančnega sistema. Pred začetkom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize je v praksi deloval t.i. Bretton Woods II. Zadnja kriza je dokazala, da se bo ta sistem tudi zrušil (Hunt, 2008; Setser, 2008).

Cilj prihodnje čim večje vključenosti v naslednjo ureditev mednarodnega finančnega upravljanja je izpostavil tudi Boughton (Boughton, 2009). Zaradi čedalje večje mednarodne mobilnosti kapitala in spremenljive strukture kapitalskih tokov se namreč povečuje potencialni obseg mednarodnih finančnih kriz, zato se morajo države in mednarodne institucije ustrezno odzvati s skupnimi močmi. Odziv držav mora biti po eni strani hiter in učinkovit, po drugi strani pa legitimen (Henning, 1996, str. 183).

Mednarodne finančne krize ponavadi delujejo kot »katalizator sprememb« na področju mednarodnega finančnega upravljanja (Helleiner, 2009, str. 1). Nič drugače ni bilo z zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo. Slednja je tako ponovno odprla vprašanje legitimnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema. Zaradi zadnje krize je bilo predlaganih večje število reform mednarodnega finančnega upravljanja, vendar nobena reforma ni imela konstitutivne narave, kakršno je imela denimo Bretton Woodska konferenca leta 1944 (Helleiner, 2010, str. 636).

Ne glede na navedeno so se v praksi pojavili številni konkretni predlogi sprememb mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja, s katerimi bi na ustrezen način rešili tudi krizo legitimnosti trenutnega mednarodnega finančnega sistema (Helleiner, Pagliari & Zimmermann, 2010).

Ker je o zadnji svetovni gospodarski in finančni krizi na voljo veliko podatkov, se bo lahko točno ugotovilo, zakaj je do nje prišlo in predvsem ali je bil odziv držav ter mednarodnega finančnega sistema nanjo ustrezen (Adebambo, Brockman & Yan, 2015, str. 647-666). Glede grške krize so se tako že sedaj pojavili očitki, da MDS ni deloval učinkovito (Sterne, 2014, str. 30). Čeprav nobena država ni neposredno nasprotovala pomoči Grčiji, je kljub temu prišlo do slabega odziva s strani MDS. Del odgovornosti za takšen položaj nosi tudi vodstvo MDS ter trenutni sistem mednarodnega finančnega upravljanja (Sterne, 2014, str. 33).

Na tem mestu bi bilo potrebno analizirati tudi vlogo posameznih gospodarsko najrazvitejših držav v sistemu mednarodnega finančnega upravljanja v obdobju od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. Vloga ZDA in Velike Britanije se je v navedenem obdobju tako nekoliko oslabil. Ne glede na navedeno imata navedeni dve državi še vedno vodilno vlogo pri oblikovanju novih standardov in reform mednarodnega finančnega upravljanja. Predlogom ZDA in Velike Britanije glede reformiranja mednarodnega finančnega sistema so posamezne države v razvoju nasprotovale, saj so menile, da bodo izključene iz procesa sprejemanja standardov. Do sprememb, do katerih je prišlo od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize dalje, je prišlo tudi zato, ker med svetovnimi silami na začetku krize ni bilo večjih geopolitičnih nasprotij. Države v razvoju, med njimi zlasti Kitajska, imajo koristi od sodelovanja v mednarodnem finančnem sistemu, zato je logično, da tudi navedene države želijo, da sistem deluje bolj učinkovito (Helleiner, 2010, str. 633).

Glede odnosa med ZDA in Kitajsko trenutno obstaja medsebojna odvisnost, ki jo nekateri imenujejo »Chimerice«, nekateri drugi pa skupina G-2, torej nekakšna neformalna skupina ali skupno delovanje Kitajske in ZDA. Navedeno nedvomno prinaša določeno stopnjo stabilnosti v postopek reformiranja sistema mednarodnega finančnega upravljanja, posledično pa k njegovi večji učinkovitosti in legitimnosti delovanja (Fergusson, 2008).

Svetovna banka je v svojem poročilu Global Development Horizons 2011 ugotovila, da bodo Brazilija, Kitajska, Indija, Indonezija, Južna Koreja in Rusija do leta 2025 zagotavljale več kot pol svetovne gospodarske rasti (Svetovna banka, 2011, str. 46).

Brazilski finančni minister Guido Mantega je na srečanju MDS in Svetovne banke septembra 2011 med drugim izjavil: »Enakost in inkluzivnost tlakujeta pot trdni gospodarski rasti.« (Mantega, 2011).

Direktorica MDS Christine Lagarde je leta 2011 izjavila, da so v teku strukturne reforme, pri čemer se gospodarska moč premika v smeri držav v razvoju, pri čemer se je potrebno soočiti z izzivom prestrukturiranja svetovnega gospodarstva na način, ki bo omogočil razvitim gospodarstvom, da se spopadejo s trenutnim ohlajanjem (MDS, 2011).

Dejstvo je, da je globalna kriza pospešila postopek reformiranja mednarodnega finančnega sistema. Kriza je posebej poudarila pomen držav v razvoju. Prvi resnejši korak v smeri novega mednarodnega gospodarskega sodelovanja in upravljanja je bila ustanovitev skupine G-20, ki se je na začetku dokaj uspešno spopadala s posledicami zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, pri čemer je delovala zlasti na 3 področjih (Ramos, 2011, str. 325):

- geopolitičnem področju – nova globalna finančna infrastruktura, ki bi odražala nova razmerja moči;
- gospodarskem in finančnem področju – povečanje mednarodnega sodelovanja na področju odzivanja na gospodarska in finančna vprašanja; ter
- etičnem in pravnem področju – izboljšanje mednarodne regulacije, ki bi tlakovala pot bolj učinkoviti ureditvi in sprejetju ustreznih pravil globalnega gospodarstva.

Ker je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza bolj prizadela industrijsko najrazvitejše države sveta, so države v razvoju lahko relativno nemotoma nadaljevale po poti svojega gospodarskega razvoja. Navedene spremembe so še dodatno pospešile proces prenosa moči iz industrijsko najrazvitejših držav do držav v razvoju (Ramos, 2011, str. 326). Države v razvoju so postale pomemben igralec na področju globalizacije in na področju mednarodnega kreditiranja, kjer v številnih primerih nastopajo v vlogi posojilodajalcev. Glede na navedeno je njihova večja vloga v mednarodnem finančnem upravljanju nujno potrebna, če želijo države v prihodnosti zagotoviti učinkovitost in legitimnost delovanja mednarodnega finančnega sistema (Ramos, 2011, str. 327).

3.2 Dosedanje izvedene reforme mednarodnega finančnega upravljanja, povzročene z zadnjo svetovno gospodarsko in finančno krizo

3.2.1 Formalne mednarodne finančne institucije (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke)

Glede na vse predhodne ugotovitve o (ne)učinkovitosti in (ne)legitimnosti mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja je bilo njuno reformiranje po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize nujno potrebno. Nekatere reforme so

bile tako od začetka svetovne gospodarske in finančne krize že izvedene, in sicer tako na strani formalnih mednarodnih finančnih institucij (MDS in Svetovne banke) kot na strani neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav.

Od začetka Azijske finančne krize v letih 1997-1998 dalje sta se MDS in Svetovna banka soočili s problemom aktivnega sodelovanja držav. Navedeni dve formalni mednarodni finančni instituciji sta tudi za srednje razvite države postali manj relevantni, saj so se navedene države v obdobju od 80. let 20. stoletja dalje kapitalsko okrepile, tako da so sredstva čedalje lažje pridobivala na privatnem kapitalskem trgu. Glede na navedeno je upadla tudi relevantnost MDS-ja, hkrati pa se je povečal pomen držav v razvoju v okviru globalnega gospodarstva. Države v razvoju so tudi zavrnile regulatorno vlogo MDS-ja, kakor je bila pripravljena in predvidena s strani najrazvitejših držav sveta. Države v razvoju so formalnim mednarodnim finančnim institucijam večkrat očitale, da je v asimetričnem sistemu upravljanja navedenih institucij premalo multilateralizma. Navedena stališča držav v razvoju imajo velike učinke na prihodnjo vlogo in status MDS-ja, kot tudi na bodočnost in multilateralnost mednarodnega finančnega sodelovanja (Tan, 2006, str. 520).

Glede nove vloge formalnih mednarodnih finančnih institucij in njihovega prispevka k učinkovitosti in legitimnosti mednarodnega finančnega upravljanja je smiselno pogledati na vlogo največjega hegemona med vsemi državami članicami MDS in Svetovne banke, torej na vlogo ZDA. ZDA deklaratorno podpira delovanje MDS in Svetovne banke, da vzpodbujata rast in razvoj v državah članicah, kljub temu pa na navedeni formalni mednarodni finančni organizaciji gleda kot na del svoje zunanje politike. ZDA se pri tem opira na dejstvo, da so ZDA največji donator sredstev Svetovni banki in MDS (Marcus, 2002, str. 130).

V kolikor bi formalne mednarodne finančne institucije želele povečati učinkovitost in legitimnost svojega delovanja, bi morale sprejeti enotna pravila delovanja, skladno s katerimi bi se lahko zagotovilo objektivno posojanje denarja državam članicam in izvajanje drugih nalog (Tan, 2006, str. 512; Woods, 2006).

Tabela 3: Sestava Izvršilnega odbora MDS: Število sedežev

LETO	SKUPNO ŠTEVILO SEDEŽEV	NAJRAZVITEJŠE DRŽAVE	NAJRAZVITEJŠE DRŽAVE EVROPE	DRUGE NAJRAZVITEJŠE DRŽAVE	DRŽAVE V RAZVOJU
1946	12	7	5	2	5
1960	18	11	7	4	7
1970	20	11	7	4	9
1980	22	12	8	4	10
1990	22	12	8	4	10
1992	24	13	9	4	11
2000	24	13	9	4	11
2010	24	13	9	4	11
2014	24	12	8	4	12
DELEŽ	100	66.46	36.27	30.19	33.54

(v %)					
-------	--	--	--	--	--

Opomba: Najrazvitejše države Evrope v tabeli zajemajo države Evropske unije, Norveško in Švico. Vključujejo tudi sedež Španije, ki je dejansko od leta 1978 dalje predmet rotacije med Španijo, Mehiko in Venezuelo. Druge najrazvitejše države zajemajo ZDA, Japonsko, Kanado in Avstralijo. Od novembra 2004 dalje je sedež Avstralije predmet rotacije med Avstralijo in Južno Korejo.

Vir: de Vries, Horsefield (1976), Boughton (2001, 2012), letna poročila MDS.

Generalni direktor MDS je aprila 2006 v svojem poročilu zapisal, da bi moral MDS ostati »univerzalno relevanten in institucionalno fokusiran« kljub trenutni krizi legitimnosti in finančni nesigurnosti (MDS, 2006). MDS bi tako moral bolj skrbeti za »univerzalno članstvo«, potrebno bi bilo izvesti reformo njegovega upravljanja, da bi se zagotovila večja legitimnost njegovega delovanja ter posledično zagotovil njegov nadaljnji obstoj. Ob tem bi bilo nujno potrebno izvesti reformo sistema kvot, potrebno pa bi bilo tudi odpraviti »nesimetrično upravljanje« MDS in Svetovne banke (Tan, 2006, str. 514).

Woods (2006) pravi, da MDS pri svojem delovanju deluje skladno s političnimi programi, ki jih določajo njegovi glavni posojilodajalci. Mandat MDS se je skozi leta njegovega obstoja širil, pri čemer je ves čas deloval po centralnem planu, ki je bil skladen z geostrateškimi in gospodarskimi interesi razvitih držav. Občasno je MDS sicer iskal ad hoc rešitve v zvezi z vlogo držav posojilodajalk, po drugi strani pa je MDS vedno deloval skladno z interesi največjih posojilodajalcev. Velikokrat je bila poglavitna vloga MDS-ja v preprečitvi kriz in negativnih trendov, saj bi takšne krize lahko poslabšale odnos MDS-ja z navedenimi najvplivnejšimi posojilodajalci (Tan, 2006, str. 512).

Skoraj vse spremembe delovanja MDS-ja od dneva njegove ustanovitve dalje so bile posledica gospodarskega razvoja najrazvitejših držav ali sprememb geostrateških in političnih interesov najmočnejših držav (Tan, 2006, str. 518). Akyuz je rekel, da je »osnovno poslanstvo MDS-ja, da zagotavlja mednarodno monetarno in finančno stabilnost, kar je še bolj pomembno sedaj, kot pa po II. svetovni vojni, predvsem zaradi velikosti mednarodnih kapitalskih tokov in njihove zmožnosti, da škodujejo realni ekonomiji.« (Akyuz, 2005, str. 1). Navedeno vprašanje mandata in vloge MDS-ja Akyuz dodatno razčlenjuje v svojem delu *Reforming the MDS: Back to the Drawing Board* (Tan, 2006, str. 519).

Tabela 4: Države z največjimi kvotami vMDS: razvoj od sprejetja držav

Država	1948	1959	1966	1970	1978	1980	1983	1992	1999	2011	2010 Reforma
Kvotni delež											
Združene države Amerike	32,5	28,4	24,3	23,1	21,2	21,2	20,2	18,8	17,7	17,7	17,4
Japonska		3,4	3,4	4,1	4,2	4,2	4,8	5,8	6,3	6,6	6,5
Kitajska						3,0	2,7	2,4	2,2	4,0	6,4

Nemčija		5,4	5,7	5,5	5,4	5,4	6,1	5,8	6,2	6,1	5,6
Združeno kraljestvo	15,4	13,4	11,5	9,7	7,4	7,4	7,0	5,2	5,1	4,5	4,2
Francija	6,2	5,4	4,6	5,2	4,9	4,8	5,1	5,2	5,1	4,5	4,2
Italija	2,1	1,9	2,9	3,5	3,1	3,1	3,3	3,2	3,4	3,3	3,2
Indija	4,7	4,1	3,5		2,9	2,9	2,5	2,2	2,0	2,4	2,7
Rusija								3,1	2,8	2,5	2,7
Brazilija	1,8	1,0	1,9	1,5	1,7	1,7	1,7	1,5	1,4	1,8	2,3
Kanada	3,5	3,8	3,5	3,8	3,4	3,4	3,3	3,1	3,0	2,7	2,3
Savdska Arabija		0,1	0,4	0,3	1,5	1,7	3,6	2,3	3,3	2,9	2,1
Španija		0,7	1,2	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	1,7	2,0
Mehika	1,1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,9
Nizozemska	3,3	2,8	2,5	2,4	2,4	2,4	2,6	2,4	2,5	2,2	1,8
Koreja		0,1	0,1	0,2	0,4	0,4	0,5	0,6	0,8	1,4	1,8
Avstralija	2,4	2,1	2,4	2,3	2,0	2,0	1,8	1,7	1,5	1,4	1,4
Belgija	2,7	2,3	2,0	2,2	2,2	2,2	2,4	2,2	2,2	1,9	1,3
Švica								1,7	1,6	1,5	1,2

se nadaljuje

Tabela 4: Države z največjimi kvotami vMDS: razvoj od sprejetja držav (nadaljevanje)

Rang											
Združene države Amerike	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Japonska		7	7	5	5	5	5	2	2	2	2
Kitajska						8	9	10	11	6	3
Nemčija		3	3	3	3	3	3	2	3	3	4
Združeno kraljestvo	2	2	2	2	2	2	2	4	4	4	5
Francija	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	5
Italija	9	12	8	7	7	7	8	6	6	7	7
Indija	4	5	5	8	8	9	11	13	13	11	8
Rusija								8	9	10	9
Brazilija	10	15	12	12	12	14	14	16	17	14	10
Kanada	5	6	6	6	6	6	7	7	8	9	11
Savdska Arabija		54	32	44	15	13	6	11	7	8	12
Španija		19	15	14	16	16	16	18	16	15	13
Mehika	12	13	14	15	17	17	17	19	19	16	14
Nizozemska	6	8	9	9	9	10	10	9	10	12	15
Koreja		49	67	56	44	44	35	35	28	18	16
Avstralija	8	10	10	10	11	12	13	15	15	19	17
Belgija	7	9	11	11	10	11	12	12	12	13	18
Švica								14	14	17	19

Vir: MDS, International Financial Statistics, 2012.

Tudi po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize tako izgleda, da sta MDS in Svetovna banka učinkovita pri nadzoru držav v razvoju in tranzicijskih držav, ki so prejele njuna denarna sredstva, nima pa nobenega vpliva na industrijsko razvite države, pri čemer se ne posveča niti primernemu obravnavanju sistemskega tveganja v okviru mednarodnega finančnega sistema (North, b.l., str. 17).

Največje pomanjkljivosti MDS so v njegovem institucionalnem ustroju. Delovanje MDS-ja še vedno ni dovolj transparentno, niti za svoje odločitve ne sprejema dovolj širše stopnje odgovornosti. MDS ni učinkovit, ker ni odgovornosti zaposlenih, ki posledično ne sprejemajo odgovornosti za podane predloge vodstvu MDS-ja. V obdobju po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize je bilo oblikovanih več predlogov za rešitev navedenega problema. Oblikovani so bili predlogi po ustanovitvi posebnega Odbora za sprejemanje odločitev, ki bi moral odločitve sprejemati hitro, v nobenem primeru pa ne bi smel biti izpostavljen nobenim političnim pritiskom in vplivom. Kljub številnim predlogom pravega napredka na navedenem področju še vedno ni bilo (Sterne, 2014, str. 36-37).

Vsi predlogi reformiranja mednarodnih finančnih institucij, ki so bili oblikovani po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, so bili osnovani na izhodišču, da mora biti nova ureditev in delovanje formalnih mednarodnih finančnih institucij bolj inkluzivno, kar bo povečalo učinkovitost in legitimnost njihovega delovanja (Tan, 2006, str. 521).

Prvo področje, na katerem bi lahko formalne mednarodne finančne institucije povečale legitimnost in učinkovitost svojega delovanja, je problem kvot MDS in Svetovne banke.

V obdobju obstoja zadnje svetovne gospodarske in finančne krize so si ZDA prizadevale, da bi zmanjšale svoje donacije MDS in Svetovni banki, vendar ob tem niso bile pripravljene zmanjšati svojih glasovalnih pravic, ki odražajo njene prispevke MDS in Svetovni banki. ZDA si nadalje prizadevajo, da bi bile čim manj odvisne od mednarodnih organizacij, saj menijo, da lahko določene cilje dosežejo kar same (Marcus, 2002, str. 131).

V okviru MDS so bili podani predlogi reformiranja sistema kvot. Na srečanju finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank skupine G-20 v Gyeongju v Južni Koreji oktobra 2010 je bil podan predlog, po katerem bi se države dogovorile za podvojitev kvot. Navedena podvojitev kvot bi razmerje glasovalnih pravic bolj nagnila v smer držav v razvoju. Ob tem je bil sprejet tudi dogovor o reformiranju 24-članskega Izvršilnega odbora MDS, v katerem bi prav tako večja vloga pripadala državam v razvoju (MDSH, 2016).

Reformiranje kvot je bilo sicer prvič po začetku zadnje krize izvedeno že leta 2008, naslednja reforma pa je sledila že leta 2010. Skladno z zadnjo reformo naj bi se 6% celotnih glasovalnih pravic prerazporedilo v korist držav v razvoju. Navedena reforma naj bi po besedah takratnega generalnega direktorja MDS-ja Dominiqua Straussa-Kahna slednjemu »prinesla večjo učinkovitost, večjo kredibilnost in večjo legitimnost«. Po njegovih besedah bi morala nadalje reforma Izvršilnega odbora MDS dodatno prispevati k ustrezni »uravnavi članstva v Izvršilnem odboru z gospodarsko realnostjo«. Po njegovih besedah navedene reforme predstavljajo največje reforme sistema odločanja od ustanovitve MDS dalje (MDSH, 2016).

Reforma glasovalnih pravic in kvot MDS iz leta 2008 je tako zajemala (MDSH, 2016):

- 54 držav je prejelo dodatne glasovalne pravice, ki v skupni višini predstavljajo 20,8 milijarde SDR oz. 32,7 milijarde ameriških dolarjev;
- povečanje glasovalnih pravic najrevnejšim državam za trikratno višino, pri čemer ima vsaka država članica iz navedene skupine držav enako število osnovnih glasov;
- vzpostavljen je bil mehanizem, ki bo ohranjal razmerje med osnovnimi glasovi in skupnimi glasovi v okviru MDS nespremenjeno;
- izvršnim direktorjem MDS, ki predstavljajo 7 ali več članic, je bilo omogočeno imenovanje drugega nadomestnega izvršnega direktorja na naslednjih rednih volitvah izvršnih direktorjev.

Z reformo upravljanja MDS iz leta 2010, ki je bila osnovana na dogovoru skupine G-20 iz Seula v oktobru 2010, so bili zasledovani naslednji cilji:

- povečanje glasovalnih pravic držav, ki niso ustrezno zastopane, za več kot 6%;
- Brazilija, Kitajska, Indija in Rusija postanejo države, ki spadajo med 10 največjih deležnikov MDS-ja;
- zaščita glasovalnih pravic najmanj razvitih držav;
- povečanje zastopanosti držav v razvoju v Izvršilnem odboru MDS.

Z reformo kvot iz leta 2010 je bilo tako predlagano, da se kvote ponovno podvojijo na približno 476,8 milijarde SDR (751,1 milijarde ameriških dolarjev), s čimer bi se za 6% povečale kvote držav v razvoju na račun industrijsko najrazvitejših držav sveta, kvote in glasovalne pravice najrevnejših držav pa bi ostale nedotaknjene. Z navedeno spremembo, ki je začela veljati šele dne 26.01.2016, so Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska postale države, ki so med 10 največjimi deležniki MDS. V izvršilnem odboru evropske države izgubljajo dve mesti (MDSa, 2016).

Zmanjšanje števila predstavnikov iz Evrope v Izvršilnem odboru MDS samo po sebi ni sporno, saj je z vidika legitimnosti utemeljeno. Evropski predstavniki kljub temu menijo, da bi se morale tudi ZDA ob tem odpovedati svoji pravici do uveljavljanja veta na sprejete odločitve MDS. Ker ameriški dolar od propada Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema ni več v nobenem posebnem položaju, saj konvertibilnost za zlato nima več takšnega pomena, kot jo je imela za časa veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma, pravica ZDA do veta ni več potrebna. Glede na navedeno bi bilo potrebno število glasovalnih pravic ZDA v okviru MDS in Svetovne banke ustrezno zmanjšati (Kawai & Petri, 2010, str. 10).

Ne glede na že izvedene reforme MDS tako še vedno nima potrebne transparentnosti in legitimnosti. MDS bi po mnenju številnih držav moral izvesti »revolucijo transparentnosti«, sicer tudi reforme kvot in izbira direktorja MDS ne bodo zagotovile ustreznega delovanja in rezultatov dela MDS (Sterne, 2014, str. 25-39).

Glede nadaljnjega spreminjanja institucionalnega ustroja MDS še vedno obstajajo predlogi, da bi se število članov izvršilnega odbora MDS zmanjšalo, da bi se izboljšala reprezentativnost držav, okrepil položaj posameznih držav ter da bi se povečala neodvisnost in odgovornost držav (Thimann, Just & Ritter, 2009, str. 189). Po nasprotnih predlogih naj bi se število članov odbora povečalo, tako da bi dodatna mesta v izvršilnem odboru prejele države v razvoju. Po tretji različici dodatnih reformnih predlogov bi bilo potrebno dati več pooblastil pododborom in uslužbencem MDS, po četrth predlogih pa bi bilo potrebno oblikovati t.i. »superodbor«, kot nek svet (Houtven, 2004, str. 18-20, Kahler, 2006, str. 257-270).

Ker so reforme kvot MDS neposredno povezane z glasovalnimi pravicami v okviru Svetovne banke, predhodno navedene ugotovitve veljajo tudi za reformiranje glasovalnih pravic v okviru Svetovne banke.

Praktično vsem izvedenim reformam in predlaganim dodatnim reformam MDS in Svetovne banke je skupno, da se osredinjajo na cilj, skladno s katerim je potrebno državam v razvoju omogočiti večje število glasovalnih pravic v okviru navedenih dveh formalnih mednarodnih finančnih institucij (Woods, 2006, str. 14).

Reforma upravljanja MDS in Svetovne banke je po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize prav tako predmet razprav. Kljub temu, da je bil MDS ustanovljen že pred več desetletji, se njegov institucionalni ustroj v vsem navedenem časovnem obdobju praktično ni spremenil. Po mnenju številnih držav boljšega delovanja MDS ne bo mogoče zagotoviti, dokler ne bo izboljšana njegova učinkovitost, urejene kvote, kot tudi urejeno vprašanje nacionalnosti izvršnega direktorja (Sterne, 2014, str. 39).

Generalni direktor MDS je že celotno obdobje obstoja MDS izvoljen po nacionalnosti (Sterne, 2014, str. 38). Vsi generalni direktorji MDS so do sedaj prihajali iz Zahodne Evrope. Ob tem je potrebno dodatno poudariti, da uslužbenci MDS niso vsi izbrani glede na kvalifikacije, temveč po drugih kriterijih. Številni generalni direktorji MDS, med njimi Kohler, De Rato in Dominique Strauss-Kahn so se znašli na slabem glasu javnosti zaradi obtožb na njihov račun. Na takšne obtožbe ni imuna niti trenutna generalna direktorica MDS Christine Lagarde. Takšne obtožbe logično negativno vplivajo na javno podobo formalnih mednarodnih finančnih institucij ter na zaupanje javnosti in držav članic v njihovo delo. Po prepričanju številnih držav nacionalnost pri izbiri generalnega direktorja ne bi smela imeti nobene teže (Sterne, 2014, str. 38-39).

Svetovna banka se prav tako kot MDS sooča s problemom legitimnosti izvolitve svojega predsednika. Izključitev velike večine članov Svetovne banke iz postopka izbire novega predsednika je izpostavila številna vprašanja glede samostojnosti in legitimnosti Svetovne banke. Aprila 2001 je tako Izvršilni odbor navedene organizacije sprejel poročilo ter naročil svetovni skupini, da pripravi kratek seznam potencialnih kandidatov za predsednika Svetovne banke ter izpelje odprt selekcijski postopek s sodelovanjem vseh članic, pri čemer naj bodo kandidati izbrani na podlagi dosežkov, in sicer ne glede na nacionalnost (WBa, 2001).

Nadaljnje reforme formalnih mednarodnih finančnih institucij so nujno potrebne. Večina držav meni, da bi bilo reforme bolje izvajati postopoma in ne radikalno, saj bi se na ta način zmanjšala možnost političnega vplivanja različnih držav v postopku sprejemanja reform, izognili pa bi se tudi problemu kredibilnosti (Sterne, 2014, str. 39).

Nadaljnje delovanje MDS in Svetovne banke ne bo kredibilno, če bodo industrijsko najrazvitejše države državam v razvoju vsiljevale svoje poglede na reševanje težav mednarodnega finančnega upravljanja ter ob tem od navedenih držav zahtevale, da naj delujejo transparentno, pri čemer navedenih nasvetov same ne bodo upoštevale (Askari, 2004, str. 8). Osnova vsakega dobrega upravljanja je v poštenem in enakem zastopanju vseh deležnikov, ki lahko na enak način uveljavljajo svoje pravice in na enak način sodelujejo pri nadaljnjem razvoju mednarodnega finančnega upravljanja. Pri tem je potrebno upoštevati tudi države v razvoju (Askari, 2004, str. 8). Tudi MDS bi moral upoštevati vseh 188 držav članic - »od najmanjšega Tuvaluja do največjih ZDA« (MDSg, 2016).

Bistvo dosedanjih ugotovitev je mogoče strniti v zaključek, da dosedanje izvedene reforme mednarodnega finančnega upravljanja, ki so bile izvedene po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, niso dovolj daljnosežne, da bi na ustrezen način odgovorile na vse izzive modernega časa.

3.2.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav

Poleg formalnih mednarodnih finančnih institucij so bile od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize predmet reformiranja tudi neformalna mednarodna finančna združenja držav. Tudi navedena združenja držav so prišla do spoznanja, da morajo pri svojem delovanju upoštevati nova razmerja ekonomske moči med državami sveta in dejstvo, da v sodobnem svetu obstaja večje število članic, katerih pomen in vloga v okviru mednarodnega finančnega sistema nista zanemarljiva (Woods, 2010).

V zvezi s spopadanjem s posledicami zadnje svetovne gospodarske in finančne krize je potrebno ugotoviti, da tradicionalne formalne mednarodne finančne institucije (MDS, Svetovna banka) nimajo dovolj fleksibilnosti in hitrosti sprejemanja ustreznih odločitev, da bi lahko na ustrezen način rešile probleme globalnega upravljanja, med drugim tudi probleme, ki so se pojavili šele med krizo ali kot posledica krize (Reinicke, Deng, Witte, Benner, Whittaker & Gershman, 2000, str. 132; Ruggie, 2002, str. 34; enako tudi Helleiner & Pagliari, 2009, str. 206).

Skupina G-7, ki jo sestavljajo industrijsko najrazvitejše države sveta, se je odločila, da bi bilo smiselno ustanoviti »širši forum«, kjer bi se srečevali predstavniki večih držav z različno gospodarsko razvitostjo, pri čemer bi bilo v zvezi s takšnim širšim forumom zlasti pomembno, da bi bilo vanj vključenih več držav v razvoju. Navedeno bi bilo pomembno predvsem zato, ker se je gospodarski pomen navedenih držav v zadnjih desetletjih močno povečal. Ko se je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza dokončno razširila po celem svetu, je bolj od držav v razvoju prizadela industrijsko najrazvitejše države (Nolle, 2015, str. 4). Skupina G-20 je tako dejansko od skupine G-7 sprejela nalogo, da pripravi načrt reforme mednarodnega finančnega upravljanja (Helleiner, 2010, str. 631).

V zadnji četrtini leta 2008 je postalo jasno, da bo svetovna kriza, ki se je začela v ZDA, postala dejansko globalna. Postalo je jasno, da odzivi posameznih držav na krizo ne bodo zadostovali, zato so se 14. in 15. novembra 2008 zbrali voditelji gospodarsko in politično najvplivnejših držav na srečanju voditeljev v Washingtonu, da bi se dogovorili glede delovanja novega neformalnega mednarodnega finančnega združenja držav - skupine G-20. Skupina je bila sicer formalno predhodno ustanovljena že leta 1999, a takrat zgolj na ravni finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank, leta 2008 pa se je skupina prvič sešla na ravni predsednikov vlad, poleg tega pa so se predsedniki vlad na navedenem srečanju dejansko prvič spopadli s problemom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize (Nolle, 2015, str. 4).

Skupino G-20 sestavlja 19 držav članic in Evropska unija kot 20. članica. Septembra 1999 je bila skupina dejansko ustanovljena na pobudo finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank držav skupine G-7, torej industrijsko najrazvitejših držav (Nolle, 2015, str. 4).

Skupina G-20 je bila leta 1999 dejansko ustanovljena ob spopadanju z Azijsko finančno krizo. Skupino sestavljajo predstavniki Argentine, Avstralije, Brazilije, Kanade, Kitajske, Francije, Nemčije, Indije, Indonezije, Italije, Japonske, Mehike, Rusije, Savdske Arabije, Južne Afrike, Južne Koreje, Turčije, Velike Britanije in ZDA, poleg tega pa se njenih srečanj udeležujejo tudi predstavniki Evropske unije in Evropske centralne banke ter predstavniki Organizacije združenih narodov, Svetovne banke, MDS in FSB (Arner & Taylor, 2009, str. 488; Germain, 2001, str. 420; Nolle, 2015, str. 6).

Po pregledu držav članic skupine G-20 lahko ugotovimo, da so njene članice največja gospodarstva sveta, na primer ZDA, Kitajska in Japonska, članice pa so tudi manjše države iz vseh regij sveta. Leta 2012 so navedene države skupaj ustvarile 86% svetovnega bruto domačega proizvoda (BDP), razpolagale so z 90% sredstev bančnih sistemov, 81% kapitalizacije svetovnih delniških trgov ter s 94% vseh svetovnih obvezniških trgov (Nolle, 2015, str. 6).

Glavni cilj delovanja skupine G-20 je koordinacija politik med članicami »z namenom doseganja gospodarske stabilnosti (in) vzdržljive rasti« in z namenom »modernizacije mednarodne finančne infrastrukture«. Skupina G-20 je najpomembnejši forum za spopadanje z gospodarskimi in finančnimi vprašanji na svetu, čeprav nekatere države in analitiki menijo, da sta MDS in Baselski odbor za bančni nadzor (BIS banka iz Basla) bolj pomembna (Nolle, 2015, str. 11).

Predstavniki skupine G-20 so se naslednjič zbrali leta 2009 v Londonu, ko so že potrdili, da je svetovna gospodarska in finančna kriza dejansko globalna in da gre za največjo krizo po II. svetovni vojni. Na srečanju v Washingtonu so si predstavniki skupine G-20 zadali cilje v zvezi z zadnjo krizo, na srečanju v Londonu pa so navedene cilje še dodatno pregledali in jih predstavili v 47-točkovni agendi ter večih predlogih »glavnih reform«, ki jih morajo izvesti. V

letu 2009 so se predstavniki Skupine G-20 sestali 24.9.2009 in 25.9.2009 v Pittsburgu. Na navedenem srečanju so sprejeli zaveze, da »bodo storili vse potrebno, da bi zagotovili ozdravitev finančnih sistemov in da bi ohranili globalni tok kapitala«. Na srečanju v Pittsburgu je bil storjen še en pomemben napredek – od navedenega srečanja dalje se predstavniki skupine G-20 niso ukvarjali samo z vprašanjem načina rešitve zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, temveč tudi z vprašanjem, kako bi reformirali mednarodni finančni sistem (Nolle, 2015, str. 22). Na srečanju v Torontu junija 2010 so predstavniki skupine G-20 ugotovili, »da se globalni položaj izboljšuje bolje od pričakovanj« (Nolle, 2015, str. 24). Na srečanju v Seulu leta 2010 so predstavniki skupine ponovno pregledali odprte zadeve, pri čemer so na navedenem srečanju posebno pozornost namenili mednarodnim bančnim standardom (BIS standardom) ter Baselskemu odboru za bančni nadzor. Za navedenim srečanjem je bilo organiziranih še večje število drugih srečanj skupine G-20 (Nolle, 2015, str. 25).

Skupina G-20 ni formalna mednarodna finančna institucija, kar ima določene prednosti. Skupina G-20 tako nima formalnega akta (statuta), nima birokracije, nima stalnega sedeža, nima stalnih odborov, njena organizacijska struktura pa je sproščena. Vsako državo na srečanjih predstavlja po en predstavnik. Poudarek delovanja skupine G-20 je zgolj na iskanju kompromisov na najvišji ravni, pri čemer skupina za razliko od formalnih Bretton Woodskih mednarodnih finančnih institucij (MDS, Svetovne banke) daje enako vlogo vsem članicam. Glede na navedeno pri delovanju skupine ni zaznati hegemonije ZDA, kar je eden izmed pomembnejših očitkov na račun delovanja formalnih Bretton Woodskih mednarodnih finančnih institucij. Analitiki kljub temu ob tem opozarjajo na problem učinkovitosti delovanja skupine G-20, saj v številnih primerih velikega števila različnih interesov ni mogoče povsem združiti, zaradi česar je učinkovitost sprejemanja odločitev skupine G-20 lahko vprašljiva (Wiltse, 2013, str. 16).

Ker skupino G-20 sestavlja relativno številčno članstvo, so finančne aktivnosti držav skupine G-20 dejansko aktivnosti globalnega finančnega sistema. Po začetku zadnje mednarodne gospodarske in finančne krize MDS in Svetovna banka kljub pojavu skupine G-20 vseeno nista propadla (Nolle, 2015, str. 65).

Glede odnosa med skupino G-20 in formalnimi mednarodnimi finančnimi institucijami (MDS, Svetovno banko) je Nolle (2015, str. 13) ugotovil, da bi morala najpomembnejše odločitve sprejemati skupina G-20, posamične odločitve pa bi sprejemale formalne mednarodne finančne institucije v sodelovanju s skupino G-20.

Sodelovanje formalnih mednarodnih finančnih institucij v zvezi s sprejemanjem odločitev bi tako zajemalo (Nolle, 2015, str. 13):

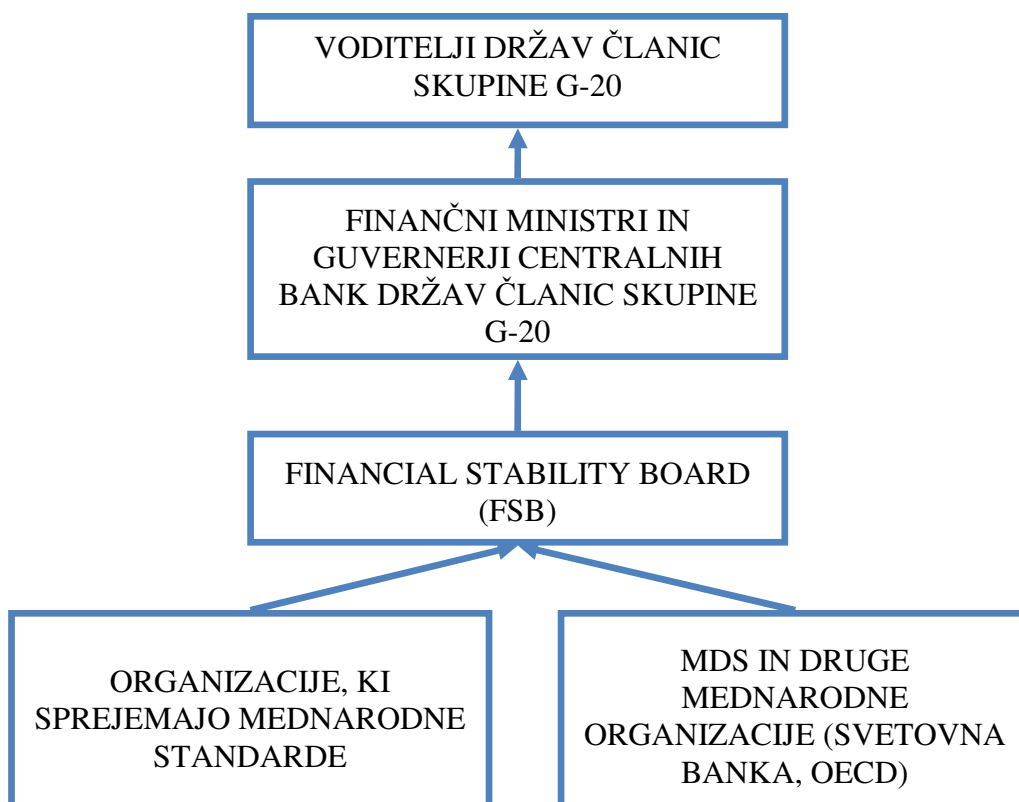
- skupno sodelovanje in vodenje raziskav na področju sprejemanja mednarodnih pravil, standardov in politik; ter

- izmenjavo podatkov in informacij.

Glede hierarhije med mednarodnimi finančnimi institucijami je nadalje potrebno opozoriti, da ne obstaja noben pisni dogovor ali zavezujoči dokument, zato se v zvezi s sprejemanjem odločitev težko odgovori na vprašanje »kdo je odgovoren« za posamezno stanje. Sprejetja takšnega formalnega dogovora zaradi različnega načina delovanja mednarodnih finančnih institucij tudi ne gre pričakovati. Kljub temu obstaja določena hierarhija, obstaja neke vrste »implicitni dogovor« o načinu reševanja odprtih zadev (Nolle, 2015, str. 66).

Že po koncu Azijske finančne krize se je pokazalo, da morajo v okviru mednarodnega finančnega sistema večjo vlogo pridobiti države v razvoju. Navedene reforme so se v zvezi z neformalnimi mednarodnimi združenji držav osredinile predvsem na oblikovanje novega združenja držav skupine G-20 in na oblikovanje FSF. Novost navedenih dveh neformalnih mednarodnih finančnih združenj je v primerjavi z vsemi predhodno obstoječimi mednarodnimi finančnimi institucijami zlasti v tem, da skupina G-20 in FSF kot pomembne deležnike vključujeta tudi države v razvoju (Germain, 2001, str. 412).

Slika 5: Arhitekturni prikaz predlagane reforme sprejemanja pravil v okviru mednarodnega finančnega upravljanja: glavni deležniki in hierarhična razmerja

Vir: D. E. Nolle, Who's in Charge of Fixing the World's Financial System? The Under-Appreciated Lead Role of the G-20 and the FSB, 2015, tabela 1.

Pomembnost vključitve držav v razvoju v proces mednarodnega finančnega upravljanja se je pokazala že v krizah, ki so poleti in jeseni 1998 prizadele države od Tajske do Brazilije.

Nekajčasa je kazalo, da bodo navedene krize močno prizadele tudi industrijsko najrazvitejše države. Članice skupine G-7 (industrijsko najrazvitejše države) so se nevarnosti zavedale šele, ko je Rusija avgusta 1998 devalvirala svojo valuto in ko so se zaradi Azijske finančne krize delniški trgi znižali. Šele tedaj so industrijsko razvite države doumele, da so njihova gospodarstva ranljiva na dogodke v državah v razvoju. V navedenem času je imela prevladujoč vpliv na mednarodno finančno upravljanje skupina G-7, ki držav v razvoju ni vključevala, čeprav se je izkazalo, da so gospodarstva držav članic skupine G-7 in gospodarstva držav v razvoju medsebojno odvisna (Germain, 2001, str. 413).

Čeprav so gospodarstva držav v razvoju bolj odvisna od gospodarstev skupine G-7, je države v razvoju vseeno potrebno dejavneje vključiti v sistem mednarodnega finančnega upravljanja, pri čemer bodo morale navedene države sprejeti pravila in standarde, ki veljajo v okviru mednarodnega finančnega sistema. Brez vključenosti držav v razvoju v svetovno finančno upravljanje mednarodni finančni sistem ne more biti niti učinkovit niti legitimen (Germain, 2001, str. 414).

Predstavljanje in participacija sta bistvena sestavna dela inkluzije. Inkluzija je bistveni element učinkovitega sprejemanja odločitev, saj omogoča državam, da sprejmejo reforme, za sprejetje katerih so same soodgovorne, saj so pri njihovem sprejemanju sodelovale (Germain, 2001, str. 414). Ob tem velja poudariti, da za sprejetje pravil v okviru mednarodnega finančnega upravljanja ni potrebna enotna odločitev vseh deležnikov, temveč je potrebno zgolj zagotoviti, da med vsemi deležniki potekajo poštena pogajanja na način, da so pravila na koncu lahko splošno sprejeta (Germain, 2001, str. 415).

Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza je pospešila reformiranje mednarodnega finančnega upravljanja. Pred zadnjo gospodarsko in finančno krizo sta mednarodno finančno arhitekturo predstavljali predvsem skupina G-7 in MDS. Nekaj pomožnega dela so izvajale tudi skupine G-8, G-10, Svetovna banka, OECD in BIS. Ugotoviti je mogoče, da je odločitve sprejemalo relativno malo številu akterjev (Germain, 2001, str. 415). Ob tem velja še posebej opozoriti na »posebno moč« ZDA, kot se je izrazila Susan Strange (Strange, 1982).

Neupoštevanje držav v razvoju v procesu sprejemanja odločitev mednarodnega finančnega upravljanja je del širše problematike globalnega upravljanja (Germain, 2001, str. 412). Skupina G-20 na navedenem področju dejansko predstavlja glavni doprinos zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, saj skupina G-20 predstavlja edini forum, kjer skupaj sodelujejo tako razvite države kot države v razvoju (Germain, 2001, str. 416).

Iz dosedanjega dela skupine G-20 po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize je jasno razvidno, da dokaj uspešno sprejema svoje odločitve, izvaja funkcije ter pogloblja

odnose v okviru trenutne mednarodne finančne arhitekture (Streeck & Thelen, 2005; Thelen 2002; enako tudi Pierson, 2004).

Baker in Carey sta rekla, da skupina G-20 in druge podobne institucije svojo moč glede upravljanja svetovnega gospodarstva črpajo in izražajo ter tako vplivajo na odločitve glede mednarodnega finančnega upravljanja preko naslednjih 4 funkcij (Baker & Carey, 2014):

- preko sredstev;
- preko določanja dnevnega reda;
- preko uporabe pravice veta; in
- preko potrditve odločitev.

Preko svojega delovanja v okviru skupine G-20 države dobijo možnost, da se lahko skupaj z drugimi državami na legitimen način ustrezno odzovejo na krizo, in da »niso prepuščeni usmiljenju globalnega kapitalizma« (Eccleston, Kellow & Carroll, 2015, str. 304).

Čeprav se v okviru skupine G-20 sprejemajo najpomembnejši dogovori in sklepi glede spopadanja s trenutno svetovno gospodarsko in finančno krizo, je ob tem potrebno še vedno upoštevati tudi pomembno vlogo formalnih mednarodnih finančnih institucij. Reforma delovanja MDS in Svetovne banke je tako še vedno pomembna (Engelbrekt, 2015, str. 551).

V povezavi s številom članic skupine G-20 je nadalje potrebno opozoriti, da so mnjenja med njimi precej bolj neenotna, kot so bila v okviru skupine G-7. Kljub temu ustanovitev skupine G-20 vseeno predstavlja velik napredek na področju mednarodnega finančnega upravljanja, saj je v njej združenih kar 4/5 vseh gospodarskih resursov sveta, svoje predstavnike pa ima tudi večina svetovnega prebivalstva. Navedena skupina kljub temu izgublja nekaj legitimnosti in demokratičnosti delovanja na račun dejstev, da predstavniki nekaterih držav niso izvoljeni v svojih državah, Kitajska in Savdska Arabija pa denimo kršita številne temeljne človekove pravice. Ob tem velja pripomniti, da takšni zadržki glede legitimnosti niso problematični niti v zvezi z delovanjem Organizacije združenih narodov in njegovega Varnostnega sveta, zato takšni zadržki ne bi smeli biti pretirano problematizirani niti v okviru mednarodnega finančnega upravljanja (Engelbrekt, 2015, str. 552).

Morgan, ki je še posebej kritičen do delovanja skupine G-20, je izjavil, da v nasprotju s skupino G-7, v okviru katere so delovale države s podobnimi interesi, ki so bile zavezane načelom pravne države in demokracije, skupina G-20 na drugi strani pri svojem članstvu vključuje »geopolitične rivale in države z zelo različnimi zmožnostmi in željami ter potrebami« (Morgan, 2012, str. 115).

V zvezi z učinkovitostjo in legitimnostjo delovanja nekatere države opozarjajo na problem hkratnega obstoja skupine G-7 in skupine G-20, zato obstajajo pomisleki glede izključenosti posameznih držav iz obravnavanja »najprestižnejših tem«. Predvsem Rusija se zaradi njene

izključitve iz skupine G-8 zaradi aneksacije Krima leta 2014 prizadeva, da bi se skupina BRICS, katere članica je tudi Rusija, preoblikovala v novo skupino G-11, s čimer bi se preprečila njena izključenost iz obravnavanja »najprestižnejših tem« globalnega finančnega upravljanja (Engelbrekt, 2015, str. 552).

Glede upravljanja skupine G-20 je potrebno poudariti, da slednja kot neformalno mednarodno finančno združenje držav nima svojega statuta (Wiltse, 2013, str. 16). Predsedovanje skupine G-20 se redno spreminja, pri čemer vsako leto srečanje gosti drug predsednik. Organizacijo srečanj sicer izvaja t.i. »trojka« (prejšnji, sedanji in prihodnji predsednik), ki koordinira srečanja. Srečanje skupine G-20 je v letu 2012 tako gostila Mehika, v letu 2013 Rusija, v letu 2014 Avstralija ter v letu 2015 Turčija (Wiltse, 2013, str. 14).

Iz Slike 6 je razvidno, da je največja entiteta po gospodarski velikosti v okviru skupine G-20 Evropska unija, kateri sledijo ZDA in Kitajska, medtem ko imajo Japonska, Nemčija, Francija, Velika Britanija in Brazilija zgolj srednje velik pomen. Najbolj pomembno pri navedenih razmerjih je dejstvo, da nobena od držav pri delovanju skupine G-20 ne more delovati kot hegemon (tako kot ZDA v primeru delovanja MDS), kar nedvomno veliko prispeva k legitimnosti sprejetih odločitev navedene skupine (Wiltse, 2013, str. 18).

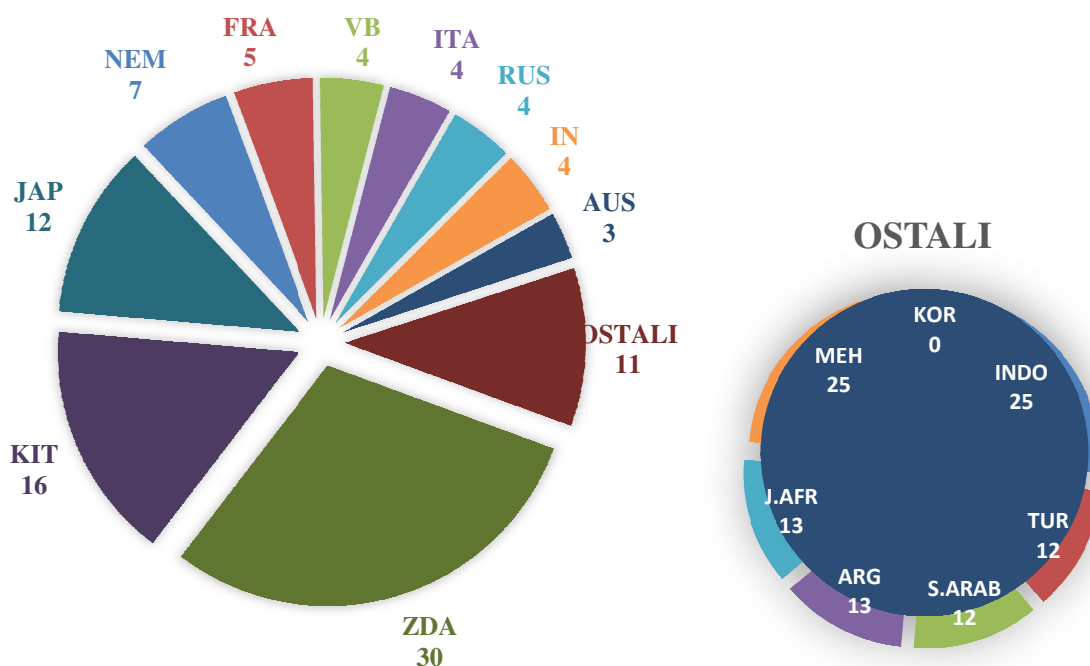
Dnevni red skupine G-20 se redno širi, saj se obravnavajo zelo različne tematike. Nekatera srečanja skupine so zelo uspešna (primer srečanje v Mehiki leta 2012). Kljub temu nekateredržave opozarjajo, da bi se legitimnost in učinkovitost skupine G-20 lahko zmanjšala, če se bo srečanja skupine izrabljalo za doseganje notranjepolitičnih interesov držav članic (primer je ravnanje francoskega predsednika Nicholasa Sarkozyja, ki je srečanje skupine G-20 izkoristil za svojo predsedniško kampanjo) (Wiltse, 2013, str. 14-15).

Skupina G-20 še vedno predstavlja enega izmed izredno redkih skupnih načinov reševanja svetovne gospodarske in finančne krize (Wiltse, 2013, str. 7). Londonsko srečanje skupine G-20, ki je potekalo 2. aprila 2009 je opredelilo zavezo članic skupine: članice se bodo prizadevale »za zagotovitev precej večje konsistentnosti in systemskega sodelovanja med državami in za vzpostavitev okvirja mednarodno dogovorjenih standardov, ki jih zahteva mednarodni finančni sistem« (G-20, 2009).

Skupina G-20 kljub temu ni zacementirala svojega članstva. Leta 2008 so se srečanj skupine začeli udeleževati predsedniki vlad držav članic, od navedene nadgradnje pa je imela še 3 velike uspehe (Vestergaard & Wade, 2012, str. 481):

- strožjo mednarodno finančno regulacijo, vključno s standardi Basel III;
- učinkovitejše makroekonomsko usklajevanje; in
- sodelovanje pri reformiranju upravljanja MDS in Svetovne banke, torej formalnih mednarodnih finančnih organizacij.

Slika 6: Primerjava gospodarske velikosti držav članic skupine G-20 (v %)

Vir: Svetovna banka, World Development Indicators, 2012.

Leta 2008 se je z razvojem svetovne gospodarske in finančne krize nadgradila tudi vloga skupine G-20. Z navedeno nadgradnjo se je kljub začetnemu nasprotovanju kasneje strinjal tudi takratni predsednik ZDA George Bush, ko sta nanj pritisnili Avstralija in Kanada. Na 3. srečanju skupine G-20 septembra 2009 v Pittsburghu so skupino G-20 države že opredelile kot »glavni forum za naše mednarodno gospodarsko sodelovanje«. G-20 od tedaj naprej nekatere države imenujejo tudi »krizni odbor«, kar jasno kaže na vlogo G-20 v okviru mednarodnega finančnega upravljanja (Vestergaard & Wade, 2012, str. 482).

Učinkovitost sprejetih odločitev skupine G-20 brez prisilne možnosti njihove uveljavitve predstavlja določen problem neformalnih mednarodnih finančnih združenj. Paul Martin, bivši finančni minister Kanade, ki je bil prvi predsednik skupine G-20, je opozoril na pomembno dejstvo glede politik neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav: »Delovale bodo le, če jih bodo države v razvoju pomagale oblikovati, saj vključenost leži v srcu legitimnosti in učinkovitosti.« Enako je potrdil tudi bivši ministrski predsednik Velike Britanije Gordon Brown, ki je potrdil, da mora biti sodelovanje držav v razvoju pri sprejemanju pravil s področja globalnega finančnega upravljanja nujno potrebno, »da bi imela pravila učinkovit vpliv na obnašanje« (Arner & Taylor, 2009, str. 511).

Kritiki na drugi strani opozarjajo, da so dosedANJI dosežki skupine G-20 še vedno relativno skromni in da je njeno delovanje neučinkovito, kar je med drugim razvidno tudi iz dejstva, da se mednarodne finančne krize še vedno pojavljajo (Vestergaard & Wade, 2012, str. 481).

Na srečanju skupine G-20 v Seulu novembra 2010 je bilo prav tako izpostavljeno, da je skupina G-20 »razdeljena, neučinkovita in nelegitimna« (Rachman, 2010 v Vestergaard & Wade, 2012, str. 487). Srečanje v Cannesu novembra 2011 je navedeno stališče še potrdilo – posebej so se kritike vrstile na račun mednarodnih monetarnih standardov Basel III, kot tudi na račun spopadanja s svetovnimi neenakostmi in poteka reform glasovalnih pravic v MDS in Svetovni banki (Chin, 2011; Malloch-Brown, 2010). Predstavniki nekaterih držav so menili, da G-20 dejansko ni imel nobenega pomembnejšega političnega vpliva na katerokoli pomembno področje ali problem globalnega gospodarstva in upravljanja. Skupina G-20 naj bi celo jasno pokazala, da je »le malo več od brezzobega mesta za konzultiranje«, torej zgolj nekakšen posvetovalni odbor brez dejanske učinkovitosti (Wolverson, 2010).

Glede vidika legitimnosti delovanja skupine G-20 je bilo problematizirano njeno trenutno članstvo. Legitimnost delovanja skupine naj bi bila po mnenju nekaterih držav ogrožena, ker bi morala skupina zajemati večje število držav članic. Stiglitzeva komisija Generalne skupščine OZN je leta 2009 tako predlagala ustanovitev skupine G-192 v okviru OZN (OZN, 2009).

Dejstvo je, da je eden od najpomembnejših ciljev delovanja skupine G-20 povečanje varnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema, ki bi bil bolj odporen na mednarodne finančne krize in šoke. Na žalost skupini G-20 trenutnih finančnih kriz kljub vsemu ni uspelo preprečiti (Helleiner, 2011; Vestergaard & Wade, 2012, str. 487).

Kljub vsem predhodno navedenim kritikam je potrebno opozoriti, da skupina G-20 predstavlja dejansko prvo skupino, pri kateri aktivno lahko sodelujejo tudi države v razvoju. Čeprav je bila skupina ustanovljena pod vplivom skupine G-7, svoje interese v navedeni skupini ščitijo tudi Kitajska, Rusija, Indija in druge države, kar povečuje legitimnost njenih odločitev (Germain, 2001, str. 423). Skupina G-20 je bila leta 2009 izbrana za »najpomembnejši forum za mednarodno gospodarsko sodelovanje« (G20, 2010).

Ob tem je pomembno, da so države skupine G-20 dojele, da »ne morejo govoriti v imenu celega sveta, ampak samo v lastnem imenu« (Ramos, 2011, str. 328).

V zvezi z reševanjem vprašanj mednarodnega finančnega upravljanja se postavlja tudi vprašanje ali naj se problemi mednarodnega finančnega upravljanja rešujejo preko sprejemanja zavezujočih pravil (angl. *hard law*) v okviru formalnih mednarodnih finančnih organizacij ali v okviru individualnih nekoordiniranih ukrepov in odzivov vsake posamezne države posebej. Prva rešitev se je izkazala za neučinkovito, prav tako neučinkovita pa je tudi druga rešitev. Najboljši način reševanja vprašanj mednarodnega finančnega upravljanja je tako zagotovo preko sprejemanja t.i. mehkih pravil (angl. *soft law*). Ker je potrebno takšnim odločitvam kljub temu dati pridih zavezujočnosti, so države ustanovile FSF, katerega sprejeta pravila naj bi bila nekoliko bolj zavezujoča od pravil t.i. *soft law* (literatura takšne vrste pravil opredeljuje kot t.i. *hardened soft law*) (Arner & Taylor, 2009, str. 511).

Odgovor na vprašanje ali se bodo posamezne dogovorjene spremembe mednarodnega finančnega sistema, ki bodo sprejete v okviru skupine G-20, dejansko implementirale ali ne, je odvisno predvsem od sposobnosti skupine G-20 same in njene pripravljenosti, da se ustrezno odzove na spremembe (Helleiner, 2010, str. 635). OECD v zvezi z navedenim vprašanjem meni, da mora skupina G-20 nadaljevati s svojim delom in poizkušati doseči dogovor (konsenz) glede vprašanj svetovnega gospodarstva in reformiranja svetovnega finančnega sistema (Ramos, 2011, str. 330).

Glede učinkovitosti delovanja skupine G-20 je potrebno opozoriti na stališče Roubinija, ki je izjavil, da trenutno ne obstaja nobena država, ki bi bila dejanski hegemon in bi bila lahko superiorna vsem ostalim državam, kar predstavlja določen problem glede učinkovitosti globalnega finančnega upravljanja. Po drugi strani države v razvoju nimajo zadostne politične volje in gospodarskih vzvodov, da bi aktivno sodelovale pri vzpostavljanju mednarodne finančne institucionalne strukture, kar še dodatno zmanjšuje učinkovitost trenutnega sistema (Roubini, 2013).

Ker na svetu trenutno ni nobenega dejanskega hegemon, se morajo med državami tvoriti koalicije glede reševanja problemov mednarodnega finančnega upravljanja. Pri tem lahko dejavno sodeluje tudi skupina G-20, saj je ravno v navedenem njena prednost (Wiltse, 2013, str. 18).

Skupina G-20 se trenutno srečuje predvsem z naslednjimi izzivi (Wiltse, 2013, str. 20-21):

- usklajevanje različnih državnih interesov;
- spreminjanje obstoječe strukture mednarodnega finančnega upravljanja; in
- reguliranje finančnega sektorja ter s tem povezano usklajevanje različnih pogledov držav.

V zvezi z vlogo skupine G-20 je potrebno poudariti, da se je skupina ves čas dosedanjega obstoja osredotočala na mednarodno makroekonomsko stabilnost in koordinacijo fiskalnih politik držav članic, v zadnjem času pa so čedalje večkrat na dnevnem redu tudi druge zadeve, ki z navedenim nimajo nobene neposredne povezave (problemi prehranjevanja svetovnega prebivalstva, klimatskih sprememb, fosilnih goriv, spremembe na področju zelene energije itd.) (Wiltse, 2013, str. 22).

Trenutno še ni povsem jasno ali bo imela skupina G-20 zgolj kratek rok trajanja in bo reševala zgolj probleme v zvezi s trenutno gospodarsko in finančno krizo ali pa se bo razvila v »dolgoročno mednarodno upravljavsko strukturo, ki bo krmarila svetovno gospodarstvo« (Wiltse, 2013, str. 26).

V Londonu so predstavniki skupine G-20 ustanovili še eno neformalno mednarodno finančno združenje držav – *Financial stability board* (FSB). S ciljem, da navedena mednarodna organizacija ne bi postala brezzobi tiger, so se vse članice zavezale, da bodo spoštovale

sprejete odločitve, zato so se dogovorile za oblikovanje posebnega postopka nadzora implementacije sprejetih odločitev, ki je sestavljen iz rednih nadzorov (Nolle, 2015, str. 21).

Eden od pglavitnih razlogov za nastanek trenutne svetovne gospodarske in finančne krize je v slabostih pretekle mednarodne finančne regulacije. Iz navedenega razloga so se voditelji držav članic skupine G-20 na njihovem srečanju novembra 2008 odločili, da bodo FSF (*Financial Stability Forum*) preoblikovali v večji in močnejši FSB (*Financial Stability Board*). Naloga FSB je sodelovanje z MDS v zvezi s preprečevanjem makroekonomskih tveganj in z njihovim upravljanjem. FSB tako prispeva k »povečevanju moči mednarodne finančne arhitekture in globalne finančne stabilnosti« (Kawai & Petri, 2010, p.10).

Tim Geithner, sekretar ameriških Zveznih rezerv, je FSF opisal kot »četrti steber globalne finančne arhitekture, ki deluje poleg ostalih treh, vendar je povsem samosvoja vrsta telesa.« (Geithner, 2009).

Zaradi zagotavljanja večje legitimnosti sprejetih odločitev FSB, je bilo članstvo FSF povečano, tako da sedaj skoraj v celoti sovпада s članstvom skupine G-20 (Kawai & Petri, 2010, str. 10).

FSF trenutno združuje 54 predstavnikov iz 25 jurisdikcij (FSB, 2016a). Prvotno je vsaka članica skupine G-7 imela po 3 predstavnike, ostali člani FSF pa so bili izbrani od ustreznih institucij glede na obravnavano problematiko. Na prvem srečanju FSF je bil nato podan predlog, da se članstvo FSF poveča še na Nizozemsko, Avstralijo, Hong Kong in Singapur. Navedeno povečanje članstva je bilo izvedeno zaradi boljšega pretoka informacij glede mednarodnega finančnega sistema in zato, ker je FSF v svoje delovanje želel pritegniti tudi države v razvoju, ki v svetovnem finančnem upravljanju igrajo čedalje pomembnejšo vlogo. Za navedeno razširitev članstva so obstajali tudi tehtni politični razlogi, saj sta imele ZDA in Evropa različne poglede glede pristopa k mednarodni finančni regulaciji (Germain, 2001, str. 418).

FSB usklajuje interese držav glede mednarodne finančne regulacije. Pri njegovem delu sodeluje relativno malo držav v razvoju (dejansko zgolj Hong Kong, Singapur in Avstralija). Ne glede na navedeno je potrebno pozdraviti tudi zastopanost vsaj navedenih držav v razvoju, saj se s tem povečuje legitimnost in učinkovitost sprejetih odločitev FSB (Germain, 2001, str. 416).

FSB ima relativno malo formalne pomoči in malo sodelavcev (Helleiner, 2010, str. 631). Deluje bolj kot »mreža mrež« (Porter, 2007, str. 124).

Ko se je FSF preoblikoval v FSB so države sprejele večje število zavez v zvezi s spoštovanjem sprejetih odločitev ter v zvezi z večjim nadzorom, zaradi česar je FSB lahko postal relativno učinkovit, čeprav njegove odločitve pravno niso zavezujoče (ne predstavljajo

t.i. *hard law*). V prihodnosti bo zanimivo videti, kako se bo FSB lahko spoprijel z napakami in nepravilnim delovanjem čezmejnih finančnih institucij (Arner & Taylor, 2009, str. 512).

Slabosti FSF so namreč naslednje (Kawai & Petri, 2010, str. 10):

- FSF ne razpolaga z zadostnimi sredstvi in z zadostnim številom uslužbencev, da bi lahko v celoti učinkovito opravljal svoje poslanstvo;
- FSF dejansko posreduje navodila in priporočila državam, zato je uspeh njegovega dela v veliki meri odvisen od uspešnosti in pripravljenosti delovanja držav članic v okviru, ki jim ga postavi FSF.

Skupina G-20 in FSF sta imela vodilno vlogo pri nadzorovanju in regulaciji mednarodnega finančnega sistema in pri vključevanju držav v razvoj v odločanje tudi po začetku svetovne gospodarske in finančne krize. Na ta način sta ravno navedeni združenji najbolj povečali legitimnost in učinkovitost sprejetih odločitev s področja mednarodnega finančnega upravljanja (Helleiner, 2010, str. 631). Čeprav se je skupina G-7 začela glede globalnega finančnega upravljanja posvetovati tudi s predstavniki drugih delov sveta, je mogoče zaključiti, da navedena skupina na področju legitimnosti, inkluzivnosti ter zagotavljanja globalnega finančnega upravljanja na podlagi poštenih odnosov ni storila dovolj (Sohn, 2005, str. 500).

Večina držav v osnovi nasprotuje povečanju mednarodne finančne regulacije. Kljub temu obstaja prepričanje, da pri izvajanju reform mednarodnega finančnega sistema skupina G-20 ni šla dovolj daleč, zaradi česar so bile države številne reforme prisiljene izvesti na nacionalni ali regionalni ravni (Helleiner, 2010, str. 634).

Po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize so glede reševanja težav in odzivanja na krizo številne države ubrale svojo lastno pot, in sicer so mednarodne finančne probleme začele reševati preko bilateralnih in multilateralnih iniciativ. Greg Chin je izjavil, da sta na navedenem področju vodilni Kitajska in Brazilija, ki sta si na ta način zagotovili rezervni scenarij v primeru neuspeha reformnega procesa mednarodnega finančnega sistema, ki ga vodi skupina G-20 (Cooper, Mace & Shaw, 2009).

Posamezne države in Evropa so se odločile, da bodo odprle pot regionalnemu reševanju mednarodnih finančnih problemov, kar odraža novo politično realnost, ki je nastala po izbruhu zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. V okviru skupine G-20 zaradi raznovrstnega članstva držav namreč ni več strateškega zavezništva med državami, poleg tega pa ni niti enotne vizije prihodnje ureditve mednarodnega finančnega sistema. Moč držav je razporejena po večjih centrih moči, kar se bo še povečalo v primeru neuspešnosti dogovorov o novih potrebnih reformah mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja ali če bosta zaradi nastanka novih kriz dodatno omajani kredibilnost in legitimnost skupine G-20 (Helleiner, 2010, str. str. 635).

Finančni strokovnjaki ob tem opozarjajo, da bi individualni odzivi posameznih držav na mednarodne finančne krize lahko povzročili dodatna neravnotežja, saj bi vsaka država sama akumulirala devizne rezerve, pri čemer v številnih primerih države sploh ne bi imele podatka koliko deviznih rezerv bodo dejansko potrebovale (Taylor, 2010, str. 366-377).

Ne glede na navedeno je regionalno povezovanje držav in regionalno mednarodno finančno upravljanje obstoječe dejstvo. Najrazvitejše države sveta se bodo morale odločiti kakšen odnos bodo zavzele do navedenega regionalnega sodelovanja držav. Najrazvitejše države bodo morale upoštevati države v razvoju in ob tem skrbeti za ustreznost regulacije mednarodnega finančnega sistema. Po drugi strani bi najrazvitejšim državam sveta regionalizacija lahko tudi koristila, saj bi jim omogočila, da se »osredotočijo na regionalne hegemon« (Chase, Hill & Kennedy, 1996, str. 33-51).

Desai (2011) je ob vprašanju ustreznosti regionalnega upravljanja opozoril, da regionalno upravljanje lahko deluje v tandemu z globalnim finančnim upravljanjem, kljub temu da znotraj regionalnega upravljanja lahko pride do regionalnih trenj.

Glede na vse dosedanje ugotovitve glede delovanja mednarodnega finančnega upravljanja je malo verjetno, da bi vsaka država sama reševala mednarodne finančne težave, tako kot je bilo navedeno v praksi v 30. letih 20. stoletja. Mednarodni finančni sistem zagotovo najmanj potrebuje, da bi nacionalne vlade začele samostojno voditi mednarodni finančni sistem in da bi nacionalne vlade same sprejemale odločitve (Connolly, 2011, str. 32).

Precej večja verjetnost je, da bo večji poudarek s strani držav namenjen povečevanju avtonomije držav in regionalnemu združevanju v še vedno integriranem svetovnem finančnem sistemu. Pri tem bodo brez dvoma pomembno vlogo odigrala tudi neformalna mednarodna finančna združenja držav (Helleiner, 2010, str. 635).

V zvezi z globalnim finančnim upravljanjem je potrebno zagotoviti, da bo mednarodno sodelovanje potekalo predvsem preko skupine G-20, s čimer bi zagotovili »širši pogled na vprašanje upravljanja sistema« (Beeson & Bell, str. 77). V prihodnosti bodo namreč države v razvoju predstavljale motor rasti svetovnega gospodarstva, ker imajo čedalje večjo moč, pri čemer je zadnja kriza najbolj prizadela ravno najrazvitejše države. Svetovna banka je že analizirala tako pozitivne kot negativne učinke kitajske in indijske rasti, pri čemer jima v prihodnosti pripisuje čedalje večji pomen (Winters & Yusuf, 2007).

Glede na navedeno je jasno, da v prihodnosti v nobenem primeru najpomembnejših odločitev v zvezi z reformiranjem mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja ne bodo mogle več sprejemati izključno določene države, kar je v svojih študijah priznal tudi OECD (OECD, 2010, str. 23-25).

Države v razvoju se bodo morale v novem mednarodnem finančnem sistemu vanj dejavno vključiti (Cammack, 2012, str. 12). Glavni ekonomist Svetovne banke Justin Yifu Lin je poudaril, da bi se morale tudi najrevnejše države zavedati svoje vloge in bi se morale ob tem nasloniti na »vodilne zmaje«, torej na najpomembnejše države v razvoju, predvsem na Kitajsko, da bi se tudi same ustrezno razvile in odigrale aktivno vlogo v okviru mednarodnega finančnega upravljanja (Lin, 2011).

3.3 Predlogi nadaljnjih nujnih reform mednarodnega finančnega upravljanja

3.3.1 Formalne mednarodne finančne institucije (Mednarodni denarni sklad, Skupina Svetovne banke)

Iz vseh dosedanjih izvajanj in stališč številnih avtorjev, ki so analizirali delovanje tako formalnih mednarodnih finančnih institucij kot delovanje neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, je mogoče zaključiti, da so bile od začetka zadnje svetovne gospodarske in finančne krize izvedene posamezne reforme navedenih institucij, ki so neposredno vplivale na mednarodno finančno upravljanje. Kot je bilo pojasnjeno v predhodnem podpoglavju navedene reforme niso bile zadostne, saj še vedno niso na ustrezen način upoštevale novih razmerij moči v svetovnem gospodarstvu, vključenost nekaterih držav (predvsem držav v razvoju in nerazvitih držav) v proces mednarodnega finančnega upravljanja še vedno ni ustrežna, upravljanje in delovanje predhodno navedenih institucij pa še vedno ni niti legitimno niti učinkovito.

Ob upoštevanju vseh predhodno navedenih dejstev je nujno potrebno izvesti dodatne reforme mednarodnega finančnega upravljanja preko izvedbe dodatnih reform formalnih mednarodnih finančnih institucij in preko dodatnih reform neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav. Osnovni cilj dodatnih reform bi moralo biti povečanje uspešnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema preko zagotovitve večje legitimnosti in učinkovitosti njegovega delovanja. Predlagane dodatne reforme predhodno navedenih institucij mednarodnega finančnega sistema so predstavljene v nadaljevanju.

V okviru predlaganih nadaljnjih nujnih reform formalnih mednarodnih finančnih institucij najpomembnejšo vlogo igra reforma MDS in Svetovne banke. Obe instituciji sta bili ustanovljeni s sprejetjem Bretton Woodskega sporazuma leta 1944. Obe instituciji sta bili do danes deležni določenih reform njunega delovanja in upravljanja, ki nikakor niso zadostne.

Nadaljnje nujne reforme MDS in Svetovne banke se morajo osrediniti okoli vprašanja njegove legitimnosti in učinkovitosti. Navedena cilja bo mogoče doseči preko večje in pravičnejše vključenosti vseh držav v sistem odločanja navedenih dveh formalnih mednarodnih finančnih institucij. Takšna naloga ni enostavna, saj gre za formalne mednarodne finančne institucije, katerih reformiranje je povezano z različnimi političnimi in

geostrateškimi interesi številnih držav. Ker ima MDS tako denimo trenutno kar 188 članic, je njihove različne interese praktično nemogoče povsem uskladiti. Glede na navedeno postopno reformiranje sistema delovanja in upravljanja po našem mnenju skoraj zanesljivo ne bo prineslo željenih rezultatov.

Ker sta MDS in Svetovna banka formalni mednarodni finančni instituciji, s čimer lahko veliko prispevata k učinkovitemu delovanju mednarodnega finančnega sistema, bi bilo potrebno reformirati tudi delovanje navedenih dveh mednarodnih finančnih institucij. Najpomembnejše odločitve bi morale države sprejemati v okviru neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav po principu, ki ga je v osnovi razdelal že Nolle (2015, str. 13). Poglavitna naloga MDS in Svetovne banke v novi arhitekturi globalnega finančnega upravljanja bi morala skladno z navedenimi principi zajemati predvsem oblikovanje strokovnih predlogov mednarodnih finančnih pravil, standardov, politik in priporočil, ki bi jih naknadno države sprejemale v okviru neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav. Ko bi bile navedene odločitve s strani navedenih institucij sprejete, bi izvedbo in udejanjanje navedenih odločitev ponovno prevzeli MDS in Svetovna banka, saj slednji kot formalni mednarodni finančni instituciji lažje zagotovita dejansko upoštevanje sprejetih odločitev s strani vseh držav in posledično večjo učinkovitost delovanja celotnega mednarodnega finančnega sistema. Pri zagotovitvi navedene naloge bi se morali MDS in Svetovna banka v večji meri opreti na Varnostni svet Organizacije združenih narodov (VS OZN), saj ima slednji dokaj široka pooblastila za ukrepanje proti državam članicam tudi brez njihovega soglasja. Ob tem je potrebno izrecno poudariti, da bi se morale vse države predhodno zavezati, da bodo spoštovale vse sprejete odločitve neformalnih mednarodnih finančnih institucij, ki jih bodo predlagale in za implementacijo katerih bosta skrbeli MDS in Svetovna banka. Takšna zaveza bi morala biti podana vnaprej in brez izjem. Za nespoštovanje danih zavez bi se morale države dogovoriti za ukrepanje ustrezne mednarodne institucije. Da največje velesile ne bi v postopkih pred Varnostnim svetom OZN uporabljale pravice veta, bi morala biti pravica veta v takšnih primerih izključena ali vsaj močno omejena.

Če bi v praksi implementirali predlagano novo arhitekturo delovanja mednarodnega finančnega sistema iz Slike 7, bi politični pritiski in interesi postali relativno nepomembni, saj MDS in Svetovna banka praktično ne bi sprejemali nobenih pomembnejših odločitev glede delovanja mednarodnega finančnega sistema in glede mednarodnega finančnega upravljanja. Iz navedenega razloga bi postala lažja tudi večja reforma upravljanja MDS in Svetovne banke.

Najpomembnejši problem sistema upravljanja in posledično vključenosti vseh držav v odločevalni proces predhodno navedenih formalnih mednarodnih finančnih institucij, je problem kvot. Temelji navedenega sistema kvot so bili vzpostavljeni v času sprejetja Bretton Woodskega sporazuma. Po našem mnenju sistem kvot ni ustrezen, saj ne odraža dejanske gospodarske moči posameznih držav, kar povzroča velike probleme v zvezi z legitimnostjo delovanja predhodno navedenih institucij. Dosedanji popravki in prilagoditve sistema kvot so

bile bolj ali manj zgolj kozmetične narave. Cilj večje vključenosti držav v razvoju je bil sicer deloma dosežen, kljub temu pa industrijsko najrazvitejše države sveta svojega vpliva v odločevalnem procesu niso izpustile iz rok. Po našem mnenju bi bilo sistem opredelitve kvot potrebno povsem spremeniti, in sicer na način, da bi bila višina kvot posamezne države neposredno povezana z njeno gospodarsko močjo oz. z njeno vlogo v svetovnem gospodarstvu. Temelj določitve kvot bi tako lahko neposredno vezali na razmerje med bruto domačim proizvodom (BDP) posamezne države in bruto domačega proizvoda (BDP) celotnega sveta. Sistem bi bilo morebiti potrebno prilagoditi zgolj v primeru nerazvitih držav, da bi slednje kljub njihovi nizki gospodarski razvitosti in relativno nizkemu prispevku njihovega BDP-ja v svetovnem BDP-ju imele vsaj nekaj besede pri upravljanju MDS in Svetovne banke. Na takšen način bi v trenutku odpadli vsi pomisleki glede nelegitimnosti delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij, saj bi se kvota posamezne države vsako leto ustrezno prilagajala.

Naslednje pomembno področje potrebnih reform upravljanja formalnih mednarodnih finančnih institucij zajema izvršilni odbor MDS in Svetovne banke. V primeru izvedbe dodatne predlagane reforme delovanja MDS in Svetovne banke ima 24-članski izvršilni odbor po našem mnenju preveč članov, zaradi česar je njegovo delovanje trenutno dokaj netransparentno. Izvršilni odbor bi se moral posvečati reševanju strokovnih vprašanj, zaradi česar bi morali izvršilni odbor sestavljati največji finančni strokovnjaki, ki bi zagotovili, da bi MDS in Svetovna banka delovali po strokovnih in ne po političnih ali geostrateških usmeritvah svojih držav. Nacionalnost članov izvršilnega odbora MDS in Svetovne banke ne bi smela biti pomembna, temveč bi morala biti pri izbiri članov izvršilnega odbora ključna in edina kriterija strokovnost in neodvisnost njihovega dela. Smiselno enako velja tudi za vse ostale uslužbenke MDS in Svetovne banke.

Ker bi morali MDS in Svetovna banka bolj kot politični formalni mednarodni finančni organizaciji postati strokovni formalni mednarodni finančni organizaciji, bi bilo potrebno odpraviti anomalije iz časa veljavnosti Bretton Woodskega sporazuma, ki se nanašajo na hegemonijo ZDA, za katero ni več potrebe, in na (pre)velik vpliv Evrope v delovanju navedenih dveh institucij. V primeru vezave višine kvot posamezne države na delež njenega BDP-ja v svetovnem BDP-ju, posebno dodatno reformiranje kvot v primeru industrijsko najrazvitejših držav niti ne bi bilo več potrebno. Hegemonsko vlogo ZDA, ki v trenutni konstelaciji mednarodnega finančnega sistema lahko praktično uveljavlja veto na vse najpomembnejše odločitve MDS in Svetovne banke, bi bilo mogoče odpraviti s spremembo potrebne večine glasov za sprejetje posamezne (tehnične) odločitve MDS in Svetovne banke. Za sprejetje nobene odločitve se ne bi smela zahtevati večina glasov, ki bi katerikoli državi omogočala pravico do uporabe veta. Glede na trenutno veljavna pravila bi se morala potrebna večina glasov za sprejetje posamezne odločitve v večini primerov zmanjšati iz kvalificirane 85% večine na navadno večino ali na kvalificirano večino v nižjem odstotku potrebnih glasov za sprejetje posamezne odločitve.

Zaradi zagotovitve večje legitimnosti delovanja MDS in Svetovne banke bi bilo nadalje potrebno odpraviti nenapisano pravilo, po katerem generalni direktor MDS vedno prihaja iz Evrope, predsednik Svetovne banke pa vedno iz ZDA. Ker bi delovanje v okviru MDS in Svetovne banke moralo temeljiti na načelni enakopravnosti držav in ker bi moralo biti osnovno vodilo delovanja navedenih formalnih mednarodnih finančnih institucij strokovnost in nepolitičnost njihovega dela, bi morali biti vodji MDS in Svetovne banke izbrani izključno na podlagi strokovnih referenc in na podlagi njune politične in državne neodvisnosti.

Zaradi zagotavljanja večje legitimnosti delovanja MDS in Svetovne banke bi bilo potrebno pri pripravljanju predlogov pravil, standardov, politik in priporočil ter pri implementaciji sprejetih odločitev v proces dejavno vključiti vse tiste države, na katere se posamezno pravilo, standard, politika ali priporočilo neposredno nanaša. Na ta način bi MDS in Svetovna banka zagotovili večjo sprejetost ukrepov, kar povečuje tako učinkovitost kot legitimnost njenega delovanja.

3.3.2 Neformalna mednarodna finančna združenja držav

V želji po povečanju legitimnosti in učinkovitosti delovanja mednarodnega finančnega sistema je potrebno v odločevalni proces aktivno vključiti neformalna mednarodna finančna združenja držav. Značilnosti neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, ki so bile opisane v poglavju 1.3.2, omogočajo večje prilagajanje postopka odločanja okoliščinam posameznega mednarodnega finančnega problema in posledično večjo legitimnost sprejetih odločitev, kot je to primer pri formalnih mednarodnih finančnih institucijah. Ker bi bilo smiselno navedeno prilagodljivost neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav ustrezno izkoristiti, v novi reformi mednarodnega finančnega sistema predlagamo, da bi odločilno vlogo pri sprejemanju odločitev v okviru mednarodnega finančnega sistema odigrala ravno neformalna mednarodna finančna združenja držav. Navedeno je razvidno iz Slike 7.

Ker neformalna mednarodna finančna združenja držav nimajo kvot, nimajo izvršilnih odborov, niti stalnega predsednika in sedeža, reformiranje navedenih področij za razliko od formalnih mednarodnih finančnih institucij ni potrebno. Ker pa bi po novem predlogu reform mednarodnega finančnega sistema neformalna mednarodna finančna združenja držav morala sprejemati odločitve s področja mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja, se je potrebno pri nadaljnjem reformiranju delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav osredotočiti predvsem na področje postopka sprejemanja odločitev.

Že beseda »mednarodno« upravljanje pomeni, da nobena država ne more samostojno sprejemati odločitve na področju mednarodnega finančnega upravljanja ali vsiljevati svojih odločitev, ampak so odločitve lahko sprejete zgolj s strani večih držav, na kar je v svojih delih večkrat opozoril že Germain (2001).

V okviru postopka sprejemanja odločitev je bistvenega pomena, da se zagotovi čim večja legitimnost sprejetih odločitev, posledično pa tudi njihova sprejetost med državami in njihova učinkovitost. Z namenom povečanja legitimnosti sprejetih odločitev je potrebno v odločevalni proces vključiti čim večje število držav, saj z njihovo vključenostjo in aktivno vlogo v odločevalnem procesu države sprejete odločitve lažje in hitreje sprejmejo.

Neformalna mednarodna finančna združenja držav so zaradi svoje fleksibilnosti, ki je bila tekom magistrskega dela že predstavljena, najprimernejši forum za doseg predhodno navedenih ciljev. Ne glede na navedeno je logično, da niti neformalna mednarodna finančna združenja držav ne morejo zagotoviti popolnega poenotenja stališč vseh držav glede sprejemanja posameznih odločitev. Popolno poenotenje stališč dejansko niti ni nujno potrebno, saj je bistvena naloga neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav bolj v harmoniziranju različnih stališč držav, na kar je opozoril tudi Dervis (2010, str. 216).

Harmoniziranje različnih stališč držav in zagotavljanje legitimnosti ter učinkovitosti sprejetih odločitev bi bilo mogoče doseči z dodatnim reformiranjem odločevalskega procesa v okviru neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav. Čeprav neformalna mednarodna finančna združenja držav nimajo posebnih postopkovnih pravil glede sprejemanja odločitev, je mogoče z udeležbami vseh relevantnih držav v postopku sprejemanja odločitev, torej tudi na srečanjih neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav, zagotoviti legitimnost in učinkovitost sprejetih odločitev.

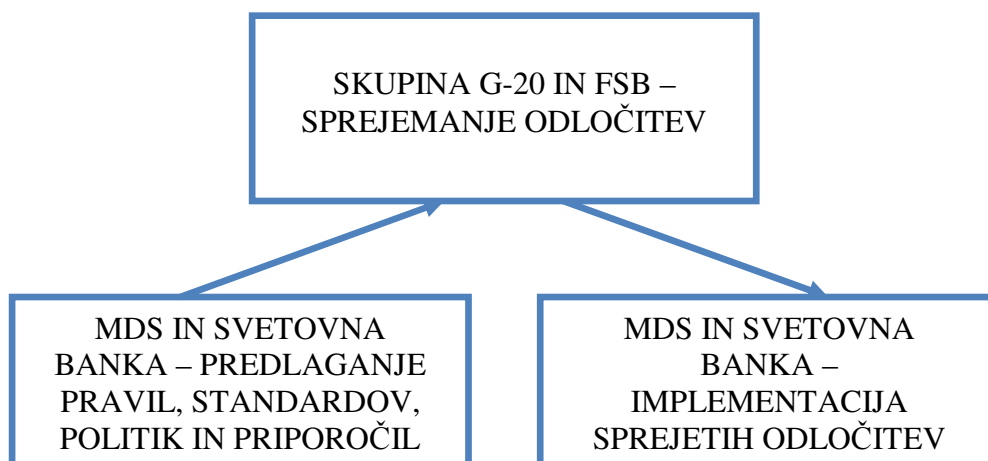
Skupina G-20 v svojih vrstah združuje precej večje število držav kot skupina G-7, zato so njene odločitve z vidika celotnega mednarodnega finančnega sistema legitimnejše. Kot je bilo pojasnjeno že v predhodnih poglavjih, skupina G-20 v svojih vrstah združuje tudi države v razvoju, ki v mednarodnem gospodarstvu predstavljajo čedalje večjo vlogo. Naši pomisleki se nanašajo predvsem na problem vključenosti drugih držav, ki na srečanjih skupine G-20 nimajo svojega mesta. V praksi se namreč lahko pojavijo mednarodni finančni problemi, ki se bolj nanašajo na posamezno državo ali posamezne države, katere na srečanjih skupine G-20 ne sodelujejo, zaradi česar lahko odločitve takšne skupine obravnavajo kot nelegitimne. Čeprav skupina G-20 dejansko predstavlja eno izmed največjih pridobitev zadnje svetovne gospodarske in finančne krize na področju povečanja legitimnosti delovanja mednarodnega finančnega sistema, navedena skupina popolne legitimnosti v okviru mednarodnega finančnega sistema iz predhodno navedenih razlogov še vedno ne zagotavlja.

Predlogi, da bi bilo potrebno iz navedenega razloga skupino G-20 razširiti na skupino G-188 so sicer korak v pravo smer, vendar v tej fazi razvoja mednarodnega finančnega sistema po našem mnenju verjetno nerealistični, predvsem iz organizacijskih razlogov in razlogov učinkovitosti postopka sprejemanja odločitev takšnega neformalnega mednarodnega finančnega združenja držav.

Naš predlog glede reformiranja odločevalskega procesa v okviru delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav se tako nanaša na sistem sui-generis, torej na poseben model sprejemanja odločitev v okviru mednarodnega finančnega sistema, skladno s katerim bi pri odločanju o posameznih mednarodnih finančnih vprašanjih sodelovale predvsem tiste države, na katere se posamezne odločitve neposredno ali posredno nanašajo.

Logično je, da je za reševanje mednarodnih finančnih problemov in kriz nujno potrebno mednarodno sodelovanje. Napolitano (2011, str. 310-339) glede možnosti mednarodnega sodelovanja držav na področju sprejemanja odločitev predstavlja dve osnovni možnosti - multilaterizem ali sodelovanje med posameznimi državami. Ker dvostranska sodelovanja med državami presegajo okvir tega magistrskega dela, se je potrebno pri vprašanju sprejemanja odločitev v okviru mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja osredotočiti na multilaterizem, ki je pri reševanju mednarodnih finančnih kriz tudi ustrežnejša oblika dogovarjanja in odzivanja držav.

Slika 7: Predlog nove arhitekture delovanja mednarodnega finančnega sistema

Naš predlagani model reformiranega odločevalskega procesa v okviru neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav izpostavlja predvsem potrebo, da v postopku odločanja in na srečanjih neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav sodelujejo tudi (ali pa predvsem tudi) tiste države, ki so s posamezno mednarodno gospodarsko ali finančno krizo najbolj prizadete ali na katere se posamezne odločitve v okviru mednarodnega finančnega upravljanja neposredno ali posredno najbolj nanašajo.

V Sliki 7 je predstavljen model, ki bi doseganje predhodno navedenih ciljev v osnovi zagotavljal. Kot je razvidno iz Slike 7, bi morale skladno s predlaganim modelom neformalna mednarodna finančna združenja držav (v trenutni arhitekturi mednarodnega finančnega sistema bi bila to zaenkrat skupina G-20) v odločevalni proces oz. v postopek sprejemanja odločitev vključiti vse tiste države, na katere se posamezne odločitve neposredno ali posredno nanašajo. Dejstvo je namreč, da finančne krize v Aziji ne prizadenejo ali pa vsaj precej manj

prizadenejo države Južne Amerike kot azijske države. Iz navedenega razloga se legitimnost in učinkovitost sprejetih odločitev v okviru mednarodnega finančnega upravljanja v takšnem hipotetičnem primeru precej poveča, če se v postopek sprejemanja odločitev v večji meri pritegne azijske države kot južnoameriške države. Vključevanje držav v postopke odločanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav sicer ne sme temeljiti na teritorialnem načelu, temveč na vplivnem načelu, torej na načelu vključitve tistih držav, ki so s posameznim mednarodnim finančnim problemom ali mednarodno finančno krizo najbolj prizadete. Glede na navedeno nikakor ni samo po sebi izključeno, da se po novem modelu sprejemanja odločitev v reševanje mednarodne finančne krize v Aziji ne bi dejavno vključile tudi države Južne Amerike.

Pri odločanju, katere države so s posameznim mednarodnim finančnim problemom ali mednarodno finančno krizo najbolj prizadete, bi morali izključiti vsakršne politične vplive industrijsko najrazvitejših držav sveta. Germain (2001, str. 420) je glede držav, ki sodelujejo v okviru skupine G-20, že opozoril, da se njena vez s skupino G-7, ki jo sestavljajo industrijsko najrazvitejše države, ni povsem pretrgala. Tako so ZDA dosegle, da v skupini G-20 sodeluje Indonezija in ne Malezija, da v njej sodeluje Turčija in ne Poljska. Takšno izbiranje članic neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav s strani industrijsko najrazvitejših držav sveta nikakor ne prispeva k legitimnosti in učinkovitosti delovanja mednarodnega finančnega sistema. Takšne anomalije bi bilo potrebno v novem modelu sprejemanja odločitev mednarodnega finančnega upravljanja nujno preprečiti. Sodelujoče države bi morale biti izbrane na podlagi objektivnih kriterijev, katerih izpolnjevanje bi v vsakem posameznem primeru nadzirala neodvisna organizacija v okviru OZN, ki bi morala zagotoviti odsotnost vsakih političnih in drugih nestrokovnih vplivov na izbiro sodelujočih držav v okviru delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav in v postopkih sprejemanja njenih odločitev.

Cilj prihodnje ureditve mednarodnega finančnega upravljanja bi moral biti v čim večji vključenosti vseh prizadetih držav, pri čemer bi morali zagotoviti, da v odločevalnem procesu ne bi bilo nobenega hegemonu. Svet bi se torej moral vrteti v smeri G-0 (Stiglitz, 2013), torej svetu brez hegemonu, kjer se najpomembnejše odločitve sprejemajo na enakopravni osnovi in ob upoštevanju interesov vseh držav, saj bi se le na navedeni način lahko zagotovila legitimnost in učinkovitost delovanja mednarodnega finančnega sistema in mednarodnega finančnega upravljanja.

SKLEP

Magistrsko delo obravnava tematiko uspešnosti mednarodnega finančnega upravljanja z dveh temeljnih vidikov – njegove legitimnosti in učinkovitosti.

Poleg držav so najpomembnejši akterji mednarodnega finančnega upravljanja formalne mednarodne finančne institucije in neformalna mednarodna finančna združenja držav. V

okviru analiziranja formalnih mednarodnih finančnih institucij smo se pri magistrskem delu osredotočili na dve najpomembnejši instituciji, in sicer na Mednarodni denarni sklad in na Skupino Svetovne banke. Legitimnost in učinkovitost delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav je bila predstavljena glede na razvoj navedenih združenj, pri čemer smo posebno pozornost namenili skupini G-7, skupini G-20 in FSB (*Financial Stability Forum-u*).

V magistrskem delu sta legitimnost in učinkovitost mednarodnega finančnega upravljanja v prvem delu predstavljena skozi njegov zgodovinski pregled, in sicer od konca II. svetovne vojne dalje. Opredeljeno in analizirano je delovanje Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema, v okviru katerega so zaradi zlatega standarda in pomena ameriškega dolarja najpomembnejšo hegemonsko vlogo igrale ZDA. V magistrskem delu so nadalje predstavljene okoliščine in razlogi, ki so vodili v zaton in propad Bretton Woodskega mednarodnega finančnega sistema, posledica česar je bila spremenjena vloga mednarodnih finančnih institucij. V magistrskem delu so analizirane tudi finančne krize razvijajočih se držav v 80. in 90. letih 20. stoletja in spremembe gospodarske moči v svetu zaradi rasti moči držav v razvoju, ki se ni odrazila v spremembi mednarodnega finančnega upravljanja. Zaradi neprilagajanja in neustreznih reform mednarodnega finančnega upravljanja, katerega korenine in arhitektura so opredeljene v Bretton Woodskem sporazumu iz leta 1944, ki odraža okoliščine in razmerja moči med najpomembnejšimi svetovnimi gospodarstvi tistega časa, je mednarodno finančno upravljanje postalo zelo nelegitimno in neučinkovito. Industrijsko najrazvitejše države sveta so želele v okviru mednarodnega finančnega upravljanja obdržati najpomembnejšo vlogo, ZDA pa v določenih primerih tudi vlogo edinega hegemonu, ki ima pravico do odločilnega prispevanja k sprejemanju odločitev s področja mednarodnega finančnega upravljanja tudi preko pravice uporabe dejanskega veta. Ob tem industrijsko najrazvitejše države niso v zadostni meri sledile spremembam v razporeditvi gospodarske in politične moči v svetu, zaradi česar številne države niso bile vključene v procese mednarodnega finančnega upravljanja. Zlasti je bilo navedeno dejstvo problematično z vidika držav v razvoju, ki so se v obdobju pred začetkom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize gospodarsko močno razvile. Ker ureditev, ki je bila osnovana na Bretton Woodskem sporazumu, ni bila več niti legitimna niti učinkovita, saj jo kot legitimno niso sprejemale številne države sveta, je mednarodno finančno upravljanje izgubilo tudi na učinkovitosti.

Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza, ki se je začela leta 2007, razvila pa v letu 2008, je navedena problema neučinkovitosti in nelegitimnosti mednarodnega finančnega upravljanja še povečala in zaostila. Zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza je namreč močno prizadela gospodarstva industrijsko najrazvitejših držav sveta, medtem ko so bila gospodarstva držav v razvoju in nerazvitih držav bistveno manj prizadeta. Navedena kriza je tako ponovno razporedila gospodarsko in politično moč v svetu v korist zlasti držav v razvoju. Svetovno gospodarsko in finančno upravljanje navedenim spremembam ni sledilo v zadostni meri, zato so zlasti države v razvoju zahtevale spremembe v ureditvi mednarodnega finančnega upravljanja.

V magistrskem delu smo predstavili vse najpomembnejše reforme mednarodnega finančnega upravljanja, ki so bile izvedene po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. Navedene reforme smo predstavili ločeno za formalne mednarodne finančne institucije (MDS in Skupino Svetovne banke) in ločeno za neformalna mednarodna finančna združenja držav.

Glede reformiranja formalnih mednarodnih finančnih institucij je mogoče ugotoviti, da je prišlo do manjših kozmetičnih sprememb glede kvot posameznih držav v navedenih institucijah ter do manjših sprememb glede imenovanja predsednika Svetovne banke, ki prvič ne prihaja iz ZDA, čeprav je ameriški državljan.

V zvezi z reformami neformalnih mednarodnih finančnih institucij smo v magistrskem delu opozorili na začetek delovanja skupine G-20 in njeno vlogo pri reševanju zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. Ob tem smo v magistrskem delu predstavili prednosti in kritike na račun navedenega neformalnega mednarodnega združenja držav, ki sicer predstavlja največjo pridobitev zadnje svetovne gospodarske in finančne krize. Nadalje smo v okviru neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav analizirali vlogo FSB (*Financial Stability Board-a*), do ustanovitve katerega je prišlo po začetku zadnje svetovne gospodarske in finančne krize, pri čemer je nastal iz FSF (*Financial Stability Forum-a*). V magistrskem delu smo predstavili vlogo navedene institucije, ki naj bi prispevala k večji strokovni utemeljenosti in učinkovitosti sprejetih odločitev skupine G-20.

Pri analizi učinkov izvedenih reform mednarodnega finančnega upravljanja smo pregledali stališča številnih avtorjev in mednarodnih finančnih strokovnjakov. Končna dokaj enotna ugotovitev izvedenih reform je bila, da slednje niso bile zadostne in da še vedno ne upoštevajo novih razmerij gospodarske in finančne moči v svetu. Glede na navedeno smo dokazali resničnost postavljene temeljne hipoteze magistrskega dela, in sicer da je obstoječi sistem mednarodnega finančnega upravljanja neučinkovit in nelegitimen, zato je potreben nujne in temeljite prenove.

Prav tako smo tekom kritične obravnave izsledkov in stališč različnih avtorjev ter številnih sekundarnih podatkov dokazali resničnost vseh preostalih raziskovalnih hipotez magistrskega dela, in sicer:

- H 1: Veljavni sistem mednarodnega finančnega upravljanja je povezan s številnimi problemi, zaradi česar je potreben temeljite prenove.
- H 2: Problemi na področju mednarodnega finančnega upravljanja so obstajali že pred nastankom zadnje svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007, vendar jih je zadnja svetovna gospodarska in finančna kriza še poglobila.
- H 3: Najpomembnejši akterji mednarodnega finančnega upravljanja so bili od začetka svetovne gospodarske in finančne krize leta 2007 že deležni določenih reform, vendar slednje niso zadostne za zagotovitev njihovega učinkovitega in legitimnega delovanja v prihodnosti.

Glede na navedene ugotovitve smo v nadaljevanju magistrskega dela predstavili konkretne predloge nadaljnjih nujnih reform mednarodnega finančnega upravljanja, in sicer tako reform delovanja formalnih mednarodnih finančnih institucij kot reform delovanja neformalnih mednarodnih finančnih združenj držav. Oblikovali smo model, skladno s katerim bi bilo mogoče reformirati sistem mednarodnega finančnega upravljanja na način, ki bi povečal njegovo učinkovitost in legitimnost.

Končni cilj predlaganega modela reform je v povečanju legitimnosti in učinkovitosti mednarodnega finančnega upravljanja, ki ga je mogoče doseči z večjo vključenostjo vseh prizadetih držav – tako večjo vključenostjo držav v razvoju kot z večjo vključenostjo nerazvitih držav.

Ob pisanju magistrskega dela se zavedamo omejitev naših predlogov, ki so predvsem v (ne)obstoju politične volje industrijsko najrazvitejših držav sveta, da sprejmejo nova dejstva na mednarodnem političnem in gospodarskem prizorišču in na ta način omogočijo, da bo novi sistem mednarodnega finančnega upravljanja uspešen in da bo učinkovito služil svojemu osnovnemu namenu – zagotavljanju stabilnosti mednarodnega finančnega sistema in skupnemu učinkovitemu odzivanju na prihodnje mednarodne finančne krize.

LITERATURA IN VIRI

1. Adebambo, B., Brockman, P., & Yan, X. (2015). Anticipating the 2007-2008 Financial Crisis: Who Knew What and When Did They Know It? *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 50 (4), 647-669.
2. Alexander, K., Dhumale, R., & Eatwell, J. (2008). Global Financial Governance – Definitions by Alexander, Eatwell and Dhumale. Najdeno dne 28. aprila 2016 na spletni strani <http://www.kasinomics.com/articles/global-financial-governance-definitions-by-alexander-eatwell-and-dhumale/>.
3. Arner, D. W. (2007). *Financial Stability, Economic Growth and the Role of Law*. Hong Kong: The University of Hong Kong.
4. Arner, D. W., & Taylor, M. W. (2009). The Global Financial Crisis and the Financial Stability Board: Hardening the Soft Law of International Financial Regulation? *UNSW Journal*, 32(2), 488-513.
5. Askari, H. (2004). Global Financial Governance: Whose Ownership?, *Business Economics*, 39(2).
6. Baker, A., & Carey, B. (2014). *Flexible 'G Groups' and network governance in an era of uncertainty and experimentation*. v Payne, T., Phillips, N. (2014). *Handbook of International Political Economy of Governance*. Cheltenham: Edward Elgar.
7. Bank Information Center (2016). International Financial Institutions. Najdeno dne 31. marca 2016 na spletni strani <http://www.bankinformationcenter.org/resources/institutions/>.
8. Beattie, A., & Dyer, G. (2009). Free-market ideals survive the crunch. *Financial Times*, 27. november 2009.
9. Beeson, B. (b.l.). *The G20 and international economic governance*, 73 (1), 77.
10. Berman, A., Duquet, S., Pauwelyn, J., Wessel, R. A., & Wouters, J. (2012). Informal international lawmaking: Case Studies, 1-537. Najdeno dne 12. maja 2016 na spletni strani http://www.ficli.org/fileadmin/ficli/documents/LOTFS/LOTFS_3_Web.pdf.
11. Bird, G. (1994). Changing partners: perspectives and policies of the Bretton Woods institutions. *Third World Quarterly*, 15 (3), 483-503.
12. Bird, G. (1996). The Bretton Woods Institutions and the Political Economy of International Monetary Reform, *World Economy*, 19(2), 143-147.
13. Boh, K. (1999). Izkoriščanje zapuščine slovenske empirične sociologije za današnje namene v okviru sekundarne analize: Družboslovne spremembe na Slovenskem. Univerza v Ljubljani : *Slovensko sociološko društvo (Družboslovne razprave)*, 15(30/31), 232-244.
14. Bordo, M. D. (1993). *The Bretton Woods International Monetary System: A Historical Overview*. Chicago: University of Chicago Press.
15. Boughton, J. M. (2001). Silent Revolution: The International Monetary Fund, 1979–1989, International Monetary Fund, Washington DC. Najdeno dne 16. oktobra 2014 na spletni strani <https://www.imf.org/external/pubs/ft/history/2001/>.

16. Boughton, J. M. (2012). Tearing Down Walls: The International Monetary Fund, 1990-1999, International Monetary Fund, Washington DC. Najdeno dne 18. oktobra 2014 na spletni strani <https://www.imf.org/external/pubs/ft/history/2012/>.
17. Boughton, J. M. (2009). A New Bretton Woods? Najdeno dne 05. marca 2012 na spletni strani: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2009/03/boughton.htm>.
18. Boughton, J. M., & Bradford, C. I. (2007). Global Governance: New Players, New Rules. Najdeno dne 27. marca 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2007/12/boughton.htm>.
19. Braithwaite, J., & Drahos, P. (2001). The globalisation of regulation. *Journal of Political Philosophy*, 9 (1), 103-128.
20. Cammack, P. (2012). The G20, the Crisis, and the Rise of Global Developmental Liberalism. *Third World Quarterly*, 33(1), 1-16.
21. Chase, R., Hill, E., & Kennedy (1996). Pivotal States and US Strategy. *Foreign Affairs*, 75 (1), 33-51.
22. Chen, Chih-huan, Lai, & Ching-chong (2008). An Interpretation of the Collapsing Process of the Bretton Woods System. *Springer Science + Business Media, LLC* 2008, 449-463.
23. Chiang Mai iniciativa (2016) V *Britannica*. Najdeno dne 16. aprila 2016 na spletni strani <http://www.britannica.com/event/Chiang-Mai-Agreement>.
24. Chin, G. (2011). Global Imbalances: Beyond the 'MAP' and G20 Stovepiping. *CIGI Commentaries*. Toronto: Centre for International Governance Innovation.
25. Cisse, H., Bradlow, D. D., & Kingsbury, B. (2012). International Financial Institutions and Global Legal Governance. *The World Bank Legal Review*, 3 (1), Washington, DC: IBRD – IDA – International Development Association.
26. Cohen, B. J. (2002). *Bretton Woods System*. Routledge Encyclopaedia of International Political Economy. London: Routledge.
27. Connolly, B. (2011). Why a Second Bretton Woods Won't Work. *The Magazine of International Economic Policy*, 25 (1). Washington D.C. 20006, 32-35.
28. Cooper, A., Mace, G., & Shaw T. (2009). *Interamerican cooperation at acrossroads*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
29. Dammasch, S. (b.l.). The System of Bretton Woods: A lesson from History. 15 strani. Najdeno dne 1. marca 2012 na spletni strani: <http://www.hiddenmysteries.org/money/policy/b-woods.pdf>.
30. De Vries, M. G. (1976). *The International Monetary Fund, 1966-1971: The System Under Stress, I*. Washington DC: International Monetary Fund.
31. Dellas, H., & Tavlas, G. S. (2011). The revived Bretton Woods System, Liquidity Creation, and Asset Price Bubbles. *Cato Journal*, 31 (3), 485-495.
32. Dervis, K. (2010). Sovereignty, Multilateralism, and Reform: International Cooperation in the Post-Crisis World. *Brown Journal of World Affairs*, Providence, RI, Brookings Institution, 16 (2), 213-217.

33. Dervis, K., Selowsky, M., & Wallich, C. I. (1995). The World Bank in Eastern Europe and the former Soviet Union. *MOST: Economic Policy in Transitional Economies*, 5(2), 101-127.
34. Desai, R. M. (2004). *Global Governance and Financial Crisis*. London: Routledge.
35. Desai, R. M. (2011). Global Governance in the Multipolar World: The Case for Regional Monetary Funds. *International Studies Review*, 13 (1), 109-121.
36. Development Committee (2011). *Statement by Mr Guido Mantega, Minister of Finance of Brazil*, DC/S/ 2011-0061, 24. september 2011.
37. Dominguez, K. M. (1993). The Role of International Organizations in the Bretton Woods System. Volume Title: *A Retrospective on the Bretton Woods System: Lessons for International Monetary Reform*, University of Chicago Press, 357-404.
38. Drucker, P. F. (2006). *The Effective Executive: The Definitive Guide to Getting the Right Things Done*. New York: Collins.
39. Eccleston, R., Kellow, A., & Carroll, P. (2015). G20 Endorsement in Post Crisis Global Governance: More than a Toothless Talking Shop? *British Journal of Politics & International Relations*, 17(2), 298-317.
40. Effectiveness(2011) V *Dictionary.com*. Najdeno dne 18. septembra 2015 na spletni strani: <http://dictionary.reference.com/browse/effectiveness>.
41. Eichengreen B., & O'Rourke (2010). A tale of two depressions: What do the new data tell us? Najdeno dne 22. marca 2016 na spletni strani VoxEU.org.
42. Eichengreen, B. (1987). *Hegemonic Stability Theories of International Monetary System*. Working Paper No. 2193, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
43. Eigner, P., & Umlauf, T. S. (2015). *The Great Depression(s) of 1929-1933 and 2007-2009? Parallels, Differences and Policy Lessons*. MTA-ELTE Crisis History Working Paper No. 2. Budapest: Hungarian Academy of Science.
44. Engelbrekt, K. (2015). Mission Creep? The Nontraditional Security Agenda of the G7/8 and the Nascent Role of the G-20. *Global Governance*, 21(4), 537-556.
45. Feinberg, R. (1988). The Changing Relationship between the World Bank and the International Monetary Fund. *International Organization*, 42 (poletje), 545-560.
46. Ferguson N. (2008). *The ascent of money*. New York: Penguin.
47. FSB (2016a). Organisation and governance. Najdeno dne 14. maja 2016 na spletni strani <http://www.fsb.org/about/organisation-and-governance/>.
48. FSB (2016b). History. Najdeno dne 14. februarja 2016 na spletni strani <http://www.fsb.org/about/history/>.
49. Gardner, R. N. (1980). *Sterling-Dollar Diplomacy in Current Perspective*. New York: Columbia University Press.
50. Germain, R. D. (2001). Global Financial Governance and the Problem of Inclusion. *Global Governance*, 7, 411-426.
51. Gourevitch, P. (1986). *Politics in Hard Times*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
52. G-20 (2009). London Summit – Leader's Statement. 2. april 2009. Najdeno dne 12. aprila 2016 na spletni strani

https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2009/pdf/g20_040209.pdf.

53. G-20 (2010). G20, Leaders' statement, Pittsburgh summit, 24.–25. september 2010. Najdeno dne 12. maja 2016 na spletni strani www.pittsburghsummit.gov/mediacenter/129639.htm.
54. G-20 (2012). Group of 20. Najdeno dne 1. julija 2013 na spletni strani <http://www.g20.org/index.aspx>.
55. Hägel, P. (2011). Global Governance. Najdeno dne 11. marca 2016 na spletni strani: <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0015.xml>.
56. Hajnal, P. (2007). *The G8 System and the G20: Evolution, Role and Documentation*. London: Ashgate.
57. Hall, S. G., Hondroyiannis, G., Swamy, P., & Tavlas, G. S. (2011). *Bretton Woods Systems, Old and New, and the Rotation of Exchange-Rate Regimes*. Working Paper, 79 (2), 293-317. Manchester: The Manchester School.
58. Hall, P. (1989). *The Political Power of Economic Ideas: Keynesianism across Countries*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
59. Harrigan, J. (1996). Review Article--The Bretton Woods Institutions in Developing Countries: Betes Noires or Toothless Tigers?, *World Economy*, 19(6), 765-779.
60. Hayman, H. H. (1972). *Secondary Analysis of Sample Surveys*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
61. Helleiner, E. (2010). A Bretton Woods moment? The 2007–2008 crisis and the future of global finance, *International Affairs*, 86(3), 619-636.
62. Helleiner, E. (2011). Should We be Feeling More Secure? The Limits of International Regulatory Reform. *CIGI Commentaries*, 30. september 2011. Toronto: Center for International Governance Innovation.
63. Helleiner, E., Pagliari, S., & Zimmermann, H. (2010). *Global Finance in Crisis: The Politics of International Regulatory Change*. London: Routledge.
64. Helleiner, E. (2009). Special forum: Crisis and the future of global financial governance. *Global Governance*, 15 (1), 21–28.
65. Helleiner, E., & Pagliari, S. (2009). *The end of self regulation? Hedge funds and derivatives in global financial governance*. London: Routledge.
66. Henning, C.R. (1996). Political Economy of the Bretton Woods Institutions: Adapting to Financial Change. *World Economy*, 19(2), 173-193.
67. Houtven, L. (2004). Rethinking IMF Governance. *Finance and Development*. September 2004, 18–20.
68. Hunt, C. (2008). Financial Turmoil and Global Imbalances: the End of Bretton Woods II? *Reserve Bank of New Zealand, Bulletin*, 71(3), 44-55.
69. Informal groups (2016) *VBusiness dictionary*. Najdeno dne 30. maja 2016 na spletni strani <http://www.businessdictionary.com/definition/informal-groups.html>.
70. James, H. (2012). The Multiple Contexts of Bretton Woods. *Oxford Review of Economic Policy*, 28(3), 411-430.

71. Kahler M. (2006). *Internal Governance and IMF Performance*. Washington, DC: Institute for International Economics.
72. Kapoor (2016). European Parliament Policy Maker Brief on Global Imbalances. Re-define. Najdeno dne 16. oktobra 2015 na spletni strani: <http://re-define.org/blog/tue-02012011-0037/european-parliament-policy-maker-brief-global-imbalances>.
73. Kasinomics (2008). Global Financial Governance – Definitions by Alexander, Eatwell and Dhumale. Najdeno dne 29.01.2016 na spletni strani <http://www.kasinomics.com/articles/global-financial-governance-definitions-by-alexander-eatwell-and-dhumale/>.
74. Kawai, M., & Petri, P. A. (2010). *Asia's Role in the Global Financial Architecture*. ADBI Working paper, 235, avgust 2010, 17 strani.
75. Kenen, P. B. (1993). *Bretton Woods System*. The New Palgrave Dictionary of Money and Finance, 1 (1), London: Macmillan.
76. Keohane, R. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton, Princeton University Press.
77. Legitimacy (2016) V *Farlex free dictionary*. Najdeno dne 12. marca 2016 na spletni strani <http://www.thefreedictionary.com/legitimacy>.
78. Lin, J.Y. (2011). From Flying Geese to Leading Dragons: new opportunities and strategies for structural transformation in developing countries, *WIDER Lecture*, 4. maj 2011, Maputo, Mozambique.
79. Lipsy, P. Y. (2003). Japan's Asian Monetary Fund Proposal. *Stanford Journal of East Asian Affairs*, 3(1), 93-104.
80. Malloch-Brown, M. (2010). How the G20 Glasshouse Is Under Attack. *Financial Times*, 11. november 2010.
81. Marcus, E. (2002). The History of the World Bank: Review Article. *Economic Journal*, 112(477), 119-135.
82. Maroney, N., Naka, A., & Wansi, T. (2004). Changing Risk, Return, and Leverage: The 1997 Asian Financial Crisis. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. School of Business Administration, University of Washington, Seattle, 39(1), 143-166.
83. Mason, E. S., & Asher, R. E. (1973). *The World Bank Since Bretton Woods: The Origins, Policies, Operations and Impact of the International Bank for Reconstruction*. Washington DC: Brookings Institution.
84. MDS (2016). Letna poročila Mednarodnega denarnega sklada. Najdeno dne 14. aprila 2016 na spletnem mestu <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/>.
85. MDS (2016a). Predstavitev IMF. Najdeno dne 11. februarja 2013 na spletni strani <http://www.imf.org/external/index.htm>.
86. MDS (2011). Statement by IMF Managing Director Christine Lagarde on the G-20 Cannes Summit. *Press Release No. 11/395*. Najdeno dne 19. februarja 2015 na spletni strani <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2011/pr11395.htm>.
87. MDS (2012). *International Financial Statistics*. Najdeno dne 11. oktobra 2015 na spletni strani

<http://www.imf.org/external/ns/search.aspx?NewQuery=International+Financial+Statistics%2C+2012&submit=&submit=>.

88. MDS (2016b). *Cooperation and reconstruction (1944-1971)*. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/about/histcoop.htm>.
89. MDS (2016c). *The end of the Bretton Woods System (1972-1981)*. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/about/histend.htm>.
90. MDS (2016d). *Debt and painful reforms (1982-1989)*. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/about/histdebt.htm>.
91. MDS (2016e). *Country Representation*. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/about/govrep.htm>.
92. MDS (2013). *G20 Agreement on Quotas and Governance*. Najdeno dne 24. aprila 2016 na spletni strani <http://www.imf.org/external/np/exr/faq/quotasgov.htm>.
93. Melloan, G. (2012). Only a Crisis Will Bring Money Reform, *CATO Journal*, 32(2), 279-283.
94. Meltzer, A. (1991). U.S. Policy in the Bretton Woods Era, *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 73(1), 54-83.
95. Moggridge, D. (1980). *The Collected Writings of John Maynard Keynes*. 26 (1), Activities 1941-1946. London: Macmillan.
96. Morgan, M. (2012). Consensus Formation in the Global Economy: The Success of the G7 and the Failure of the G20. *Studies in Political Economy*, 90 (jesen 2012), 115.
97. Mrak, M. (2002). *Mednarodne finance*. 682 strani. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
98. Napolitano, G. (2011). The two ways of global governance after the financial crisis: Multilateralism versus cooperation among governments. *International Journal of Constitutional Law*, 9(2), 310-339.
99. Nolle, D.E. (2015). Who's in Charge of Fixing the World's Financial System? The Under-Appreciated Lead Role of the G20 and the FSB. *Financial Markets, Institutions and Instruments*, 24(1), 1-82.
100. North, D. C. (1991). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
101. North, D. C. (b.l.). The Bretton Woods Institutions: Governance Without Legitimacy? Najdeno dne 11. februarja 2016 na spletni strani http://www.lse.ac.uk/CPNSS/research/projectsCurrentlyOnHold/VPP/VPPpdf/VPPpdf_Wshop2005/buira.pdf.
102. OECD (2014). *Economic Outlook No. 95, Long-term Baseline Projections Dataset*. Najdeno dne 11. marca 2016 na spletni strani https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EO95_INTERNET.
103. OECD (2010). *Perspectives on Global Development 2010: Shifting Wealth*. Paris: OECD, 23-25.
104. Oliver, R. W. (1975). *International Economic Co-operation and the World Bank*. London: Macmillan.
105. Pierson, P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions and Social Analysis*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

106. Porter, T. (2007). *Compromises of embedded knowledge. Global liberalism and political order*. Albany: State University of New York Press.
107. Porter, T. (2009). Why international institutions matter in the global credit crisis. *Global Governance*, 15 (1), 3-8.
108. Ramos, G.I. (2011). *The OECD in the G20: A Natural Partner in Global Governance*. M.A., Kennedy School of Government, Harvard University, 325-343.
109. Reinicke, W., Deng, F., Witte, J. M., Benner, T., Whittaker, B., & Gershman, J. (2000). *Critical Choices: The United Nations, Networks, and the Future of Global Governance*. Ottawa: GPP.
110. Rogelj, M. (2003). *BIS standardi*. Diplomsko delo, 281 strani. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
111. Roubini, Nouriel (2013). Our G-Zero World. Najdeno dne 24. septembra 2013 na spletni strani <http://www.project-syndicate.org>.
112. Ruggie, J. (2002). The theory and practice of learning networks: Corporate social responsibility and the global compact, *Journal of Corporate Citizenship*, 5, 27–35.
113. Ruggie, J. (2015). Global Governance. Najdeno dne 26. marca 2016 na spletni strani <https://www.hks.harvard.edu/syllabus/IGA-103.pdf>.
114. Setser, B. (2008). Bretton Woods 2 and the Current Crisis: Any Link? Najdeno dne 28. maja 2015 na spletni strani <http://blogs.cfr.org/setser/2008>.
115. Smith, G. S. (2011). G7 to G8 to G20: Evolution in Global Governance. *CIGI G20 papers*, 6, maj 2011.
116. Sohn, I. (2005). Asian Financial Cooperation: The Problem of Legitimacy in Global Financial Governance. *Global Governance*, 11(4), 487-504.
117. Solomon, R. (1977). *The International Monetary System, 1945–1976: an Insider's View*. New York: Harper & Row.
118. Soros, G. (1999). *Kriza globalnega kapitalizma*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
119. Sterne, G. (2014). The IMF Crisis and How to Solve It. *Economic Outlook*, 38(3), 25-39.
120. Stiglitz, J. (2013). Complacency in a Leaderless World. Project Syndicate. Najdeno dne 22. januarja 2016 na spletni strani <http://www.project-syndicate.org/commentary/lessons-from-davos-by-joseph-e--stiglitz#Y0oCtqwGZsbeBYZb.99>.
121. Strange, S. (1982). *Still an Extraordinary Power: America's Role in the Global Monetary System. The Political Economy of International and Domestic Monetary Relations*. Ames: Iowa State University Press.
122. Strašek, S. (1999). Implikacija azijske krize. *Naše gospodarstvo*, 5-6, 431-440.
123. Streeck, W., & Thelen, K. (2005). *Introduction: Institutional change in advanced political economies*. Oxford: Oxford University Press.
124. Svetovna banka (2012). World Development Indicators, 2012. Najdeno dne 12. novembra 2014 na spletni strani <http://data.worldbank.org/data-catalog/worlddevelopment-indicators/wdi-2012>.

125. Svetovna banka (2011). *Global Development Horizons 2011. Multipolarity: The New Global Economy*. Washington DC: The World Bank.
126. Svetovna banka (2001). The Bank Working Group to Review the Process for the Selection of the President and The Fund, Working Group for the Selection of the Managing Director. *Draft Joint Report*, 25. april 2001.
127. Štiblar, F. (2008). *Svetovna kriza in Slovenci – Kako jo preživeti?* Ljubljana: Založba ZRC.
128. Talbott, S. (2002). *The Russian Hand: A Memoir of Presidential Diplomacy*. New York: Random House Inc.
129. Tan, C. (2006). Reform or Reinvent? The IMF at a Crossroads. *Global Governance*, 12(4), 507-522.
130. Taylor, A. M. (2010). Global finance after the crisis. *Bank of England, Quarterly Bulletin*, 2010 Q4, 366-377.
131. Temin, P. (2010). The Great Recession and the Great Depression. *National Bureau of Economic Research*. Najdeno dne 21. septembra 2015 na spletni strani <http://www.nber.org/papers/w15645>.
132. Temin, P., & Vines, D. (2013). *The Leaderless Economy: why the world economic system fell apart and how to fix it*. Princeton: Princeton University Press.
133. Thelen, K. (2002). *How institutions evolve: Insights from comparative-historical analysis*. New York: Cambridge University Press.
134. Thimann, C., Just, C., & Ritter, R. (2009). Strengthening the Governance of the International Monetary Fund. How a Dual Board Structure Could Raise the Effectiveness and Legitimacy of a Key Global Institution. *Global Insights, Global Governance*, 15, 187-193.
135. Ujvari, B. (2011). Flawed Agents of the Contemporary Global Economic Governance: What role for the IMF, WB and WTO? Najdeno dne 13. februarja 2016 na spletni strani <http://www.atlantic-community.org/app/webroot/files/articlepdf/Global%20Economic%20Governance.pdf>
136. United Nations (2009). *Report of the Commission of Experts of the President of the United Nations General Assembly on reforms of the international monetary and financial system*. New York: United Nations, 21. september 2009.
137. US Treasury (2009). *Press briefing by Treasury Secretary Tim Geithner on the G20 meeting*. Pittsburgh, 24. september 2009.
138. *Veliki slovar tujk* (2002). Ljubljana: Cankarjeva založba.
139. Vestergaard, J., & Wade, R. (2012). The Governance Response to the Great Recession: The 'Success' of the G20. *Journal of Economic Issues*, 46(2), 481-489.
140. Vines, D. (2015). Cooperation between Countries to Ensure Global Economic Growth: A Role for the G20? *Asian-Pacific Economic Literature*, 29(1), 1-24.
141. Walter, A. (2008). *Governing finance*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

142. Weiss G. T. (2009). United Nations Intellectual History Project: The UN's Role in Global Governance. Najdeno dne 08. februarja 2016 na spletni strani <http://www.unhistory.org/briefing/15GlobalGov.pdf>.
143. Widmaier, W. (2014). From Bretton Woods to the Global Financial Crisis: Popular Politics, Paradigmatic Debates, and the Construction of Crisis. Centre for Governance and Public Policy, Griffith Asia Institute, Griffith University, Australia. *Review of Social Economy*, 72(2), 233-252.
144. Wiltse, Ç. E. (2013). The G20 and Global Economic Governance during a Protracted Recession. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 18(4), 7-28.
145. Wines, M., & Wong, E. (2009). An unsure China steps onto the global stage. *New York Times*, 1. april 2009.
146. Winters, L.A., & Yusuf, S. (2007). *Dancing with Giants: China, India and the Global Economy*. Singapore/Washington, DC: Institute of Policy Studies/World Bank.
147. Wolverson, R. (2010). G20's Tepid Economic Reform. *Analysis Brief*. Washington, DC: Council on Foreign Relations, 25. oktober 2010.
148. Woods, N. (b.l.). *The United States and the International Financial Institutions: Power and Influence Within the World Bank and the IMF. US Hegemony and International Organizations*. Oxford: Oxford University Press.
149. Woods, N. (2006). Reforming the International Monetary Fund and the World Bank, *Challenge* (05775132), 49(3), 5-16.
150. Woods, N. (2010). *The G-20 Leaders and Global Governance*. GEG Working Paper, 2010/59, oktober 2010. Oxford: Centre for International Studies.
151. World Health Organization (2016). Global Governance. Najdeno dne 15. aprila 2016 na spletni strani <http://www.who.int/trade/glossary/story038/en/>.
152. Yimaz, A. (2005). Reforming the IMF: Back to the Drawing Board. *TWN Global Economy Series 7*, Penang: Third World Network.

PRILOGA

Priloga: Seznam najpogosteje uporabljenih kratic

- BDP: Bruto domači produkt (angl. *Gross domestic product* – GDP)
- BIS: Bank for International Settlements - Banka za mednarodne poravnave
- ECB: European Central Bank – Evropska centralna banka
- EIB: European Investment Bank – Evropska investicijska banka
- G-20: Group of Twenty – Neformalno mednarodno finančno združenje držav
- G-5: Group of Five – Skupina 5 industrijsko najrazvitejših držav sveta
- G-7: Group of Seven – Skupina 7 industrijsko najrazvitejših držav sveta
- G-8: Group of Eight - Skupina 7 industrijsko najrazvitejših držav sveta in Rusije
- IBRD: International Bank for Reconstruction and Development – Mednarodna banka za obnovo in razvoj
- IIB: International Investment Bank – Mednarodna investicijska banka
- MDS: Mednarodni denarni sklad, angl. *International Monetary Fund* - IMF
- OECD: Organization for Economic Cooperation and Development – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
- OZN: Organizacija združenih narodov
- VS OZN: Varnostni svet Organizacije združenih narodov
- ZDA: Združene države Amerike